

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2019. évre vonatkozó területi monitoring jelentése

Készítette:

Domby Gábor, szociológus
Fekete Károly, geográfus
Oláh Miklós, szociológus, kutatásvezető
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Közreműködött:

Dr. Németh Nándor, geográfus
Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Balatonfüred
2020

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak megvalósulásának előrehaladása	7
A forrásallokáció legfontosabb jelenségei a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a FAIR adatállomány 2020 március 3-i állása alapján.....	12
A 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások teljesülésének előrehaladása.....	29
Turizmus	48
Foglalkoztatás, munkanélküliség.....	60
Települési gazdasági erő	70
Közbiztonság, bűnügyi helyzet.....	84
Civil aktivitás, intézményrendszer.....	86
Közlekedés.....	88
Környezet, környezeti infrastruktúra	90
Lakásállomány, lakásépítés	95
Összegzés	97

Táblázatjegyzék

1. sz. táblázat Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatigénylés-teljesítése nyomán a projektek települési szintű megvalósulási helye szerint országosan és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2014 és 2020 között	9
2. sz. táblázat Projektek megoszlása a Balaton térségében üdülőkörzeti alrégió és partviszonylat alapján.....	14
3. sz. táblázat Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a projektek települési szintű megvalósulási helye alapján 2019 októberének és 2020 márciusának összehasonlítása metszetében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi prioritása szerint	17
4. sz. táblázat. Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a projektek települési szintű megvalósulási helye alapján 2019 októberének és 2020 márciusának összehasonlítása metszetében operatív programok szerint a BKÜ-ben	19
5. sz. táblázat Pályázati aktivitás és a forrásigények alakulása a projektek megvalósulási helye alapján NUTS szintek szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kiemelésével	21
6. sz. táblázat Pályázati aktivitás és a támogatások alakulása a projektek megvalósulási helye alapján NUTS szintek szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kiemelésével	23
7. sz. táblázat Kifizetések alakulása a projektek megvalósulási helye alapján NUTS szintek szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kiemelésével	25
8. sz. táblázat A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulási folyamata – az üdülőkörzethez nevesített források arányainak alakulása a kormányhatározatban dedikált keret százalékában – forrásigények, megítélt támogatások és kifizetések szerint	39
9. sz. táblázat Kompok és személyhajók utasforgalma	89

Ábrajegyzék

1. sz. ábra A pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok (TEÁOR '08) szerinti összehasonlítása országos és BKÜ vetületek szerint FAIR alapján	16
2. sz. ábra Pályázati aktivitás és eredményesség, illetve a forrásösszegek változása FAIR alapján a 2017 január 30-i elméleti bázisállapothoz képest (%)	27
3. sz. ábra Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása 2017 január és 2020 márciusa között a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt, FAIR adatbázisban monitorozható prioritások szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben	35
4. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégszám alakulása a BKÜ-ben (2001 - 2019)	49
5. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2018)	50
6. sz. ábra Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ területén (2001 - 2019)	51
7. sz. ábra A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2019)	52
8. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001-2019)	53
9. sz. ábra Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő napban mért értéke Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2019)	54
10. sz. ábra Vendégforgalmi jellemzők havi megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2019)	55
11. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőtérületén (2018)	56
12. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében (2008-2019; %)	57
13. sz. ábra REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2018, Ft)	58
14. sz. ábra A munkavállalási korú lakosság éves száma, a regisztrált munkanélküliek száma, valamint a munkanélküliségi ráta éves átlagértéke a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2018)	60
15. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2018)	61
16. sz. ábra A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 első negyedétől – 2019 utolsó negyedévig)	62
17. sz. ábra Munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben és az üdülőkörzet területi fűcsoportbontásai szerint 2019 és 2020 első negyedévében (%)	64
18. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben (2005-2018)	66
19. sz. ábra A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén, 2013-2019..	68
20. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2019	69
21. sz. ábra A BKÜ relatív fejlettségi helyzete az országos átlaghoz képest	72
22. sz. ábra A BKÜ relatív fejlettségi helyzete a vidéki átlaghoz képest	74
23. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000– 2018)	75
24. sz. ábra A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2018)	76
25. sz. ábra Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2018)....	77
26. sz. ábra Eltartottsági rátaindexek alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2005-2018)	78
27. sz. ábra Állandó és ideiglenes belföldi oda és elvándorlások száma és a teljes vándorlási különbözet a BKÜ-ben (2000-2018)	80

28. sz. ábra A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2018)	81
29. sz. ábra Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözösége a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2018).....	82
30. sz. ábra Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2018).....	83
31. sz. ábra A regisztrált bűncselekmények számának alakulása a BKÜ parti és háttértelepülésein (2008 – 2018).....	84
32. sz. ábra Az egy lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma az érintett megyék parti és háttértelepülésein 2012-ben és 2018-ban	85
33. sz. ábra Játsszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m ²) (2005-2018)	90
34. sz. ábra A közműolló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2018 között (%).....	91
35. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének és arányának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2018)	92
36. sz. ábra A Balaton trofításának alakulása az a-klorofill maximumok alapján 1981-2019	93
37. sz. ábra Épített lakások és üdülőegységek száma a BKÜ parti és háttértelepülésein (2010 – 2017)	96

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet
2019. évi területi monitoring jelentése
gazdasági, közlekedési, környezeti és kommunális infrastruktúra indikátorok
frissített adatai alapján

Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács** (BFT) 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft-re bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A 11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Demográfia, társadalmi jellemzők
- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- Turizmus, vendéglátás
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés
- Közlekedés
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet- és természetvédelem
- Mezőgazdaság

Mindezek mellett Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 1/2016. (02.12) határozatában rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium illetékes szakfőosztályától a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete részére átadott legfrissebb, 2020. március 3-i leválogatási dátummal elkészített változata nem tartalmazza a

Vidékfejlesztési Program pályázatait.¹ Az Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát, annak tematikus metszeteinek monitorozását különösen szükségessé teszi a 1861/2016 (XII. 27.) Kormányhatározat, mely több, mint 360 milliárd forintnyi fejlesztési forrást dedikált a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet számára.

A BFT által elrendelt feladaton túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a **37/2010. Kormányrendelet**. E rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2019. évre vonatkozó monitoring jelentése (előzetes jelentés) c. dokumentum a Kormányrendeletben előírt, március 31.-i határidőre megküldésre került a jogszabályban rögzített szervezeteknek. Mivel a legfrissebb – jellemzően 2018. évi – statisztikai adatok a 2020. februári Tanácsülés idején még nem, vagy csak korlátozottan voltak elérhetőek, ezért előzetes jelentésként egy a Tanács által nem tárgyalta monitoring jelentés került kiküldésre a jogszabály által előírt időben. Jelen dokumentum az „előzetes jelentés” kibővített változata.

Jelen monitoring jelentés az alábbi témakörökre vonatkozik:

- Fejlesztési források kihelyezése,
- Turizmus,
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Társadalom,
- Közbiztonság, bűnözés
- Közlekedés,
- Környezet, környezeti infrastruktúra
- Lakásállomány, lakásépítés

¹ Az elmúlt években több alkalommal foglalmaztunk meg szakmai és módszertani indoklással alátámasztott javaslatokat a FAIR adatrendszerben rögzítésre kerülő információk kódolása és operatív programösszetételére vonatkozóan. A programösszetételre irányuló javaslat lényege az volt, hogy valamennyi operatív program egységes módon egyetlen adatbázisban kerüljön rögzítésre, így a Vidékfejlesztési Program valamennyi pályázata kerüljön a FAIR struktúrára belülre. A kódolási javaslatok általános jellegben a szövegesen rögzített változók numerikus átalakítását, illetve új változóként Magyarország üdülőkörzetek szerinti települési rögzítésére kérték az adatgazdát. Javaslatainkat a Miniszterelnökség vonatkozó főosztálya megköszönve tudomásul vette, de a szakmai protokollba mindeddig nem vezette át.

A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak megvalósulásának előrehaladása

A területi monitoring feladatok kiemelten fontos eleme **az uniós fejlesztési források kihelyezési gyakorlatának rendszeres nyomon követése**, amelyen belül a **legfrissebb eredményeket a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. **A FAIR tartalmazza a Magyar Halgazdálkodási Operatív Programhoz (MAHOP) benyújtott pályázatok adatait is**, amelyek 2017 előtt még nem szerepeltek ebben a szerkezetben.

A **VP-hez benyújtott forrásigények és támogatások** állásáról 2017 januárja óta két alkalommal, 2018 április 24-i, illetve 2019 szeptember 19-i leválogatással a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) területére vonatkozóan készült részmetszet alapján tudunk elemzést készíteni, 2020 évi adatokkal nem rendelkezünk, így a jelen beszámolóban a VP programozás előrehaladásáról nem tudunk beszámolni. A VP támogatások teljes áttekinthetősége és területi összehasonlító elemzése érdekében **jelenleg is hatályos érvényű** adatigénnyel fordultunk az Agrárminisztérium felelős államtitkárságához.

Az adott projektek kapcsán **több pályázóra vonatkozó**, például települési **konzorciumban megvalósuló** információk a részünkre átadott adatbázisokban nem szerepelnek, vagyis ezek szegmentálására nincs lehetőség. Az adott konzorciális, társulási, vagy egyéb szerződéses együttműködési megállapodások keretében megvalósuló projektek elszámolása egy bizonyos település nevesítése mentén került az adatbázisokban kódolásra.

Adatok hiányában ugyancsak nincs mód képet alkotni a Balaton térségébe allokált **hazai források** hasznosulásáról sem. A hazai források felhasználásának monitorozására a **programozási ciklus végével** teszünk kísérletet az adatok rendelkezésre állása esetén.

Az elemzésben közölt adatmetszetek – ahol azt külön nem jelezzük – minden esetben **a projektek megvalósulási helye** szerinti képet rögzítik. A jelen beszámolóban készült összehasonlító metszetek a **2016. december 27-i, 1861/2016 sz. Kormányhatározat kihirdetése és érvénybe lépése utáni** helyzetképeket tartalmazzák.

A **Balaton Fejlesztési Tanácsot (BFT) monitoring feladatokkal meghatalmazó és felelőssé tevő Kormányhatározat** érvénybe lépése óta **7 alkalommal** kértünk és kaptunk FAIR adatokat, ezek szakállamtitkárság (Miniszterelnökség később Innovációs Technológiai Minisztérium) általi leválogatási dátumai az alábbiak:

- 2017. január 30.
- 2017. október 17.
- 2018. április 11.
- 2018. szeptember 5.
- 2019. január 8.

- 2019. október 29.
- 2020. március 3.

A FAIR adatbázisban rögzített első adatok dátuma **2014. november 12.**² Az első adatrögzítés óta a legfrissebb **2020. március 3-án megvalósult leválogatásig**³ 5 év, 63 hónap, 276 hét, és 1939 nap telt el.⁴

A legutóbbi, 2019. október 29-i adatszemle óta a jelen adatsor előállításáig eltelt idő 4 hónap, 18 hét, 126 nap.

Az alábbiakban **áttekintjük** a különböző adatleválogatások eredményei nyomán kialakult helyzetképeket.

A **2017. január 30-i** állás szerint már több mint 28200 db pályázat került a FAIR adatbázisban rögzítésre, ebből 1095 db sorolható a pályázat megvalósulási helye szerint a BKÜ területéhez. A forrásigények országosan meghaladták a 7206 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás több mint 4000 Mrd Ft-ot tett ki, a kifizetések pedig 1662,6 Mrd Ft-ra emelkedtek. Megvalósulási helyszín szerint a BKÜ területén generálódott forrásigény 303,7 Mrd Ft, a megítélt támogatás 153,7 Mrd Ft, a kifizetések 2017. január végére meghaladták a 71 Mrd Ft-ot.

A következő adatleválogatás **2017. október 27-i** dátummal teljesült. Az első és a második időpont között eltelt mintegy 9 hónapos intervallum ideje alatt mintegy 16 000 új pályázat került a FAIR regiszterbe. A forrásigények országosan meghaladták a 10 000 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás 6323,4 Mrd Ft-ra emelkedett, amelynek csaknem felét, 3105,6 Mrd Ft-ot kifizettek a pályázóknak. A Balaton térségében a regisztrált pályázati gyakoriság januárhoz képest október végére kevéssel több, mint a harmadával, 35,4 %-kal növekedett. A januári 1095 regisztrált projekt október 27-re 1694-re változott, vagyis háromnegyed év alatt 599 új pályázattal bővült. A regisztrált forrásigények megközelítették a 400 Mrd Ft-ot, a megítélt összeg 252,5 Mrd Ft-ra módosult, amelyből 183,9 Mrd Ft került kifizetésre. A forrásigények emelkedése január és október vége között közel 96 Mrd Ft, a megítélt támogatás közel 100 milliárd Ft-tal magasabb, a kifizetések a két és félszeresükre emelkedtek.

A **2018. április 11-i** összesítésben országosan már több mint 50 000 projekt került regisztrálásra a FAIR adatmátrixban, az előző adatleválogatás óta eltelt 166 nap alatt 5903 új projekt került az adatbázisba. Az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek száma az előző év október végéhez képest 212 db pályázattal emelkedett, 1906 db programtervre módosult. A forrásigények országosan 10645 Mrd Ft-ot tettek ki, ebből megítélt támogatás 7733,9 Mrd Ft volt, kifizetésre 4454,2 Mrd Ft került. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 939 projekt részesült 2018. április közepéig megítélt támogatásban, és 670 program esetében kezdődött el,

² Mint hipotetikus dátum, ezen a napon délután 16.00 perctől 23.59 percig 695 db projekt került az adatbázisba.

³ A leválogatási dátum szerinti napon már nem jelennek meg rögzítések.

⁴ Az adatközlésért köszönetet mondunk a korábban a ME, jelen hatály alapján az ITM Nemzetpolitikai Stratégiai Tervező és Tájékoztatási Főosztály munkatársainak.

vagy akár fejeződött be a kifizetés. Az üdülőkörzet területén generálódott forrásigény 415,3 Mrd Ft, a megítélt támogatás összege 292,4 Mrd Ft, a kifizetéseké 219,4 Mrd Ft.

A **2018. szeptember 5-i** metszet alapján országosan 52 350 projekt került rögzítésre a FAIR adatstruktúrában, 2295 db programmal több, mint amennyit az előző pillanatfelvétel rögzített. Az üdülőkörzet területének részesedése az áprilisi állapothoz képest 92 db pályázattal több, mint az áprilisi metszet, összesen 1998 db projekt. A forrásigények országosan már egy éve, 2017 októberében is meghaladták a 10 ezer Mrd Ft-ot, egy évvel később 10 764,6 Mrd Ft-os összegben álltak. Az igényelt források 73,7 %-a, 7 931,8 Mrd Ft megítélt, 46,9 %-a, 5 044,6 Mrd Ft kifizetett összeg. Az üdülőkörzet területén addig generálódott 441,8 Mrd Ft forrásigény 72,9 %-a, 322,4 Mrd Ft megítélt támogatás, illetve a forrásigények 57,7 %-a, 254,9 Mrd Ft kifizetett összeg. A BKÜ pályázatok fele, 1002 db projekt részesült megítélt, 42,2 %-a, vagyis 843 pályázat kifizetett forrásban. A megítélt támogatásban részesült programok száma 63-mal bővült, a kifizetésben részesülteké 173-mal növekedett 147 nap alatt.

1. sz. táblázat **Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatigénylés-teljesítése nyomán a projektek települési szintű megvalósulási helye szerint országosan és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2014 és 2020 között**

ADATLEVÁLOGATÁSI DÁTUM ÉS TÍPUS		BKÜ		MAGYARORSZÁG	
		Pályázat (db)	Összeg (Mrd Ft)	Pályázat (db)	Összeg (Mrd Ft)
2017. január 30	Forrásigény	1 095	303,7	28 203	7 206,4
	Megítélt forrás	208	153,7	6 475	4 047,4
	Kifizetés	128	71,3	4 319	1 662,6
2017. október 27	Forrásigény	1 694	399,4	44 152	10 035,4
	Megítélt forrás	631	252,5	17 451	6 323,4
	Kifizetés	438	183,9	12 849	3 105,6
2018. április 11	Forrásigény	1 906	415,3	50 055	10 645,1
	Megítélt forrás	939	292,4	26 422	7 733,9
	Kifizetés	670	219,4	18 988	4 454,2
2018. szeptember 5	Forrásigény	1 998	441,8	52 350	10 764,6
	Megítélt forrás	1 002	322,4	28 313	7 931,8
	Kifizetés	843	254,9	23 593	5 044,6
2019. január 8	Forrásigény	2 145	461,0	56 113	11 166,7
	Megítélt forrás	1 186	344,4	32 931	8 440,1
	Kifizetés	952	281,7	26 168	5 404,0
2019. október 29	Forrásigény	2 411	476,5	62 217	11 671,5
	Megítélt forrás	1 329	349,7	36 456	8 696,8
	Kifizetés	1 130	336,1	31 245	6 330,0
2020. március 3	Forrásigény	2 592	483,2	66 385	11 849,4
	Megítélt forrás	1 412	357,3	38 069	8 810,3
	Kifizetés	1 193	359,2	32 654	6 842,5

A **2019. január 9-i** FAIR állás országosan 56 113 pályázatot tartalmaz, a 2018 szeptember 5-i leválogatási dátumhoz képest eltelt 4 hónap és 4 nap 3763 db újabb projekt rögzítését eredményezte. Az üdülőkörzet területének részesedése a szeptemberi állapothoz képest 147 db pályázattal több, mint a szeptemberi metszet, összesen 2145 db projekt. A forrásigények országosan több mint 11 ezer Mrd Ft-ot alkotnak, jelenleg 11 166,7 Mrd Ft-os összegben állnak. Az igényelt források 75,6 %-a, 8 440,1 Mrd Ft megítélt, 48,4 %-a, 5 404,0 Mrd Ft kifizetett összeg. Az üdülőkörzet területén generálódott 461,0 Mrd Ft forrásigény 74,7 %-a, 344,4 Mrd Ft megítélt támogatás, illetve a forrásigények 61,1 %-a, 281,7 Mrd Ft kifizetett összeg. A BKÜ pályázatok 55,3 %-a, 1186 db projekt részesült megítélt, 44,4 %-a, vagyis 952 pályázat részben, vagy egészében kifizetett forrásban. A megítélt támogatásban részesült projektek száma 184, a kifizetésben részesülteké 109 projekttel növekedett az előző adatleválogatás óta.

A **2019. október 29-i** FAIR adatösszesítés országosan 62 217 pályázat adatait tartalmazza. A 2019 január 8-i leválogatási dátumhoz képest eltelt mintegy 10 hónap ideje alatt 6104 db újabb projekt került rögzítésre. A Balaton térségének projektszámok szerinti részesedése a januári állapothoz képest 266 db pályázattal növekedett, összesen 2411 db projekttervre változott. A forrásigények országosan 11671,5 Mrd Ft-ot tesznek ki, az igénylések 74,5 %-a, 8696,8 Mrd Ft megítélt, 54,2 %-a, 6330 Mrd Ft kifizetett összeg. 2019 október végéig az üdülőkörzet területén 476,5 Mrd Ft forrásigény generálódott, ennek közel háromnegyede, 349,7 Mrd Ft megítélt, 70,5 %-a, 336,1 Mrd Ft kifizetett támogatás. Az üdülőkörzet területén a **megítélt támogatások és a kifizetések között tapasztalt negatív differenciát** az igényelt és az elfogadott összköltség, valamint a szerződéses összköltségnek a megítélt összeghez képest operatív programok szerint különböző mértékű növekmény-eltérései okozzák, amelyek a kifizetésekben már akadálytalanul jelennek meg. Ezekre az anomáliahatásokra a későbbiekben részletesen kitérünk. A BKÜ pályázatok 55,1 %-a, 1329 db projekt részesült megítélt támogatásban, 46,9 %-a, vagyis 1130 pályázat részben, vagy egészében kifizetésre került. A megítélt támogatásban részesült projektek száma 143, a kifizetésben részesülteké 178 projekttel növekedett az előző adatleválogatás óta.

Az elérhető legfrissebb, **2020. március 3-i** FAIR állapot szerinti helyzetkép alapján országosan 66 385 pályázatot rögzített az Irányító Hatóság, vagyis mintegy 4 hónap alatt újabb 4168 projekt került az adatbázisba. **A projektek számában mérhető BKÜ növekmény 181 db, az október végi állásról 2592 db-ra változott.** A forrásigények országosan 11849,4 Mrd Ft-ot tesznek ki, az igénylések továbbra is közel háromnegyede, 8810,3 Mrd Ft megítélt, 57,75 %-a, 6842,5 Mrd Ft kifizetett összeg. **Az üdülőkörzet területén 2020 március elejéig 483,2 Mrd Ft forrásigény generálódott, ennek 73,94 %-a, 357,3 Mrd Ft megítélt forrás, 74,34 %-a, 359,2 Mrd Ft kifizetett támogatás, az előző adatleválogatásban kimutatott anomáliahatás továbbra is fennáll.** Megvalósulási hely szerint az üdülőkörzethez kapcsolható projektek 54,47 %-a, 1412 db projekt részesült megítélt támogatásban, ebből 1193 db projektet részben, vagy egészében kifizettek, ami jelen állás szerint 46 %-os indexnek felel meg. Az előző adatleválogatás óta eltelt időben a forrásigények száma nagyobb mértékben növekedett, mint a kifizetett projekteké. A 181 új forrásigény mellé 83 újabb támogatott projekt és 63 kifizetett

társult, tehát a kifizetett támogatások és a keletkezett új igények között az eltelt időben csaknem háromszoros a különbség.

Vidékfejlesztési Program nélkül az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek részesedési aránya az országosból a legutóbbi 7 mérési időpont átlagában 3,84 %. Az igényelt források aránya az országoshoz képest 2017 január vége és 2020 március eleje időtávjában 3,9-4,2 % között mozogtak, átlagban 4,1 %. Ugyanezen idő alatt a megítélt források 3,8 – 4,1 % közötti sávban helyezkedtek, átlagban 4,0 %, míg a kifizetések 4,3–5,9 % között alakultak, átlagban 5,1 %-on állnak.

A pályázati gyakoriság és az allokált források változása akár az országos, akár az üdülőkörzeten belüli projektek esetében kisebb intenzitással, de továbbra is növekedést mutat. A programozási ciklus végéhez közeledve a benyújtott kérelmek számának mérséklődésével és a fogyatkozó forrásokkal összhangban fékeződnek a megítélt támogatások növekményei, ezzel párhuzamosan a támogatott projektek kifizetései lineárisan növekvő ütemben teljesülnek.

A forrásallokáció legfontosabb jelenségei a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a FAIR adatállomány 2020 március 3-i állása alapján

A Széchenyi 2014-2020 programozási ciklusra jutó, FAIR adatbázisban rögzített információk alapján a fentiekben jelzett adatleválogatásáig eltelt időszak alatt **országosan kilenc operatív programon belül több mint 66 ezer pályázatot regisztráltak. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének pályázati gyakorisága közel 2600.**

A FAIR-ban követhető adatok szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben belül releváns módon hét operatív programban figyelhető meg változás, ezek az EFOP, GINOP, IKOP, KEHOP, KÖFOP, MAHOP és a TOP.⁵ Részesedési arányait az országossal összehasonlítva azt látjuk, hogy **a BKÜ-n belül a GINOP, az IKOP, a KÖFOP és a MAHOP és a TOP projektek részesedése tartós időrendben magasabb az országos részarányánál.** A legfrissebb adatleválogatás operatív programok szerinti gyakoriságsorrendjét országosan és BKÜ szinten is a GINOP vezeti. A GINOP országos részesedési aránya 54,7 %, a BKÜ-ben 56,1 %. Országosan második a TOP, részesedési aránya 18,1 %, a TOP üdülőkörzeti részesedési aránya ennél is magasabb, 21 %. A gyakoriságok harmadik helyén az EFOP helyezkedik el, ennek részaránya az országos felé billen, 15,6 %, szemben a BKÜ-n belüli 15,3 %-os értékkel. Az üdülőkörzetben 3,8 %-os részesedési arányt ért el a KEHOP, 2,4 %-os részarányal szerepel a KÖFOP, 1 % a MAHOP, és 0,4 % az IKOP pályázatok aránya.

A prioritások rangsorának első három helyén országos viszonylatban és az üdülőkörzetben is GINOP fejlesztési célkitűzések állnak. A legfrissebb állás szerint országosan 15,9%-os részesedéssel a GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása áll az élen, 13,4 %-kal második a GINOP-2 Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció, harmadik a GINOP-5 foglalkoztatás 12,3 %-os részesedéssel. Az üdülőkörzetben a GINOP-2 Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció vezeti a rangsort mintegy 17,1 %-os részesedés mellett. Második 13,3 %-os részarányal a GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása, harmadik a GINOP-5 Foglalkoztatás 10,4 %-os részesedés mellett.

A legfontosabb intézkedések országosan és a Balaton térségében továbbra is a vállalkozásfejlesztés témaköréhez kapcsolódnak. A rangsort ebben az esetben országosan továbbra is a GINOP-1.2 A kkv-k növekedési lehetőségeinek megteremtése vezeti, míg második a GINOP-2.1 Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése. Az üdülőkörzetben fordított a két legfontosabb intézkedés rangsora, a térségben a GINOP-2.1. az első, és a GINOP-1.2 a második.

⁵ Egy projekt továbbra is a VEKOP keretén belül regisztrált. A szóban forgó projekt megnevezése: munkahelyi képzések az Eurotextil Kft-nél. Ez a Kft textil-kiskereskedelemmel foglalkozó középvállalkozás, amelynek székhelye Felsőörs, és a jelen projektet is Felsőörsön kívánták megvalósítani, így kerülhetett ez a program a BKÜ metszetek közé. A pályázat beérkezésének dátuma: 2018.04.10. 11:08:45, az igényelt támogatás 10,8 millió Ft. A pályázat jelen adatleválogatás időpontjáig nem kapott támogatást.

Országosan a projektek abszolút többsége, 56,3 %-a az Alföld és Észak **nagyrégióhoz** sorolható, a Dunántúl részesedése 37,5 %, Közép-Magyarország és Budapest 6,1 %-os részaránnyal bír, ebben a kategóriában a projektek mintegy 54,7 %-a fővárosi.

Statisztikai régiók szerint Észak-Alföld területén a legmagasabb a pályázati gyakoriság, az összes pályázat ötödét sorolhatjuk ide. Észak-Alföld régiót Észak-Magyarország követi 18,2 %-kal, majd Dél-Alföld következik 18,1 %-os részarány mellett. Dél-Dunántúl folytatja a sort 13,4 %-kal, ezt Közép-Dunántúl követi 13,1 %-kal, Nyugat-Dunántúl részesedése 11 %. Közép-Magyarország részaránya a nagyrégióval egyező.⁶

Megyeszinten Borsod-Abaúj-Zemplén áll az élen 10,1 %-kal, Szabolcs-Szatmár-Bereg követi 8 %-kal, majd Hajdú-Bihar következik 7,7 %-os részesedéssel. Az üdülőkörzetet alkotó megyék sorában Veszprém a tizedik, Somogy a tizenegyedik, az előbbi részesedése 4,6 %, az utóbbié 4,5 % -os az országoshoz képest. Zala megye, megelőzve Budapestet most 15-ik a rangsorban, az összes projekt 3,5 %-a zalai.

A BKÜ területén észlelt projektszám 2595 db projekt kezdeményezés a megyék rangsorában tizenharmadik Jász-Nagykun-Szolnok (2885 db) és a tizenegyedik Nógrád (2350 db) között helyezkedik el, vagyis alacsonyabb, mint Somogy és Veszprém, de magasabb, mint Zala megye egészében.

Üdülőkörzeti részmentszetek szerint a projektek megvalósulási helye alapján értelmezett térség Somogy megyei részéhez kapcsolható a benyújtott pályázatok 45,2 %-a, a Veszprém megyei területéhez 34 %, a zalaihoz 20,9 %. Továbbra is rendkívül masszív a Balaton parti sávjához tartozó területek pályázati fölénye, az összes BKÜ projekt 63,3 %-át sorolhatjuk ezek közé, 36,7 % a partvontól távolabbi települések részesedése. A pályázatok BKÜ-n belüli terület szerinti eloszlása nem véletlen módon összefügg. A partviszonylat szerint az üdülőkörzet Veszprém és Zala megyei területén magasabb a pályázatok előfordulási aránya a parti településeken, Somogyban viszont a háttértelepülések pályázatait felülreprezentáltak.

⁶ A projektek 0,1 %-a statisztikai régiók szerint adat hiányában nem besorolható.

2. sz. táblázat **Projektek megoszlása a Balaton térségében üdülőkörzeti alrégió és partviszonylat alapján**

			PROJEKT HELYE - BKÜ PART/HÁTTÉR (2018. évi CXXXIX. törvény 1/3 melléklete alapján)		Total
			Területrendezési Tv alapján BKÜ parti és partközeli település (Korábban Balaton Tv)	Területrendezés i Tv. alapján BKÜ háttértelepülés (Korábban Balaton Tv)	
PROJEKT HELYE - BKÜ-DSS	BKÜ – Somogy	Sorszázalék	58,8%	41,2%	100,0%
		Oszlopszázalék	41,9%	50,8%	45,2%
	BKÜ – Veszprém	Sorszázalék	67,5%	32,5%	100,0%
		Oszlopszázalék	36,2%	30,1%	34,0%
	BKÜ – Zala	Sorszázalék	66,5%	33,5%	100,0%
		Oszlopszázalék	21,9%	19,1%	20,9%
Total		Sorszázalék	63,3%	36,7%	100,0%
		Oszlopszázalék	100,0%	100,0%	100,0%

A pályázók székhelye szerint 2028 projekt kapcsolható a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez. Mivel megvalósulási hely szerint a térségben 2592 pályázatot regisztráltak, **számos olyan projekt is megvalósulhat a térségben, ahol a pályázó székhelye üdülőkörzeten kívüli.** Ez a megállapítás a megvalósítani szándékozott 2592 projekt 28 %-a, vagyis 726 db pályázat esetében jelenthető ki. Megvalósulási hely szerinti közelítés alapján az összes BKÜ projekt 72 %-ánál a pályázók székhelye is a térségben van, ez jelen állás szerint 1866 db kezdeményezést jelent. Van azonban 161 db olyan projekt is, ahol a pályázó székhelye üdülőkörzeten belüli, de a projekt BKÜ-n kívüli térségben valósulhat meg.

Az üdülőkörzeten belül jelenleg közel 1200 db projekt esetében azonosítható kifizetés, ez a pályázatok gyakoriságához képest 46 %-os részaránynak felel meg. Lényeges információ a Balaton térségében, hogy a forrásigények 75,5 %-a, a megítélt összeg 76,6 %-a, illetve a kifizetések 65,1 %-a a parti és partközeli településekhez köthető.

Megvalósulási hely szerint az üdülőkörzethez kapcsolható projektek abszolút többsége, 54,5 %-a, 1412 db projekt részesült megítélt támogatásban, ebből 1193 db projektet részben, vagy egészében kifizettek, ami jelen állás szerint a támogatott projektek 84,5 %-ának felel meg. Mivel a támogatott projekteken belül a kifizetett projektek aránya országosan 85,8 %, a BKÜ ezzel a nagyon magas indexértékkel is kis mértékben alulreprezentált az országos előrehaladás értékéhez képest.

A legtöbb forrásigény a BKÜ Somogy megyei részén generálódott, közel 248 Mrd Ft, itt a legmagasabb a megítélt és a kifizetett összeg is. A teljes forrásigény a térség Veszprém megyei részén közel 189 Mrd Ft, a megítélt támogatás meghaladja a 116 Mrd Ft-ot, a kifizetések 81,3 Mrd Ft-os összegben állnak. A zalai területre a forrásigény 46,4 Mrd Ft, a megítélt támogatás 31,4 Mrd Ft, a kifizetett összeg 23,6 Mrd Ft.

A pályázatok **beérkezési évek** szerint eloszlása országos és üdülőkörzeti szinten egymáshoz nagyon közelítő görbét mutat. Az üdülőkörzet részesedése a 2014-ben beérkezett pályázatokból 1,6 %-a, országosan ez az arány 1,8 %. 2015 évben a BKÜ területén megvalósuló projekttervek 7,3 %-át mutathattuk ki, az országos arány 8,5 %. 2016-ban a BKÜ projektek részaránya 31,1 %, az országos arány 29,5 %, vagyis BKÜ szinten ebben az évben nagyobb volt az aktivitás. 2017-ben ez megfordult, az országos arány 31,5 %, szemben a BKÜ 29,8 %-ával 2018 során az üdülőkörzet területéhez kapcsolható összes pályázat aránya az összes beérkezéshez képest 13,2 %, ami megegyezik az az országos részesedési aránnyal. 2019-ben a BKÜ részesedési értéke újra 13,2 %, ami meghaladja az országos, 11,6 %-os részesedési szintet. 2020 január 1 és március második között beérkezett pályázatok aránya egyformán 4-4 % üdülőkörzeti és országos szinten.

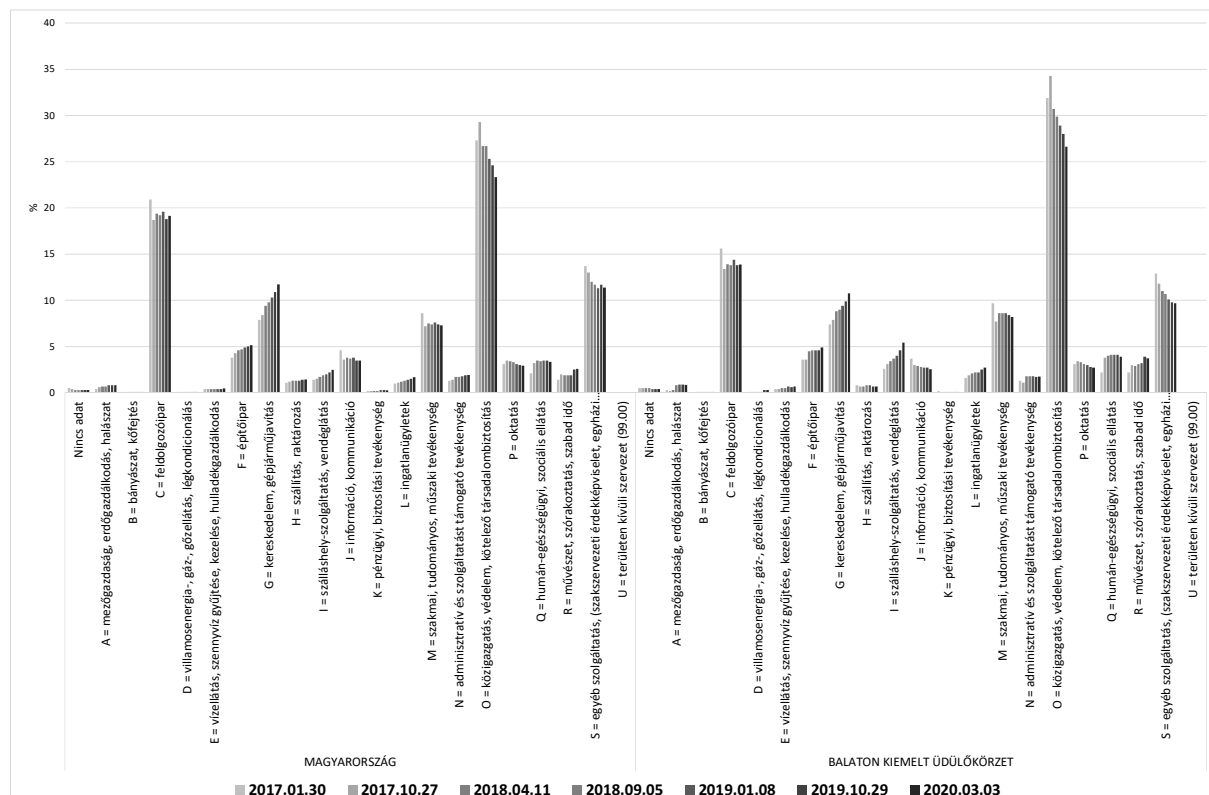
A pályázók gazdálkodási formája, GFO kódjai szerint mind országosan, mind üdülőkörzeti szinten a **vállalkozások dominálnak**. A vállalkozások részaránya **országosan 56,2 %, a BKÜ-ben 53,2 %**. Országosan és a BKÜ-ben is a vállalkozások közel fele mikro-vállalkozás, és legalább minden harmadik kisvállalkozás, ezzel együtt arányaiban mindkét metszet szerint a BKÜ érték a magasabb. A közepes és nagyvállalkozások aránya várható módon országosan magasabb, mint az üdülőkörzeti indexérték.

A költségvetési és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek aránya a BKÜ-ben magasabb, mint országosan, meghaladja az összes pályázó 30 %-át, míg ezek aránya országosan 26,7 %. A nonprofit pályázók aránya országosan és üdülőkörzeti metszetben is teljesen együtt mozog, az összes pályázó mintegy hatodát alkotják, 16,4-16,4 %-os értéken pozícionálnak.⁷

A pályázók főtevékenységének TEÁOR alapú nemzetgazdasági főágazatok szerinti csoportosítása alapján országos és üdülőkörzeti összehasonlításban a legnagyobb különbség a feldolgozóipar és a közigazgatás védelem, kötelező társadalombiztosítás metszeteiben mutatható ki. A feldolgozóipari pályázatok aránya lényegesen magasabb országosan, mint a BKÜ-ben, miközben a közigazgatás védelem, kötelező társadalombiztosítás nemzetgazdasági főágazatba sorolt pályázók aránya sokkal magasabb, mint országosan. Országos keresztmetszetben alapvetően a szolgáltatások, az információ és kommunikáció, a kereskedelem és gépjárműjavítás, a szállítás, raktározás, az építőipar, a pénzügyi biztosítási tevékenységek, az oktatás, az adminisztratív és szolgáltatásokat támogató tevékenységek állnak kisebb-nagyobb mértékben, de magasabb arányon, mint az üdülőkörzeti szint.

⁷ A közös vállalat (1997. CXLIV. tv.), egyéb adóalany gyakorisága elenyésző, és egyik sem fordul elő a BKÜ-ben.

1. sz. ábra A pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok (TEÁOR '08) szerinti összehasonlítása országos és BKÜ vetületek szerint FAIR alapján

		2017.01.30	2017.10.27	2018.04.11	2018.09.05	2019.01.08	2019.10.29	2020.03.03
MAGYARORSZÁG	Nincs adat	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	A = mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	0,4	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
	B = bányászat, kőfejtés	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	C = feldolgozóipar	20,9	18,7	19,4	19,2	19,6	18,8	19,1
	D = villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	E = vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
	F = építőipar	3,8	4,3	4,6	4,7	4,9	5	5,1
	G = kereskedelem, gépjárműjavítás	7,9	8,4	9,4	9,8	10,3	10,9	11,7
	H = szállítás, raktározás	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,5
	I = szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1,4	1,5	1,7	1,9	2	2,2	2,5
	J = információ, kommunikáció	4,6	3,6	3,8	3,7	3,8	3,5	3,5
	K = pénzügyi, biztosítási tevékenység	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
	L = ingatlanügyletek	1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,7
	M = szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	8,6	7,2	7,5	7,4	7,6	7,4	7,3
	N = adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1,3	1,4	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9
	O = közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	27,3	29,3	26,7	26,7	25,3	24,6	23,3
	P = oktatás	3,1	3,5	3,4	3,3	3,1	3	2,9
	Q = humán-egészségügyi, szociális ellátás	2,1	3,2	3,5	3,4	3,5	3,5	3,4
	R = művészet, szórakoztatás, szabad idő	1,4	2	1,9	1,9	1,9	2,5	2,6
	S = egyéb szolgáltatás, (szakszervezeti érdekképviselet, egyházi tevékenység, stb)	13,7	13	12	11,7	11,3	11,7	11,4
	U = területen kívüli szervezet (99.00)	0	0	0	0	0	0	0
BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET	Nincs adat	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
	A = mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	0,3	0,2	0,3	0,8	0,9	0,9	0,8
	B = bányászat, kőfejtés	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	C = feldolgozóipar	15,6	13,4	13,9	13,8	14,4	13,8	13,9
	D = villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3
	E = vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás	0,4	0,4	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7
	F = építőipar	3,6	3,6	4,5	4,6	4,6	4,6	4,9
	G = kereskedelem, gépjárműjavítás	7,4	7,9	8,8	9	9,4	9,9	10,8
	H = szállítás, raktározás	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7
	I = szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	2,6	3,1	3,4	3,7	4	4,6	5,4
	J = információ, kommunikáció	3,7	3	2,9	2,8	2,7	2,7	2,5
	K = pénzügyi, biztosítási tevékenység	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	L = ingatlanügyletek	1,6	1,9	2,1	2,2	2,2	2,5	2,7
	M = szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	9,7	7,7	8,6	8,6	8,6	8,4	8,2
	N = adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1,3	1,1	1,8	1,8	1,8	1,7	1,8
	O = közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	31,9	34,3	30,7	29,9	28,9	28	26,6
	P = oktatás	3,1	3,4	3,3	3,1	3	2,8	2,7
	Q = humán-egészségügyi, szociális ellátás	2,2	3,8	4	4,1	4,1	4,1	3,9
	R = művészet, szórakoztatás, szabad idő	2,2	3	2,9	3,1	3,2	3,9	3,7
	S = egyéb szolgáltatás, (szakszervezeti érdekképviselet, egyházi tevékenység, stb)	12,9	11,8	11	10,7	10,1	9,8	9,7
	U = területen kívüli szervezet (99.00)	0	0	0	0	0	0	0

Az országgal megegyező mértékű a bányászat iparág, illetve a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat.

A BKÜ területén a közigazgatás és védelem mellett, felülreprezentált a villamosenergia-, gáz, gőzellátás, légkondicionálás, a vízellátás, szennyvízgyűjtés, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmntesítés, humán-egészségügyi, szociális ellátás, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, az ingatlanügyletek, a művészet, szórakozás, szabad idő, valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás.

Mielőtt sort kerítenénk a forrásallokáció FAIR alapjellemzőinek lakosságszám arányos területi összehasonlító elemzésére, ki kell tévünk az üdülőkörzet területén a forrás kihelyezési gyakorlat során egy ideje tapasztalható **látszólagos anomáliák** körére. Ennek legfontosabb része **a megítélt összegekhez képest azonosítható magasabb kifizetések** jelensége, amelyet operatív programok szerinti bontásban a 2019 október végi és a jelen, 2020 márciusi állapot szerinti összehasonlításban tárgyalunk az alábbi 7 változó értékei mentén:

- igényelt összeg
- igényelt összköltség
- elfogadott összköltség
- szerződéses összköltség
- szerződéssel lekötött összeg
- megítélt támogatás
- kifizetések

Amennyiben a vizsgálható forráskeresztszmeteket **a két időpont vonatkozásában** összehasonlítjuk, **minden esetben növekedési érték** állapítható meg.

3. sz. táblázat **Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a projektek települési szintű megvalósulási helye alapján 2019 októberének és 2020 márciusának összehasonlítása metszetében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi prioritása szerint**

	2019.10.29. szerinti állapot (Ft)	KÜLÖNBSÉG (Ft)	2020.03.03. szerinti állapot (Ft)
IGÉNYELT ÖSSZEG	476 531 511 275	+ 6 715 972 231	483 247 483 506
IGÉNYELT ÖSSZKÖLTSÉG	638 300 567 326	+ 9 534 549 979	647 835 117 305
ELFOGADOTT ÖSSZKÖLTSÉG	474 909 387 190	+ 8 128 661 236	483 038 048 426
SZERZŐDÉSES ÖSSZKÖLTSÉG	467 967 515 904	+ 6 001 105 542	473 968 621 446
SZERZŐDÉSEL LEKÖTÖTT ÖSSZEG	340 672 493 773	+ 4 695 230 845	345 367 724 618
MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS	349 758 953 985	+ 7 569 506 867	357 328 460 852
KIFIZETÉS	336 078 877 371	+ 23 149 293 739	359 228 171 110

A forrásigények mintegy 6,7 Mrd Ft-al, az igényelt összköltség 9,5 Mrd Ft-al, az elfogadott összköltség 8,1 Mrd Ft-al, a szerződéses összköltség 6 Mrd Ft-al, a szerződéssel lekötött összeg

közel 4,7 Mrd Ft-al, a megítélt támogatás 7,5 Mrd Ft-al, míg a kifizetések 23,1 Mrd Ft-al növekedtek. Összességében tehát a kifizetések ütemnövekedése mintegy 2,5-5 szerese az egyéb keresztszetteknek. Miközben tehát a megítélt támogatás összege 2019 október végén közelítette a 350 Mrd Ft-ot, és több mint 7,5 Mrd Ft-al növekedett 2020 márciusáig, a kifizetések összege, ami tavaly októberben még elmaradt a megítélt forrástól, 23 Mrd Ft-al növekedve közel 1,9 Mrd Ft-al magasabb összegre váltott, mint a megítélt forrás.

Nyilvánvaló, hogy a forrásigényeknél nem lehetnek magasabbak a megítélt támogatások, ahogyan az igényelt összköltségnek is magasabbnak kell lennie az elfogadott összköltségénél, hiszen a pályázatok jelentős része végül nem valósul meg. Amennyiben azonban elfogadott összköltség jelentkezik, az egyben a pályázat befogadását is jelenti, amihez társul az igényelt összköltség, ami számos esetben kisebb, vagy nagyobb mértékben, de magasabb az igényelt összegnél, de nem magasabb az elfogadott összköltségénél. Ezzel párhuzamosan a szerződéses összköltség és a szerződéssel lekötött összeg mind az igényelt, mind a megítélt összegtől, mind pedig az igényelt és az elfogadott összköltségtől különbözhet, hiszen nem minden igénylésre kötnek szerződést még akkor sem, ha a projekt egyébként támogatást nyer. **A végeredményben a kifizetések az igényelt összköltség mezsgyéjén haladva az elfogadott összköltség keresztszétében a szerződéses összköltség összege felé tartanak, meghaladva így az igénylések mentén keletkezett megítélt források összegét.**

Ilyen anomáliák bármely operatív program bármely pályázata esetében előfordulhatnak, és elő is fordulnak, de ezek összegaszerúségei jellemzően csekély eltéréseket mutatnak, így ez sokáig gyakorlatilag észrevétlen maradhat, azonban az üdülőkörzeti szinten extrém magas költségvetésű közlekedésfejlesztési projektek kifizetései esetében már könnyen kiütköznek, ennek kapcsán figyeltünk fel erre a jelenségre.

Példaként említjük az M7-es autópálya tengelysúly- és össztömegmérő állomás kiépítése a 192 km szelvényében lévő kétoldali pihenőhelyen (Zalakomári pihenő), IKOP-1 Nemzetközi (TEN-T) közúti elérhetőség javítása prioritáson belül. Ennek a programnak a keretében 580 243 168 Ft az igényelt összeg és 1 743 683 959 Ft az igényelt összköltség. A megítélt támogatás ebben az esetben megegyezik az igényelt összeggel, az elfogadott összköltség azonban az igényelt összköltség teljes szinkronja, 1 743 683 959 Ft. A szerződéssel lekötött összeg 520 775 467 Ft, a szerződéses összköltség 1 670 496 560 Ft, a kifizetések pedig 804 663 745 Ft-os szinten állnak, ami csaknem 225 millió Ft-al magasabb a megítélt összegnél, és ez a projekt még csak a kisebb eltéréseket produkálók közé tartozik.

Sokkal magasabb a Somogybabod község neve mellé elszámolt R67 Kaposvár és az M7 közötti szakasz (érintett települések elkerülését is megvalósító IKOP-T TEN 4) fejlesztése, ahol nem kevesebb, mint 53,2 Mrd Ft a különbség a megítélt, és a kifizetésre került összeg között.

4. sz. táblázat. *Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a projektek települési szintű megvalósulási helye alapján 2019 októberének és 2020 márciusának összehasonlítása metszetében operatív programok szerint a BKÜ-ben*

	BKÜ 2019.10.29		BKÜ 2020.03.03
	IGÉNYELT ÖSSZEG	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	IGÉNYELT ÖSSZEG
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	52 723 120 384	234 033 478	52 957 153 862
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	114 261 689 963	4 285 781 933	118 547 471 896
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	181 914 562 827	0	181 914 562 827
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	41 487 243 855	343 628 019	41 830 871 874
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	417 089 588	0	417 089 588
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	3 968 803 695	393 374 999	4 362 178 694
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	81 748 143 851	1 459 153 802	83 207 297 653
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)	10 857 112	0	10 857 112
BKÜ	476 531 511 275	6 715 972 231	483 247 483 506
	IGÉNYELT ÖSSZKÖLTSÉG	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	IGÉNYELT ÖSSZKÖLTSÉG
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	52 723 120 384	280 868 939	53 003 989 323
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	164 936 513 642	6 502 873 035	171 439 386 677
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	285 026 251 260	0	285 026 251 260
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	44 332 140 740	484 139 771	44 816 280 511
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	417 089 588	0	417 089 588
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	7 158 479 316	786 749 994	7 945 229 310
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	83 696 115 284	1 479 918 240	85 176 033 524
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)	10 857 112	0	10 857 112
BKÜ	638 300 567 326	9 534 549 979	647 835 117 305
	ELFOGADOTT ÖSSZKÖLTSÉG	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	ELFOGADOTT ÖSSZKÖLTSÉG
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	38 610 599 111	780 186 738	39 390 785 849
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	95 233 144 875	1 834 917 960	97 068 062 835
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	251 318 065 322	0	251 318 065 322
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	41 269 351 292	103 628 019	41 372 979 311
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	398 089 593	0	398 089 593
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	3 246 400 406	44 077 692	3 290 478 098
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	44 833 736 591	5 365 850 827	50 199 587 418
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)			
BKÜ	474 909 387 190	8 128 661 236	483 038 048 426
	SZERZŐDÉSES ÖSSZKÖLTSÉG	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	SZERZŐDÉSES ÖSSZKÖLTSÉG
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	38 595 599 111	293 488 079	38 889 087 190
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	93 797 142 235	2 663 100 014	96 460 242 249
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	242 598 147 298	0	242 598 147 298
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	41 157 375 061	130 991 717	41 288 366 778
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	397 618 606	0	397 618 606
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	3 246 181 898	44 296 200	3 290 478 098
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	48 175 451 695	2 869 229 532	51 044 681 227
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)			
BKÜ	467 967 515 904	6 001 105 542	473 968 621 446
	SZERZŐDÉSSEL LEKÖTÖTT ÖSSZEG	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	SZERZŐDÉSSEL LEKÖTÖTT ÖSSZEG
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	38 595 599 111	246 652 618	38 842 251 729
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	69 997 097 159	1 706 945 839	71 704 042 998
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	148 050 001 167	0	148 050 001 167
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	38 822 606 478	131 779 898	38 954 386 376
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	397 618 606	0	397 618 606
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	1 687 821 842	44 296 200	1 732 118 042
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	43 121 749 410	2 565 556 290	45 687 305 700
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)			
BKÜ	340 672 493 773	4 695 230 845	345 367 724 618
	MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	38 610 599 111	733 351 277	39 343 950 388
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	71 144 660 634	1 336 262 468	72 480 923 102
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	154 915 562 825	0	154 915 562 825
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	38 931 661 332	103 628 019	39 035 289 351
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	398 089 593	0	398 089 593
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	1 687 931 096	44 186 946	1 732 118 042
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	44 070 449 394	5 352 078 157	49 422 527 551
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)			
BKÜ	349 758 953 985	7 569 506 867	357 328 460 852
	KIFIZETÉS 2019.10.29-IG	KÜLÖNBÉS (+ Ft)	KIFIZETÉS 2020.03.03-IG
EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (EFOP)	23 640 969 993	2 571 712 358	26 212 682 351
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM (GINOP)	45 277 137 692	2 289 042 627	47 566 180 319
INTEGRÁLT KÖZLEKEDÉS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (IKOP)	205 864 399 285	10 448 282 636	216 312 681 921
KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM (KEHOP)	20 911 040 667	5 305 852 776	26 216 893 443
KÖZIGAZGATÁS– ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM (KÖFOP)	394 393 761	0	394 393 761
MAGYAR HALGAZDÁLKODÁSI OPERATÍV PROGRAM (MAHOP)	371 516 339	435 290 449	806 806 788
TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM	39 619 419 634	2 099 112 893	41 718 532 527
VERSENYKÉPES KÖZÉP- MAGYARORSZÁG OPERATÍV PROGRAM (VEKOP)			
BKÜ	336 078 877 371	23 149 293 739	359 228 171 110

A Somogybabodhoz elszámolt autópálya építési beruházás esetében 33 873 362 747 Ft az igényelt összeg, de 96 055 703 580 Ft az igényelt összköltség. A programot befogadták, és forintra pontosan megítélték az igényelt összeget, és az igényelt összköltséget is, illetve ebben az esetben a szerződéssel lekötött összeg is megegyezik az igényléssel, míg a szerződéses összköltség az elfogadott összköltséggel. A kifizetések 2020 március 2-án 87 088 622 280 Ft-os értéken jártak, nyilvánvaló módon az elfogadott és a szerződéses összköltséghez fognak igazodni, nem pedig az igénylés szerint megítélt összeghez.

A tapasztalt forrásfelhasználási anomáliák látszólagosak, az allokációs gyakorlat szerves részét képezik.

A forráskihelyezési gyakorlat FAIR alapjellemzőinek tárgyalását **területi összehasonlító viszonyszámok egy lakosra jutó metszetei** szerint **az igénylések, a támogatások és a kifizetések** irányában folytatjuk. Az összehasonlító területi pozicionálást NUTS I nagyrégió, NUTS-II statisztikai régió, NUTS-III megye és a BKÜ területiségei alapján végezzük el a forrásigények, a támogatások és a kifizetések metszetei szerint pályázati aktivitás és összes forrás, illetve lakosságszám arányosan, az egy lakosra jutó források arányosított vetületei szerint. Az egy lakosra jutó összegek kiszámítását a KSH tájékoztatási adatbázisának területi statisztika moduljában elérhető 2014-2018 közötti naptári évek állandó népességszámának átlaga alapján végeztük el.

Az egy lakosra jutó forrásigények országos értéke 1 185 528 Ft, ezt az értéket 100 %-nak tekintve nagyrégiós szinten a Dunántúl indexe 6,1 %-al magasabb az országosnál, de 2,7 %-kal meghaladja az országos szintet Alföld és Észak nagyrégió értéke is, szemben Közép-Magyarország régió 80,6 %-os indexével. **A BKÜ-ben az egy lakosra jutó igényelt támogatás mintegy 1,77 millió Ft, ami az országos érték másfélszerese.**

NUTS II, statisztikai régiók metszetében az egy lakosra jutó forrásigények csak Közép-Magyarország/Budapest esetében maradnak egymillió Ft-os szint alatt, a többiben ezt meghaladó mértékű. **Az egy lakosra jutó forrásigények országos összegét 100 %-nak tekintve továbbra a BKÜ területe vezeti a statisztikai régiók szerinti listát is,** országos szint felett áll a Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország és Észak-Alföld is, de egyik sem közelíti meg az üdülőkörzeti indexértéket.

NUTS III megye + főváros metszetében az egy lakosra jutó forrásigények mentén 7 megye, Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Pest, Tolna és Zala kivételével milliós összeg feletti értékeket látunk. Amennyiben ezeket az országos összesen 100 %-ra vetítve rangsoroljuk, **csak Hajdú-Bihar megye egy lakosra jutó forrásigényei közelítik a BKÜ indexet, de masszívan országos érték felett áll Somogy, Borsod-Abaúj-Zemplén, Veszprém, Budapest, Heves és Csongrád megye, de országos szintet meghaladó Vas és Nógrád megye indexe is.** Ebben az összehasonlításban a rangsor végén Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna, Bács-Kiskun, Zala, Komárom-Esztergom, és legvégül $\approx 32,5$ %-os indexértékkel Pest megye helyezkedik el.

5. sz. táblázat **Pályázati aktivitás és a forrásigények alakulása a projektek megvalósulási helye alapján NUTS szintek szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kiemelésével**

FAIR adatállomány: 2020. március 3-i leválogatás szerint	NUTS I – NAGYRÉGIÓ					
	Benyújtott pályázatok száma (db)	Benyújtott pályázatok aránya (%)	Igényelt támogatás (Mrd Ft)	Igényelt támogatás aránya (%)	Egy lakosra jutó igényelt támogatás (Ft)	Igényelt támogatás index – Magyarország =100 %
Nincs NUTS I besorolási adat	43	,1	337,3	2,8	-	-
Dunántúl	24 904	37,5	3 793,2	32,0	1 258 180	106,1
Közép-Magyarország	4 053	6,1	2 845,0	24,0	955 355	80,6
Alföld és Észak	37 385	56,3	4 873,9	41,1	1 217 888	102,7
Magyarország	66 385	100,0	11 849,4	100,0	1 185 528	100,0
BKÜ	2 592	3,9	483,2	4,1	1 777 920	150,0
NUTS II - STATISZTIKAI RÉGIÓ						
Nincs NUTS II besorolási adat	43	,1	337,3	2,8	-	-
Dél-Alföld	12 112	18,2	1 396,9	11,8	1 076 176	90,8
Dél-Dunántúl	8 910	13,4	1 106,5	9,3	1 182 816	99,8
Észak-Alföld	13 284	20,0	1 843,0	15,6	1 216 547	102,6
Észak-Magyarország	11 989	18,1	1 634,0	13,8	1 374 306	115,9
Közép-Dunántúl	8 706	13,1	1 206,0	10,2	1 104 907	93,2
Közép-Magyarország	4 053	6,1	2 845,0	24,0	955 355	80,6
Nyugat-Dunántúl	7 288	11,0	1 480,7	12,5	1 498 906	126,4
Magyarország	66 385	100,0	11 849,4	100,0	1 185 528	100,0
BKÜ	2 592	3,9	483,2	4,1	1 777 920	150,0
NUTS III – MEGYE						
Nincs NUTS III besorolási adat	27	,0	757,4	6,4	-	-
Bács-Kiskun	4 639	7,0	442,6	3,7	841 173	71,0
Baranya	3 984	6,0	435,1	3,7	1 124 873	94,9
Békés	3 211	4,8	391,2	3,3	1 096 698	92,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	6 703	10,1	967,0	8,2	1 409 474	118,9
Csongrád	4 261	6,4	561,6	4,7	1 352 925	114,1
Fejér	3 516	5,3	494,9	4,2	1 157 577	97,6
Győr-Moson-Sopron	3 260	4,9	430,0	3,6	951 349	80,2
Hajdú-Bihar	5 119	7,7	942,1	8,0	1 724 207	145,4
Heves	2 938	4,4	423,9	3,6	1 393 752	117,6
Jász-Nagykun-Szolnok	2 885	4,3	350,1	3,0	907 781	76,6
Komárom-Esztergom	2 163	3,3	213,9	1,8	690 588	58,3
Nógrád	2 350	3,5	241,1	2,0	1 213 423	102,4
Pest	1 830	2,8	492,8	4,2	384 801	32,5
Somogy	3 004	4,5	468,4	4,0	1 465 753	123,6
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 281	8,0	622,4	5,3	1 067 787	90,1
Tolna	1 924	2,9	204,1	1,7	890 504	75,1
Vas	1 707	2,6	324,0	2,7	1 273 550	107,4
Veszprém	3 030	4,6	497,3	4,2	1 403 908	118,4
Zala	2 323	3,5	229,3	1,9	814 535	68,7
Budapest	2 230	3,4	2 360,3	19,9	1 390 581	117,3
Magyarország	66 385	100,0	11 849,4	100,0	1 185 528	100,0
BKÜ	2 592	3,9	483,2	4,1	1 777 920	150,0

A támogatások vonatkozásában NUTS I, nagyrégiók vetületei szerint az egy lakosra jutó forrás országos értéke 881 469 Ft, ezt az értéket 100 %-nak tekintve nagyrégiós szinten a Dunántúl indexe 4,6 %-al haladja meg az országos szintet. Alföld és Észak nagyrégió 95,2 %, Közép-Magyarország 89,5 %-os indexértéken áll. **A BKÜ-ben az egy lakosra jutó megítélt támogatás több mint 1,31 millió Ft, ami az országos érték csaknem másfélszerese.**

NUTS II, statisztikai régiók vetületében az egy lakosra jutó támogatások Nyugat-Dunántúl területén magasak, meghaladják az 1,18 millió Ft-ot, de magasabb az országos összegnél Észak-Magyarország részesedése is, ami meghaladja a 966 ezer Ft-ot. Azösszegeket az országos érték 100 %-ára vetítve Nyugat-Dunántúl indexe 134,8 %, Észak-Magyarorszáé 109,6 %, minden egyéb statisztikai régió indexe alacsonyabb az országos szintnél, A Balaton térsége továbbra is rendkívül jól szerepel a támogatási források metszetében.

NUTS III megye + főváros optika közelítésében milliós egy lakosra jutó támogatási forrásösszegeket detektálunk Hajdú-Bihar, Budapest, Somogy, Borsod-Abaúj-Zemplén és Csongrád megyék esetében, de országos érték felett helyezkedik Heves, Vas és Veszprém megye is. Mind hét megye, illetve Budapest metszetében az országos index 100 %-a feletti egy lakosra jutó értékeket látunk. Az országos index alatt pozícionálódik Fejér, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád, Baranya, Békés, Győr-Moson-Sopron, Zala, Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun, Tolna, Komárom-Esztergom, valamint ezekről is messze leszakadva Pest megye. Ez utóbbi az országos indexérték kevesebb, mint harmadát képes felmutatni.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet indexértékét egyedül Hajdú-Bihar megye indexe képes megközelíteni, de továbbra sem éri el. A támogatási források megítélésében az üdülőkörzet évek óta tartja NUTS III metszetek szerint is vezető helyét.

Mivel a **nagyszabású infrastruktúrafejlesztési projektek** (vasút és autópálya fejlesztések) támogatási forrásai számottevő hányadát alkotják a térségben megjelent támogatási forrásoknak, modellszerűen megvizsgáltuk **ezen hatásai nélkül is** az egy lakosra jutó támogatások alakulását.

Ha az **IKOP projektek megítélt forrásait nem vesszük figyelembe**, és az országossal összehasonlítható, FAIR-ban rögzített operatív programok forrásösszegeit vesszük alapul, **az üdülőkörzet továbbra is tartja az országoshoz képest kedvező helyzetét**, ebben az esetben az egy lakosra jutó forrás országosan mintegy 699 ezer Ft, üdülőkörzeti csaknem **745 ezer Ft, az országos szint 106,53 %-a.**

A területi jellemzők összehasonlító tárgyalását a kifizetett források irányában folytatjuk.

6. sz. táblázat **Pályázati aktivitás és a támogatások alakulása a projektek megvalósulási helye alapján NUTS szintek szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kiemelésével**

FAIR adatállomány: 2020. március 3-i leválogatás szerint	NUTS I – NAGYRÉGIÓ					
	Benyújtott pályázatok száma (db)	Támogatott pályázatok száma (db)	Támogatott projektek aránya a benyújtott pályázatokon belül (%)	Megítélt támogatás (Mrd Ft)	Egy lakosra jutó megítélt támogatás (Ft)	Megítélt támogatás index – Magyarország =100 %
Nincs NUTS I besorolási adat	43	32	74,4	323,0	-	-
Dunántúl	24 904	14 761	59,3	2 779,6	921 970	104,6
Közép-Magyarország	4 053	2 215	54,7	2 350,4	789 272	89,5
Alföld és Észak	37 385	21 061	56,3	3 357,3	838 917	95,2
Magyarország	66 385	38 069	57,3	8 810,3	881 469	100,0
BKÜ	2 592	1 412	54,5	357,3	1 314 650	149,1
NUTS II - STATISZTIKAI RÉGIÓ						
Nincs NUTS II besorolási adat	43	32	74,4	323,0	-	-
Dél-Alföld	12 112	7 015	57,9	940,7	724 700	82,2
Dél-Dunántúl	8 910	5 075	57,0	773,3	826 580	93,8
Észak-Alföld	13 284	7 370	55,5	1 268,0	836 960	95
Észak-Magyarország	11 989	6 676	55,7	1 148,6	966 104	109,6
Közép-Dunántúl	8 706	5 055	58,1	832,7	762 937	86,6
Közép-Magyarország	4 053	2 215	54,7	2 350,4	789 272	89,5
Nyugat-Dunántúl	7 288	4 631	63,5	1 173,6	1 188 026	134,8
Magyarország	66 385	38 069	57,3	8 810,3	881 469	100,0
BKÜ	2 592	1 412	54,5	357,3	1 314 650	149,1
NUTS III – MEGYE						
Nincs NUTS III besorolási adat	27	17	63,0	745,1	-	-
Bács-Kiskun	4 639	2 749	59,3	301,7	573 392	65,0
Baranya	3 984	2 251	56,5	271,4	701 700	79,6
Békés	3 211	1 804	56,2	212,7	596 229	67,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	6 703	3 745	55,9	702,9	1 024 486	116,2
Csongrád	4 261	2 461	57,8	424,9	1 023 493	116,1
Fejér	3 516	2 044	58,1	363,5	850 117	96,4
Győr-Moson-Sopron	3 260	2 101	64,4	264,2	584 607	66,3
Hajdú-Bihar	5 119	2 802	54,7	691,5	1 265 640	143,6
Heves	2 938	1 672	56,9	301,7	992 076	112,5
Jász-Nagykun-Szolnok	2 885	1 628	56,4	224,0	580 830	65,9
Komárom-Esztergom	2 163	1 288	59,5	151,9	490 261	55,6
Nógrád	2 350	1 261	53,7	142,1	715 069	81,1
Pest	1 830	996	54,4	368,0	287 384	32,6
Somogy	3 004	1 767	58,8	372,0	1 163 945	132
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 281	2 941	55,7	424,0	727 408	82,5
Tolna	1 924	1 059	55,0	130,9	571 335	64,8
Vas	1 707	1 124	65,8	247,7	973 642	110,5
Veszprém	3 030	1 726	57,0	317,5	896 415	101,7
Zala	2 323	1 408	60,6	164,2	583 420	66,2
Budapest	2 230	1 225	54,9	1 988,4	1 171 508	132,9
Magyarország	66 385	38 069	57,3	8 810,3	881 469	100,0
BKÜ	2 592	1 412	54,5	357,3	1 314 650	149,1

A kifizetések metszetei szerint NUTS I, nagyrégiók vetületében az egy lakosra jutó forrás országos értéke 684 594 Ft, ezt az értéket 100 %-nak tekintve nagyrégiós szinten a Dunántúl indexe 6,1 %-al haladja meg az országos szintet. Alföld és Észak nagyrégió 98,9 %, Közép-Magyarország 84,4 %-os indexértéken áll. **A BKÜ-ben az egy lakosra jutó kifizetett támogatás több mint 1,32 millió Ft, ami az országos érték 193,1 %-a, vagyis közel kétszerese.**

NUTS II, statisztikai régiók vetületében az egy lakosra jutó kifizetések Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl területén magasak, meghaladják az országos index 100 %-át, Közép-Magyarország, Dél-Alföld és Közép-Dunántúl metszeteiben alacsonyabbak. **A Balaton térsége továbbra is rendkívül jól szerepel a kifizetett források vonatkozásai szerint.**

NUTS III megye + főváros közelítésben 6 megye, Somogy, Hajdú-Bihar, Heves, Csongrád, Vas és Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Budapest esetében tapasztalunk országos indexérték feletti nagyságrendeket, ezek közül Somogy, Hajdú-Bihar és Heves megye metszeteiben milliós összeg feletti az egy lakosra jutó kifizetett forrás. Országos index alatt 13 további megye pozícionálódik, ezek közül 80 % feletti indexértéken áll Veszprém, Nógrád és Fejér. 70 % és 80 % között Szabolcs-Szatmár-Bereg és Baranya, 60 % és 70 % között Győr-Moson-Sopron, Békés, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok és Tolna. Komárom-Esztergom és Zala megye indexe az országos érték 58, illetve 56 % közelében áll, míg a sort ebben az esetben is Pest megye zárja az országos érték mindössze 30,5 %-ával.

Az a körülmény, hogy Pest megye – főként Budapest és a közvetlen agglomeráció fejlettségi szintjének köszönhetően – az uniós besorolás szerint fejlett régiónak számít, jóval alacsonyabb dedikált forrás felhasználását tette lehetővé Közép-Magyarország számára. Azonban fontos, hogy **Pest megye a hazai költségvetésből jelentős kompenzációs támogatásban részesül, de ennek mértékét a FAIR nem tartalmazza, így jelen elemzés tárgyát sem képezheti.**

Összegezve az eredményeket a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet indexértékét ebben az esetben Somogy megye indexe közelíti. Ebben az esetben alá kell húznunk azokat nagyszabású közlekedési beruházásokat, amelyek jelentős részben **a Balaton déli partvonala mentén, illetve a parttól a megyeszékhely irányában** kerülnek megvalósításra.

Ezzel együtt azt is látnunk kell, hogy ezek a beruházások **részben, vagy teljes egészében** a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén valósulnak meg, ott hasznosulnak, vagyis míg a települési szintű vizsgálatok létrehozhatnak indokolatlan torzításokat az egy lakosra jutó források metszeteiben, de a disztorziókat is figyelembe véve területi értelemben az IKOP projektek kifizetési, támogatási, vagy igénylési hatásainak szanálása a számításokból nem indokolt.

Az üdülőkörzet a kifizetett források esetében is tartja NUTS III metszetek szerinti vezető pozícióját.

7. sz. táblázat **Kifizetések alakulása a projektek megvalósulási helye alapján NUTS szintek szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kiemelésével**

FAIR adatállomány: 2020. március 3-i leválogatás szerint	NUTS I – NAGYRÉGIÓ					
	Támogatott pályázatok száma (db)	Kifizetett pályázatok száma (db)	Kifizetett projektek aránya a támogatott pályázatokon belül (%)	Kifizetett támogatás (Mrd Ft)	Egy lakosra jutó kifizetett támogatás (Ft)	Kifizetett támogatás index – Magyarország =100 %
Nincs NUTS I besorolási adat	32	32	100,0	221,7	-	-
Dunántúl	14 761	12 492	84,6	2190,7	726 632	106,1
Közép-Magyarország	2 215	1 840	83,1	1719,7	577 479	84,4
Álföld és Észak	21 061	18 290	86,8	2710,5	677 301	98,9
Magyarország	38 069	32 654	85,8	6842,5	684 594	100,0
BKÜ	1 412	1 193	84,5	359,2	1 321 639	193,1
NUTS II - STATISZTIKAI RÉGIÓ						
Nincs NUTS II besorolási adat	32	32	100,0	221,7	-	-
Dél-Álföld	7 015	6 095	86,9	740,8	570 692	83,4
Dél-Dunántúl	5 075	4 365	86,0	690,6	738 176	107,8
Észak-Álföld	7 370	6 320	85,8	1019,4	672 911	98,3
Észak-Magyarország	6 676	5 875	88,0	950,3	799 282	116,8
Közép-Dunántúl	5 055	4 311	85,3	607,4	556 477	81,3
Közép-Magyarország	2 215	1 840	83,1	1719,7	577 479	84,4
Nyugat-Dunántúl	4 631	3 816	82,4	892,7	903 708	132,0
Magyarország	38 069	32 654	85,8	6842,5	684 594	100,0
BKÜ	1 412	1 193	84,5	359,2	1 321 639	193,1
NUTS III – MEGYE						
Nincs NUTS III besorolási adat	17	17	100,0	490,9	-	-
Bács-Kiskun	2 749	2 387	86,8	234,4	445 465	65,1
Baranya	2 251	1 912	84,9	209,2	540 924	79,0
Békés	1 804	1 579	87,5	167,9	470 611	68,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 745	3 299	88,1	532,9	776 742	113,5
Csongrád	2 461	2 128	86,5	337,0	811 933	118,6
Fejér	2 044	1 771	86,6	249,7	584 089	85,3
Győr-Moson-Sopron	2 101	1 728	82,2	213,3	471 904	68,9
Hajdú-Bihar	2 802	2 318	82,7	628,6	1 150 543	168,1
Heves	1 672	1 462	87,4	298,6	981 728	143,4
Jász-Nagykun-Szolnok	1 628	1 389	85,3	168,7	437 290	63,9
Komárom-Esztergom	1 288	1 071	83,2	123,1	397 497	58,1
Nógrád	1 261	1 116	88,5	116,8	587 939	85,9
Pest	996	857	86,0	267,3	208 684	30,5
Somogy	1 767	1 546	87,5	386,3	1 208 606	176,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2 941	2 614	88,9	316,0	542 157	79,2
Tolna	1 059	909	85,8	96,1	419 200	61,2
Vas	1 124	952	84,7	197,8	777 526	113,6
Veszprém	1 726	1 472	85,3	234,6	662 431	96,8
Zala	1 408	1 138	80,8	108,4	385 122	56,3
Budapest	1 225	989	80,7	1465,0	863 094	126,1
Magyarország	38 069	32 654	85,8	6842,5	684 594	100,0
BKÜ	1 412	1 193	84,5	359,2	1 321 639	193,1

Áttekintve a zajló folyamatokat abban az esetben, ha a 2017. január 30-i állást kiindusként 100 %-nak tekintjük, és csak az azóta eltelt időben bekövetkezett változásokat vesszük alapul, és összevetjük az országgal, azt látjuk, hogy **a benyújtott pályázatok száma országosan és a BKÜ-ben is nagyon hasonló pályát követve emelkedett, az országos átlag gyakoriság növekedése csak kicsivel erőteljesebb.**

2017. január és október között másfélszeres növekedés regisztrálható, ez a gyorsuló ütemű növekedés 2018 során lefékeződött, és 2019. január elejére közelítette meg a bázisértékhez képest kétszeres szorzóértéket, de attól kevéssel még mindig elmaradt. Újabb 10 hónap különbséggel az országos és az üdülőkörzeti növekmények kiegyenlítetté váltak, mindkettő esetben nagyjából később már 220 %-a magasabb a forrásigények aránya, mint 2017 év elején.

A megítélt támogatásban részesült projektek számának növekedése 2017-ben és 2018-ban is lényegesen erőteljesebb volt a BKÜ-ben az országosnál, 2017 októberére már háromszorosa volt a megítélt támogatásban részesült projektek száma a januárhoz képest, 2018. április közepére négy és félszeres, 2019 januárjára már több mint öt és félszeres, 2020 márciusára több mint hat és félszeres a különbség. Az országos növekmény 2018. áprilisára haladta meg a négyszeres, 2019. januárjára az ötszörös, 2019. októberére az öt és félszeres értéket.

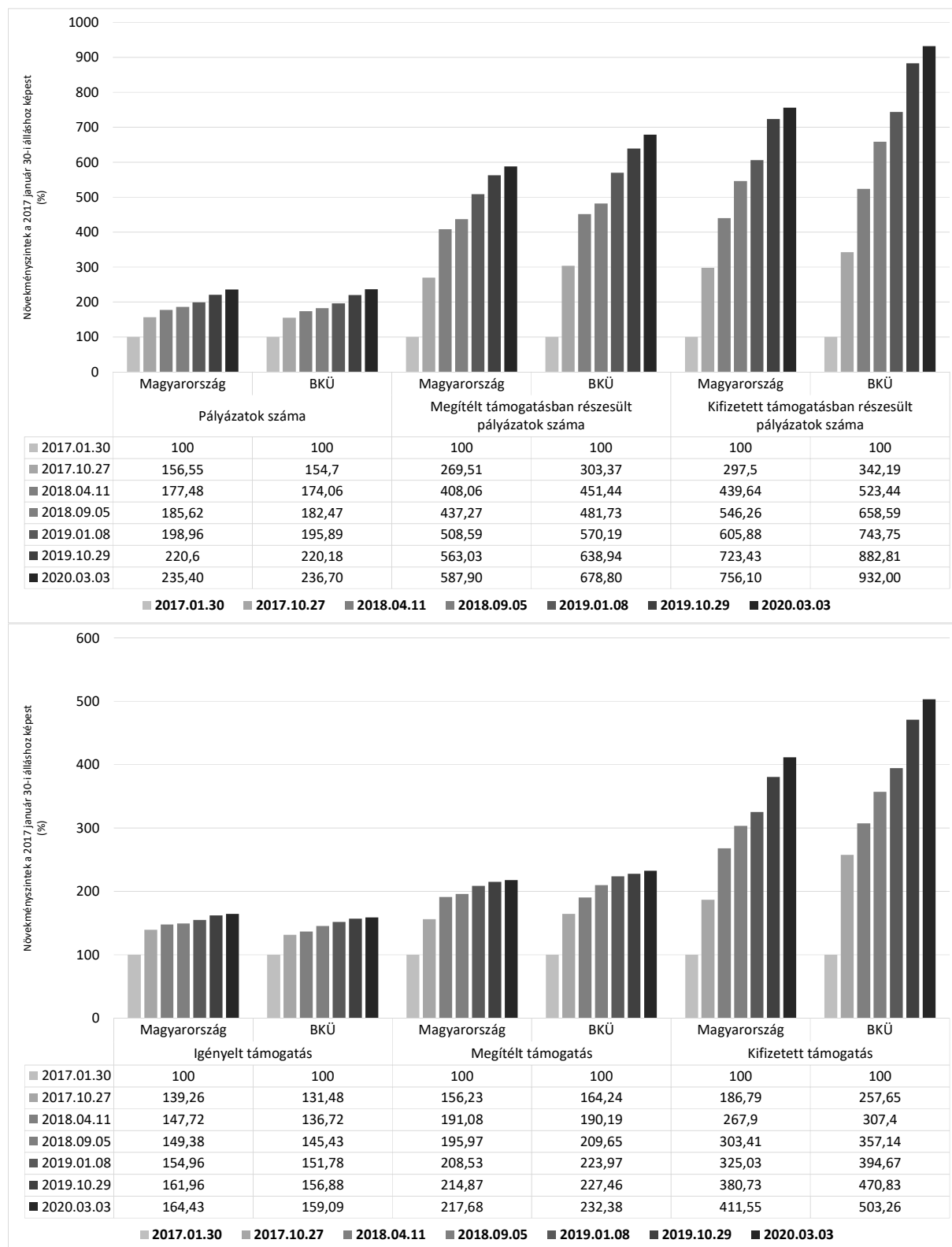
A kifizetésben részesített pályázatok száma 2017 januárjához képest októberre az üdülőkörzetben közel három és félszeresére, 2018 áprilisára több mint ötszörösére, szeptemberre több mint hat és félszeresére, 2019 januárjára közel hét és félszeresére, 2020 márciusára több mint kilencszeresére emelkedett.

A növekedés mértéke országosan is drasztikus, 2017 októberére közelített a háromszoros értékhez, 2018 áprilisára közel négy és félszeresére, szeptemberre öt és félszeresére emelkedett, 2019 januárjában meghaladta a hatszoros szintet, és 2019 október végére elérte a 723 %-ot, 2020 márciusára 756 % felett helyezkedett, vagyis több mint hét és félszeresen haladta meg a kiindulásként figyelembe vett értéket.

Az **igényelt támogatás** mértéke a benyújtott igények szerinti pályán halad, kissé erőteljesebb, magasabb országosan, mint az üdülőkörzetben, de nagyjából fej-fej mellett állnak. A forrásigények mind országosan, mind a BKÜ metszete szerint a 2017. január 30-i állást bázisértéknek tekintve 2019 januárjára haladták meg a másfélszeres szintet, 2020 március elején országosan 164 %, BKÜ szinten 159 % közelében álltak.

A megítélt támogatás szemben az igényekkel, üdülőkörzeti fölényt mutat, de a pályáiv ebben az esetben is nagyon hasonló. 2018. szeptemberére a BKÜ-n belül már kétszeres szorzó érvényesült ezen a téren, míg országosan még nem érték el ezt az értéket. 2019 januárjára az országos érték is meghaladta a kétszeres szintet, miközben a BKÜ értéke közelít a két és félszeres szorzóhoz. Ezt azonban még 2020. márciusára sem érte el, az üdülőkörzeti index 232 %, szemben az országos 218 %-kal.

2. sz. ábra **Pályázati aktivitás és eredményesség, illetve a forrásösszegek változása FAIR alapján a 2017 január 30-i elméleti bázisállapothoz képest (%)**

A kifizetett támogatások folyamata vonatkozásában még határozottabban körvonalazható az üdülőkörzet területének igen kedvező helyzete.

2017. októberére a januári állapot több mint két és félszerese, 2018. április közepére több mint háromszorosa, szeptemberre több mint három és félszerese, 2019 januárjára közel 4 szerese, október végére 4,7 szerese, 2020 március elején több mint ötszörösére emelkedett a kifizetett összeg. Ugyanakkor országos léptékben a 2017. január végi állapotot bázisnak tekintve 2017 októberére valamivel több, mint másfélszeres, 2018. április közepére mintegy két és félszeres, szeptemberre kevéssel több, mint háromszoros volt a különbség, a 2019. januári szorzóérték 3,25, 2019 októberében 3,8 szorosra alakult, 2020 márciusára már több mint négyszeres szorzóértéket kell alapul venni.

Összegzésszerűen kiemelhető, a jelen metszetek szerint az országos és a NUTS szintű területi összehasonlításokban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet uniós forrásszerzési helyzete a korábbi lendület hatásai alapján mostanra a kifizetésekig ható módon, bár a korábbiakhoz képest mérsékeltebb pályázati aktivitás mellett, de továbbra is nagyon kedvező. NUTS metszetek szerint lakosságarányos összevetésében kiemelkedő az üdülőkörzetben az egy lakosra jutó forrástámogatás, a lehetőségek és körülmények szabta ütemen belül a kifizetések országos indexértéket is rendre meghaladó erőteljes növekedő kibontakozása jellemzi a térséget.

A 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások teljesülésének előrehaladása

A következőkben megvizsgáljuk a **1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározatban** kijelölt stratégiai fejlesztési irányok szerinti uniós forrásallokáció jelen állás szerint kirajzolódó legfontosabb dimenzióit.

A Kormányhatározatban nevesített, FAIR adatszemlékben belátható stratégiai fejlesztési irányok az alábbi **hét főtengely mentén** csoportosíthatók a hozzárendelt uniós források metszetei szerint:

1. Turisztikai fejlesztések, amelyek a GINOP-7 prioritásból nyerhetnek forráskeretet.
2. Gazdaság és innováció, amelynek a GINOP-1-2-3-4-5-6 prioritások az eredői.
3. Egészséges Balaton termék, amelynek forráskeretét a Vidékfejlesztési Program biztosítja az alábbi intézkedések alapján: VP-3-4.2.1-15/ VP3-16.4.1-17/ VP6-6.4.1-16/ VP3-3.1.1-19/ VP3-4.2.2-16/ VP4-4.4.2.1-16/ VP6-7.2.1.2-16)
4. Vízminőség és biztonság, ebben az esetben a hozzárendelt forrásokat a KEHOP-1-2-4-5 tartalmazza.
5. Közlekedés, amelynek forrásait az IKOP-1-2-3 prioritásokban találjuk.
6. Területfejlesztés, ennek forrása a TOP-1-2-3-4-5-7 prioritás.
7. Humán erőforrás-fejlesztések, amelyek uniós forrásait az EFOP-1-3 prioritás és a 4.2.1.16 alintézkedés tartalmazza.

A jelen uniós fejlesztési ciklus végéig a térségbe szánt, dedikált 365,40 Mrd Ft fejlesztési forrás 27,8 %-a, vagyis több mint negyede, összesen 101,70 Mrd Ft hazai forrás. Az uniós források aránya a Kormányhatározatban nevesített tématerületeken belül az előzetes tervezés szerint összesen 72,17 %, ami összességében **263,70 Mrd Ft-nak** felel meg.

Ebből az összegből **16,8 Mrd Ft**-ot fognak át a Vidékfejlesztési Program különböző tartalmi elemei, ez a teljes tervezett uniós forrásösszeg 6,37 %-a, teljes egészében uniós forrásból kerül finanszírozásra. A hazai források felhasználásáról és hasznosulásáról nincsenek adataink, illetve friss adat híján nem térünk ki a vidékfejlesztési célkitűzések előrehaladására sem. Ez utóbbiról legutóbb a **Balaton Fejlesztési Tanács 2019 december 6-i** tanácsülésén adtunk részletes beszámolót.

A **FAIR nomenklatúrában monitorozható hat dimenzionális főtengely** uniós forrás kihelyezési terv szerinti főösszege **246,9 Mrd Ft**.

A programpontok teljesülése során tapasztalt tényleges adatok növekvő irányú és arányú elmozdulásokat jeleznek az előzetesen tervezett keretösszegektől.

Turisztika tématerületen belül 52,5 % körül alakul a tervezett hazai forrás, ez összességében 29,50 Mrd Ft-nak felel meg, amely 26,70 Mrd Ft uniós forrással együtt 56,20 Mrd Ft dedikált

forrást alkot. Gazdaságfejlesztés témakörön belül 37 Mrd Ft vonatkozásában csak uniós forrással számolhatunk. A vízminőség és biztonság témakör forrásainak aránymegoszlása kiegyenlített, fele-fele arányban tartalmaz hazai és uniós pénzeket mindösszesen 83,87 Mrd Ft nagyságrendben. Közlekedésfejlesztés témakörön belül az uniós források dominálnak, arányaiban mintegy 82 % az uniós forrás, vagyis a hazai részelem közel hatoda a közlekedés fejlesztésére csoportosított 150,30 Mrd Ft-nak. A területfejlesztés (TOP) témaköre szintén csak uniós forrást tartalmaz mintegy 29,76 Mrd Ft vonatkozásában. A humán erőforrás-fejlesztésre fordítható pénzek megoszlása szintén közelít a fele-fele arányú tervezett megoszláshoz, 4,27 Mrd Ft uniós és 4 Mrd Ft hazai forrással számolhatunk összesen 8,27 Mrd Ft összegben.

Az elérhető legfrissebb, 2020 március 3-i leválogatási dátummal készült **FAIR adatmetszet** alapján a pályázatok megvalósulási helye szerint a következőben rögzíthető helyzetkép rajzolódik ki: a 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai prioritásokon belül beérkezett, és a FAIR adatbázisban lekövethető pályázatok száma 2017. január végén 1057, 2017 október végén 1529, 2018 április 11-én 1730, 2018 szeptember 5-én 1809 db. 2017. január és október vége közötti kilenc hónapos periódus ideje alatt 472 pályázattal, 2017. október 27 és 2018. április 11-e közötti közel öt hónapos időszak alatt 201 db, 2018. április közepe és szeptember eleje közötti mintegy négy és háromnegyed hónap alatt 79 db, 2018. szeptember és 2019. január eleje között eltelt négy hónap alatt 143 db újabb projekttel növekedett. **A projektszámok növekedésének mértéke** a 2017. január 30-i állapothoz képest október 27-ig igen intenzív, 44,6 %, 2017. október 27 és 2018. április 11-e között sokkal mérsékeltebb, 13,1 %, 2018 április közepe és szeptember eleje között pedig már csak 4,5 %, összességében **2017. januárja és 2018. szeptembere között mérséklődő trendet rajzolt.**

2018 szeptembere és 2019. január eleje között eltelt négy hónapban a növekedés mértéke 7,9 %, 2019 januárja és 2019. októbere között mintegy 10 hónap különbséggel 11,9 % az előző mérés teljes gyakoriságához képest megállapított növekedési ütem.

A 1861/2016 Kormányhatározat keretébe sorolható FAIR pályázatok száma **2020 március 3-i leválogatás szerint 2395 db, 179 db projekttervvel növekedett 2019 október végéhez képest, ami közel négy hónapos időtávban 7,5 %-os növekedést jelent, alig különbözik a 2018 szeptember és 2019 januári időszak növekedési ütemétől.**

2020 március elején az összes FAIR-ban regisztrált BKÜ pályázat 92,4 % sorolható a Kormányhatározatban körvonalazott fejlesztési vetületek közé. A Kormányhatározatban nevesített prioritások közé sorolható programok aránya magas bázisszint ellenére is fokozatosan emelkedik, 2018. szeptemberében 90,5 %-os, 2019 október végére 91,9 %-os értéken állt.

Az adatok tárgyalását a Kormányhatározatban nevesített célkitűzések teljesülési folyamata irányában folytatjuk, ezek vonatkozásában előbb a pályázatok számának változásait tekintjük át.

A GINOP-7 turisztikai fejlesztések programprioritáson belül továbbra sincs változás a kezdeményezett programok számában ugyanaz a 39 db pályázat szerepel, mint a 2019 január eleji metszetben. Ezt megelőzőleg 2017. január vége és 2017 október vége között 10 db, 2017. október vége és 2018 április közepe között 3 db, 2018 április közepe és szeptember eleje között egyetlen, 2018 szeptembere és 2019 január eleje között 9 db új projekt került a regiszterekbe. 2017. év eleje és az év utolsó negyede között a turisztikai témájú pályázatok gyakorisága mintegy 60 %-os mértékben növekedett a Balaton térségében, amit ezután 2018 harmadik negyedévéig szinte nullára való lefékeződés, majd **2019 év elejére újabb hullám, majd tartós leállás követett.** A turisztikai pályázatok gyakorisága 2019 októberében a 2017. januári állapothoz képest két és félszeres.

A GINOP 1-6 gazdaság és innováció prioritásokon belüli pályázatok száma továbbra is jelentősen növekszik. Az időben első, 2017. január végi 532 db regisztrált pályázat 2017. október végére 749-re emelkedett, majd a januárhoz képest október végéig mintegy kétötödével növekedett. Ebben a stratégiai prioritásban 2018. április 11-én 939 projektet számoltunk össze, vagyis öt és fél hónap alatt újabb 190 projekt került regisztrálásra, ez 25 %-os növekedésnek felel meg a 2017. októberi álláshoz képest. 2018. szeptemberére a gazdaság és innováció tématerület pályázatainak száma 1005-re emelkedett, ez 66 db új pályázatot jelent, ami mindössze 7 %-os növekedést jelent szeptemberre a 2018. április közepén tapasztalt álláshoz képest. 2019. január elején 1119 db GINOP 1-6 programot regisztráltunk a Balatonnál, ez mintegy kilencedével magasabb, mint a 2018. szeptember eleji állapot. A 2019 év eleji szinthez képest október végére további 134 db projekttel gyarapodott a gazdaságfejlesztési program, ami 11 %-os növekedésnek felel meg a január 8-i állás teljes gyakoriságához képest.

2020 március elején 1414 db pályázatot találtunk a GINOP 1-6 keretén belül, ami 156 db pályázatot jelent, ami újabb 11 %-os növekedésnek felel meg.

Gyakorlati tömegében a gazdaságfejlesztési pályázatok számának további lendületes növekménye gördíti előre pályázataktívítási rátát.⁸

⁸ Az adatok tárgyalása során, ahogy korábban, most is meg kell említenünk néhány olyan esetet, ahol korábban az üdülőkörzet egy-egy településéhez besorolt projekt területi áthelyezésre került az üdülőkörzeten kívülre. Ilyen program az „Aloha Informatika prototípus fejlesztése”, ami 2019. januárjában még Fonyód megvalósítási hellyel szerepelt az adatbázisban, de október 29-én már Dunaújváros a projekt helye. Ilyen eset az „Egyedülálló mérettartománnyal bíró, újkori faszeges cipő sorozatgyártásra alkalmas előállítási technológiájának kifejlesztése” c. pályázat, amely Gyenesdiás megvalósulási helyről Esztergomra változott. Ugyanezt az anomáliát találtuk a „3. generációs gömbszkenner prototípusának fejlesztése a 4D Anatomy Kft-nél” c. pályázatnál, amit a januári állás szerint Balatonfüreden terveztek megvalósítani, de most Debrecen ez a település. Változás történt a „Csúszásmentes csomagolási rendszer kifejlesztése az IWAPACK Kft-nél” is, ahol Tab megvalósulás hely módosult Bátorfőnyerére. Kiszűrtünk egy korábban Balatonfűzfőre elszámolt projektet, amelynek címe „Vegyipari folyamatokban keletkező szennyezett kénsav regenerálási technológiájának kidolgozása és optimalizálása”, ez most megvalósulás szerint Berhidára került át. Változott a „Munkavállalói képzés a Sió-D1 és a VIA PANNONIA Kft-nél” megvalósulás helye is Balatonlelléről Kaposvárra. Mindezek mellett detektáltunk egy olyan projektet is, ahol nemcsak a megvalósulás hely, hanem a projekt címe is megváltozott! A 2019 januári adatbázisban szerepelt egy projekt, aminek a címe „Foglalkoztatás a Balaton környéki gasztroturizmusban” volt. Ezt a pályázatot 2018. április 13-án nyújtották be. Ugyanezzel a benyújtási dátummal és perccel 2019 október 29-én az alábbi projektcím szerepel: „Foglalkoztatás a Velence környéki gasztroturizmusban” Forintra megegyezik az igényelt és a megítélt összeg, ez egyaránt 44 076 870 Ft, azzal a különbséggel, hogy ez a projekt januárban még nem rendelkezett kifizetéssel, október végén viszont már igen: 22 038 434 Ft. A különböző település besorolási

A **KEHOP 1-2-4-5 vízminőség és biztonság** prioritáson belül mérsékelt volumen szerinti pályázati növekedést tapasztaltunk 2017-ben és 2018-ban is. A 2017. január végi 75 projekthez képest ugyanazon év október végéig 4 db, majd 2018. április 11-ig további 5 újabb projekt csatlakozott. 2018 áprilisához képest 2018. szeptember 5-ig 11 új kezdeményezés jelent meg ezen a tématerületen belül, így a projektek száma 95 db-ra emelkedett. 2019. januári állás szerint az érintett KEHOP projektek száma 94-re módosult, a negatív irányú eltérés oka, hogy egy KEHOP-4.1 a természetvédelmi helyzet javítását és a leromlott ökoszisztémák helyreállítását célzó élőhely-fejlesztési, korábban Csopak megvalósulási helyszínnel jelzett projektet Veszprém megyében Bakonybél megvalósulási helyszínre soroltak át, így a Kormányhatározatban nevesített prioritások területi keretein kívülre került.⁹ A KEHOP projektek növekedése 2017. január 30 és október 27 között 5,3 %, 2017 október vége és 2018 április közepe között 6,3 %, április közepe és szeptember eleje között 13,1 %. A 2019. januári állás óta két újabb projekt került a regiszterbe, így ezek gyakorisága most 96 db, összességében 2017. január végéhez képest 2019 október végéig, leszámítva az esetleges besorolási anomáliákat, mintegy ötödével több pályázat került rögzítésre.

2020 március 3-i állás szerint a vízminőség és biztonság programprioritás 96 db pályázatról 97-re bővül, a pályázatszámokban látható növekedés azonban csak részben tekinthető újjálagosnak, valójában arról van szó, hogy a korábban egyszer már az üdülőkörzethez sorolt, majd onnan megvalósulási helybesorolás (Bakonybél) miatt kiemelt KEHOP projektet visszasorolta az irányítóhatóság a BKÜ területéhez, ezen belül ugyanúgy Csopak községhez,¹⁰ ennek megfelelően, mivel már korábban támogatott projektről van szó, ezek szerszerőségei ismét a térség forrásait gyarapítják.

Az **IKOP 1-2-3 közlekedés** prioritáson belül találjuk a legkevesebb pályázatot, 2017. januárban csak 7 db ilyen volt, október 27-ig 9 db, az eltérés mindössze 2 db projekt, az alacsony gyakoriság miatt a növekedés szintje a januári összértékhez képest mintegy 28 %. A projektek száma 2017. október 27-hez képest 2020 március 3-ig nem változott, ugyanaz a 9 pályázat szerepel a nevesített prioritáson belül a leválogatási adatbázisban.

A **TOP 1-2-3-4-5-7 területfejlesztés** prioritáson belüli pályázatok száma a 2017. január végi 286-ról október 27-re 385 db-ra emelkedett, ez több mint egyharmad mértékű növekedésnek felel meg 2017. januárhoz képest. A TOP nevesített programprioritásain belül 2018. április 11-ig nem történt növekedés, nem került újabb projekt rögzítésre, és szeptember 5-ig is csupán egyetlen újabb pályázattal bővült a struktúra. 2018 szeptembere és 2019. januárja között 21 db

anomáliák, áthelyezések korábban is előfordultak, ezekre a követéses vizsgálat során akkor figyeltünk fel, amikor egy korábbi támogatási, vagy kifizetési összeghez képest negatívumot detektáltunk, ami elméletileg nem lenne lehetséges, a gyakorlatban viszont nagyon is az. A jelenség abban az esetben tűnik fel, ha a pályázati növekmények gyakorisága, vagy összege elmarad a térségből kiemelt pályázatok gyakoriságától, avagy azok igény, támogatás, kifizetési forrásösszegétől. Folyamatosan változó, szerkesztett, nyitott, élő adatbázisok esetében mindezeket természetes hatásoknak kell tekintenünk. Végeredményt kizárólag az adatbázis rögzítésének leállása eredményezhet.

⁹ A szóban forgó 104 millió Ft-os projekt támogatásban és kifizetésben is részesült, ezek szerszerőségei 2016-ban még teljes egészében a BKÜ-ben jelentek meg.

¹⁰ A különös utat megjárt projekt címe: Veszélyeztetett madárfajok és denevérfajok megőrzése aktív természetvédelmi beavatkozásokkal a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.

újabb pályázat érkezett ehhez a prioritáshoz, így ezek száma 407-re növekedett. **A növekedési lendület 2019 során sem csillapodott**, mintegy 10 hónap leforgása alatt 116 db újabb projekttel bővül, a területfejlesztés témakörén belül megjelent pályázati gyakoriság 523 db-ra módosult. **A TOP projektek száma 2020 március első napjaiban 544 db.** A területfejlesztés prioritásokon belül megjelent pályázatok száma 2017. januárja és 2020 márciusa között csaknem a kétszeresére emelkedett.

Az EFOP 1-3 és az EFOP-4.2.1.16 humánerőforrás-fejlesztések keretén belül benyújtott pályázatok száma a 2017. január végi 141-ről október 27-re 281-re változott, a növekedés mértéke összesen mintegy 199,3 %-nak felel meg a januári szinthez képest októberben. 2018 április 11-i állás szerint az érintett EFOP struktúrában belüli programok száma csupán 3 pályázattal emelkedett az előző év októberéhez képest, és ez nem változott 2019 januárjáig sem. Az EFOP pályázatok gyakorisága 2019. október végére 291 db, **hosszú idő után újabb pályázatokkal bővült.** Az EFOP pályázatok beérkezési dátumát vizsgálva az is kiderült, hogy az új programok 2019. július-augusztusában kerültek a regiszterbe, ezt megelőzően 2017 december végén történt utoljára rögzítés, vagyis csaknem 20 hónapon keresztül nem került új rögzítés ehhez a célkitűzéshez.¹¹

A humánerőforrás fejlesztésekhez rögzített esetek metszetében a tavaly október végi álláshoz képest 2020 márciusáig egyetlen elmozdulás van, de ebben az esetben sem új projektről van szó, hanem megvalósulási hely áthelyezésről. A szóban forgó, támogatásban és kifizetésben is részesült projektet 2017 júniusában kezdeményezte egy sportegyesület, amelynek székhelye és a projekt megvalósulási helyei is a 2019. október 29-i adatok szerint Zalaegerszeg volt. 2020 március 3-án azonban változatlan székhely, beérkezés, IH támogatási dátum, támogatási összeg és időarányosan növekedett kifizetési kondíciók mellett Alsópáhokra módosult a megvalósulási hely, ami üdülőkörzeti település révén ezt a projektet a Balaton térségébe gravitálta.¹² Lényegében a tavaly október végi álláshoz képest projektszinten valódi elmozdulás nincs.

Az elemzett mérési időpontok közötti legnagyobb pályázati aktivitás továbbra is a GINOP 1-6 prioritástengelyek vonatkozásában generálódik, a tavaly októberi álláshoz képest regisztrált elmozdulások szerinti összes új projekt mintegy 87 %-a ezek közé sorolható. továbbra is van valós aktivitás a területfejlesztés (TOP) területén, míg a humánerőforrás-fejlesztés, illetve a KEHOP programozási területeken az elmúlt hónapokban csak a megvalósulási helyszín átminősítések okoztak változásokat.

¹¹ Itt is meg kell azonban említenünk egy anomáliás pályázati esetet. Az érintett EFOP programozáshoz csak 6 db 2019-es dátumázású új projekt érkezett, nem pedig a különbséggként adódó 7. Egy program területi átsorolásra került, címe: „Színekre tagolt szívárvány - Súlyosan-halmozottan sérült gyermekeket célzó fejlesztési program a Dél-dunántúli régióban”. Ez a projekt 2017.04.21-én került benyújtásra és a 2019 januári állás szerint még Pécs volt a pályázat megvalósulási helyszíne. A megvalósulás helyszín 2019 október végi állás szerint az üdülőkörzeten belülről, Marcalira módosult.

¹² A projekt címe: A Nyugat-Dunántúl régió felnőtt lakosságának prevenciók célú egészségfejlesztése szabadidősport révén. Beérkezés dátuma: 2017.06.02. 15:22:47. IH támogatás dátuma: 2017.12.06.

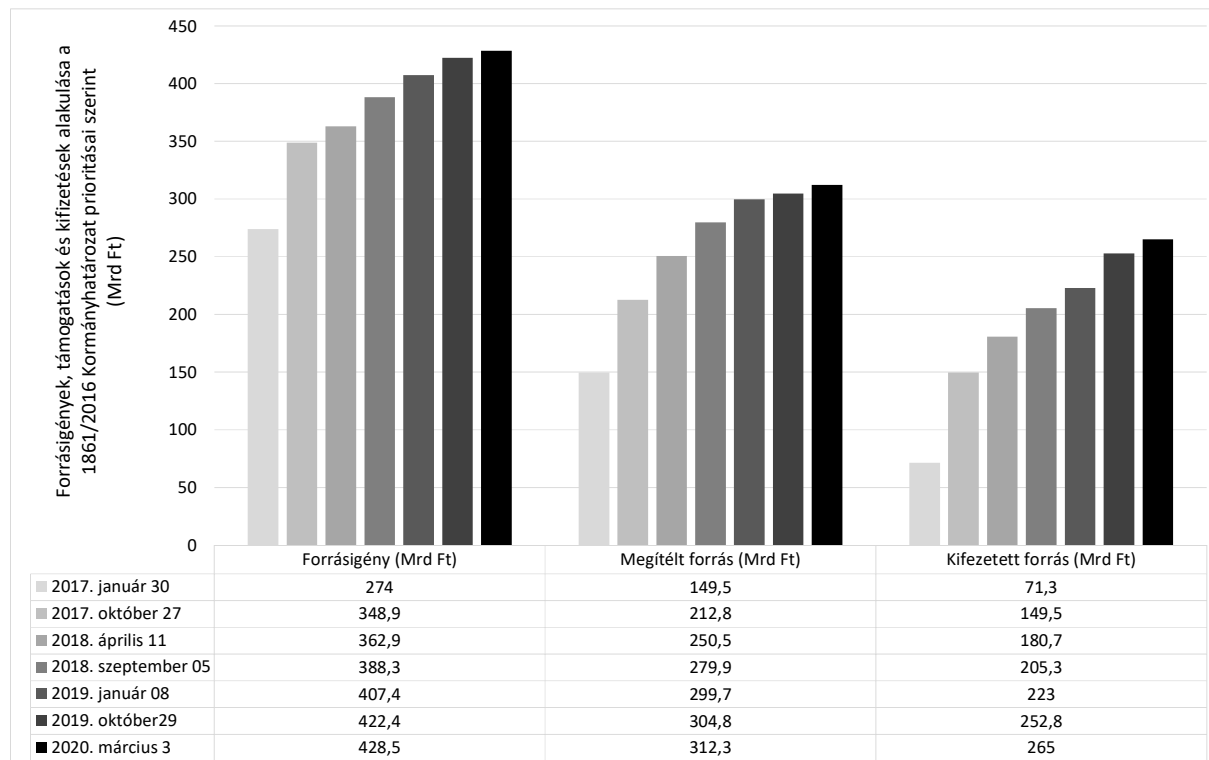
Alapvető fontosságú a zajló folyamatok monitorozása érdekében figyelemmel kísérni a támogatási igények, a forráselosztó szándéka szerinti **megítélt támogatás, illetve a kifizetési összegek változásait**. Ezzel folytatjuk a jelenségfeltáró munkát.

Vidékfejlesztési Program nélkül **a Kormányhatározat hatálya alá eső pályázatok forrásigénye 2020. március 3-án 88,7 %-a volt a BKÜ-ben keletkezett teljes forrásigénynek**, 2019 október végi álláshoz képest nagyon kicsi, mindössze 1 tizedszázaléknyi pluszérték az elmozdulás. 2019 január 8-án 88,4 % volt ez az index, 2018 szeptember 5-én 87,9 % vagyis az elmúlt másfél évben közel 1 %-os részesedési növekedés tapasztalható.

A forrásigények már a 2017. január 30-i állás szerinti adatleválogatással készült FAIR metszet eredményei alapján is meghaladták az allokált uniós források Vidékfejlesztési Program nélküli teljes összegét, hiszen 246,9 Mrd Ft támogatási forrásra 274 Mrd Ft igény jelentkezett, de még jelentősen elmaradtak a térségbe szánt hazai forrásokkal kiegészített volumentől. Kilenc hónappal január 30-a után az igényelt támogatás 348,9 Mrd Ft-ra növekedett, ami 16,5 Mrd Ft-tal maradt el a térségbe szánt teljes, hazai és uniós forrástól. A 2018. április 11-én készült adatleválogatás nyomán megjelent forrásigények mintegy 2,5 Mrd Ft-tal maradnak el a fejlesztési időszak egészére tervezett uniós és hazai keretösszegetől, 362,9 Mrd Ft-os nagyságrenden álltak. Ez az összeg újabb négy és fél hónap leforgása alatt további 25,4 Mrd Ft-al emelkedett, 2018 szeptember 5-én $\approx$ 388,3 Mrd Ft-os összegben pozícionálódott, csaknem 23 Mrd Ft-tal haladták meg a tervezett teljes, uniós és hazai források nagyságrendjét is. Az igényelt források 2019 januárjában megközelítették a 407,4 Mrd Ft-ot. **A forrásigények 2019 októberére 422,4 Mrd Ft-ra változtak, majd 2020 március elejére újabb, mintegy mintegy 6 Mrd Ft-al növekedtek.**

A FAIR-ban monitorozható igények mintegy 63,1 Mrd Ft-al haladják meg a 1861/2016-os Kormányhatározatban nevesített összes prioritásokhoz rendelt 365,4 Mrd Ft-os uniós és hazai forrást, 2020 március 3-án 428,5 Mrd Ft-on álltak.

3. sz. ábra **Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása 2017 január és 2020 márciusa között a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt, FAIR adatbázisban monitorozható prioritások szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben**

Legfrissebb helyzet szerint a GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP forrásigényei az ezekre a célokra dedikált keretösszeg 428,5 Mrd Ft / 246,9 Mrd Ft *100 = 173,6 %-os indexen zártak.

Az igényelt támogatások a **turisztikai fejlesztések** területén 2017 januárjától októberig 14,9 Mrd Ft-ról 25 Mrd Ft-ra, 2017. októberétől 2018. áprilisára 27,1 Mrd Ft-ra, 2018. áprilisától szeptemberig 28,5 Mrd Ft-ra, 2018. szeptember elejétől 2019. január elejéig 43,3 Mrd Ft-ig növekedtek, vagyis a két időpont között eltelt néhány hónap pályázati aktivitásban tapasztalható növekedése az igények tetemes növekedését is jelentette. 2019. januárjáig képest ugyan a turisztikai pályázatok száma nem növekedett, az igényben később mégis több módosulás következett be, **2019. október végén 43,6 Mrd Ft a keletkezett forrásigény, ami 2020 márciusára további mintegy 380 millió Ft-al növekedett. A turisztikai fejlesztési forrásigények a dedikált uniós keret százaléká szerint 2017. január 30-án 55,8 %-on, 2017. október 27-én 93,6 %-on, 2018. április 11-én 101,5 %-on, 2018. szeptember 5-én 106,7 %-on, 2019. január 8-án 162,2 %-os, 2019 október végén 163,3 %-os értéken álltak. A balatoni turisztikai fejlesztések forrásigényei 2020 március elejére megközelítették a Kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret ≈ 165 %-át, mintegy 44 Mrd Ft-ot tesznek ki.**

Hozzáteesszük, a **turisztika terén a hazai forrásokkal együtt összesen 56,2 Mrd Ft fejlesztési forrás áll rendelkezésre**, vagyis továbbra is bőven van még mozgástér.

Gazdaság és innováció tématerületen belül a forrásigények 44,5 Mrd Ft összeg mellett már 2017. januárban masszívan meghaladták a dedikált uniós forráskeret maximumát. Az igénylések volumene 2017. október végére elérte az 58,7 Mrd Ft-ot, ezt követően 2018. április 11-re 64,2 Mrd Ft-ra emelkedett, majd 2018 szeptember elejére megközelítette a 66 Mrd Ft-ot. 2019. január 8-án 68,9 Mrd Ft, 2019. október 29-én mintegy 70,6 Mrd, 2020 március első napjaiban mintegy 75,5 Mrd Ft forrásigény rögzíthető. **A gazdaságfejlesztési forrásigények a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017. január 30-án 176,6 %-on, 2017. október 27-én 232,9 %-on, 2018. április 11-én 254,8 %-on, 2018 szeptember 5-én 261,5 %-on, 2019 január 8-án 273,2 %-on, 2019. október 29-én 280,4 %-on 2020 március 3-án 295,9 %-os arányon álltak.**

KEHOP, vízminőség és biztonság tématerületen belül a követéses vizsgálat kezdetét követő egy bő évvel, 2018 első negyedévében haladták meg a forrásigények a dedikált fejlesztési keretösszeget. A tématerület metszetében generálódott forrásigény 2017. januárjában 31,4 Mrd Ft, októberben 33,5 Mrd Ft, 2018. április közepén 39,7 Mrd Ft, mintegy 1,3 Mrd Ft-tal magasabb összeg, mint a tervezett, 2018. szeptember elején 39,8 Mrd Ft. Mivel a benyújtott pályázatok számában emelkedés volt tapasztalható, kijelenthető, hogy az nem társult jelentős forrásigény növekedéssel is. A vízminőség és biztonság prioritáson belül megjelent **uniós forrásigény** 2017. január végén 81,8 %-a volt a dedikált keretnek, 2017. október végén 87,3 %, 2018. április közepén 103,5 %, szeptember elején 103,7 %. 2019. január 8-án az előző év szeptemberihez képest bekövetkezett, korábban hivatkozott települések közti projektátsorolás miatt 103,6 %, 2019 október végén a január óta bekövetkezett növekmények hatására 108,1 %, **2020 március elején 108,4 %**, növekedés a korábban említett projektvisszasorolás miatt következett be.

Közlekedés tématerületen belül a 2017. októberi álláshoz képest nincs számbeli elmozdulás a projektek mennyiségét tekintve. A forrásigény 2017 január végén 121,5 Mrd Ft, 2017. október végén 125,9 Mrd Ft, ami változatlan maradt 2018 április közepére is, ez egyben már túligénylést is jelentett, hiszen a dedikált uniós forrás 122,6 Mrd Ft. A 2018. szeptember 5-i állás során – változatlan pályázati gyakoriság mellett – 148 Mrd Ft forrásigényt azonosítottunk, ez nem kevesebb, mint 22,1 Mrd Ft-tal magasabb összeg, mint amennyi 2018 áprilisában volt. Az eltérés oka az, hogy a Szabadbattyán – Tapolca – Keszthely szűk keresztmetszet kiváltás, villamosítás és központi forgalomirányítás megvalósítása a Balaton körül I. ütem (Szabadbattyán – Aszófő) és a II. ütem előkészítésének több mint 22 Mrd Ft-tal növekedett a forrásigénye. A Kormányhatározatban erre a célra 25 Mrd Ft van előirányozva, és szerepelt is egy 25 Mrd Ft-os tétel az előkészítésre és a kivitelezésre. A megvalósítás második üteme kapcsán azonban regisztrálásra került egy másik projekt is, amelyben áprilisig 423,7 millió Ft forrásigény jelent meg, ez utóbbi módosult a 2018. szeptember 5-i adatleválogatás tanúsága szerint összesen 22,5 Mrd Ft-ra. **Ahogy 2019 során, úgy 2020 első hónapjaiban sem következett be a közlekedési forrásigényekben változás, továbbra is 148 Mrd Ft jegyezhető.**

A **közlekedés prioritáson belül a forrásigények** a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017. január 30-án 99,1 %-on, 2017. október 27-én és 2018. április 11-én változatlanul 102,7 %-on,

2018. szeptemberétől a jelen állásig egyformán $\approx 120,7$ %-os arányon állnak. A közlekedés program prioritáson belül **17,76 % hazai forrás**, amellyel az uniós keret, amennyiben szükséges, arányosan kibővíthető.

A **területfejlesztési prioritás** pályázatai mentén 2017. januárja és októbere között számottevő emelkedés zajlott, de 2017. októbere és 2018. áprilisa között egyáltalán nem volt változás, sem a pályázatok száma, sem a forrásigények módosulása vonatkozásában. A 2018. szeptember 5-i állás is mindössze csak egyetlen pályázattal regisztrált többet az áprilisi állapotnál. A tavaly szeptember eleji álláshoz képest a pályázatok száma 2019. január elejére 21 projekttel növekedett, ami a forrásigények mintegy 1,3 Mrd Ft-os emelkedését eredményezte, 2019 év elején elérték a 71 Mrd Ft-os összeget. A pályázatok számának 2019 évi növekményével összhangban a forrásigények is emelkedtek, 2019. október végére mintegy 81,7 Mrd Ft-ot tettek ki, 10 hónap alatt 10,7 Mrd Ft-tal növekedtek. **A változásnagyságrend 4 hónapnyi időtávban arányosan kisebb, 2020 március elejére 1 Mrd 459 millió Ft, 83,2 Mrd Ft-ra módosult.** A területfejlesztésen belül keletkezett forrásigények már 2017. januárban meghaladták a dedikált uniós forráskeretet, ekkor 54,2 Mrd Ft igény generálódott a rendelkezésre bocsátott 29,76 Mrd Ft-hoz képest. A forrásigények 2017. október végéig további 15,4 Mrd Ft-tal emelkedtek a TOP 1-2-3-4-5-7 prioritásokban, majd közel egy évre befagytak, hiszen alig volt tapasztalható elmozdulás. **A befagyasztás ténye nyilvánvaló összefüggésben állhat a dedikált kereteket messze meghaladó túligénnyel,** hiszen a keletkezett forrásigények már a Kormányhatározat 2016 év végi elfogadásakor meghaladták a rendelkezésre bocsátott összeget. **Ehhez képest tapasztalható további jelentős növekményelmozdulás 2019-ben, ami kisebb lendülettel, de 2020-ban is folytatódott.**

A területfejlesztési forrásigények a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017. január 30-án 182,1 %-on, 2017. október 27-én és 2018. április 11-én 233,9 %-on, 2018. szeptember 5-én 234,2 %, 2019. január 8-án 238,7 %-on, 2019. október 29-én 274,7 %-os, 2020 március 3-án 279,6 %-os arányon álltak.

A **humán erőforrás-fejlesztések** tématerületen belül a dedikált uniós forráskeret 4,27 Mrd Ft volt, az igénylések elsöprő hányadát az EFOP 1 és 3 prioritásokban regisztrált pályázatok alkotják. Az EFOP 4 prioritás csupán egyetlen alintézkedésben, nevezetesen a 4.2.1-16 felsőoktatási infrastruktúra fejlesztésében érintett, amelyet a 1861/2016-os Kormányhatározat az egyetemi és az ipari szféra együttműködésén alapuló műszaki tudományos innovációs és kutatóközpont létrehozása érdekében csoportosít Balatonfüreden. Erre a célra 1,27 Mrd Ft uniós forrást szántak, a balatoni EFOP 1 és 3 külön-külön 1,5-1,5 Mrd Ft-ot, együttesen 3 Mrd Ft uniós támogatást nyerhet el.

Az EFOP kapcsán jelentkező forrásigények 2017. január végi szintje 7,6 Mrd Ft, ez 2017. október végére 36,2 Mrd Ft-ra duzzadt, majd 2018. április közepére további mintegy 200 millió Ft-tal növekedett, összességében 36,4 Mrd Ft-ra, **majd ezen a szinten 2019 elejéig befagytott.** A zömében 2019 nyarán beérkezett új projektek, illetve a területi átsorolásra került EFOP projekt igénylései együtt közel 500 millió Ft-ot alkottak, ezekkel együtt a forrásigények teljes összege 2019. október végére $\approx 36,9$ Mrd Ft-ra változott. **A tavaly októberi méréshez képest**

bekövetkezett projektátSOROLÁS hatására mutatható ki újabb, mintegy 234 millió Ft-os növekmény, így az EFOP prioritások igénylési főösszege 2020 március elejére 37,1 Mrd Ft-ra módosult.

A Balaton térségi humánerőforrás-fejlesztések közel fele, 48,37 %-a hazai forrásból kerülhet finanszírozásra, de ez így is csak alig 8 Mrd Ft-ot jelent, vagyis a forrásigények több mint négy és félszer akkorák, mint a rendelkezésre bocsátott teljes, uniós és hazai forráskeret.

Amennyiben **csak az uniós forrásokat** vizsgáljuk, **az EFOP-rendszeren belül a szorzóérték** már legalább **két éve, 2017. októberétől több mint nyolc és félszeres**. Tényszerűen magas a forrásokhoz képest a túligénylés, azonban mégsem állíthatjuk, hogy az EFOP forrásigények mindent elsőprő lendületet vettek volna, hiszen láthatjuk, hogy a FAIR-ban rögzített hat stratégiai tématerületen belül jelen állás szerint utolsó az igények összegének rangsorában. Valójában inkább arról lehet szó, hogy a dedikált uniós, vagy akár a hazai forráskerettel együttes humánerőforrás-fejlesztési összeg kerülhetett alultervezésre, ami a lehetőségek maximumához igazodva megvalósulási haladvány formájában korrigálódott, **rugalmas kiigazításra** került.

A tényfeltárást a megítélt támogatásokkal folytatjuk.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai tématerületek vonatkozásában megítélt támogatások összege 2020 március elejéig 312,3 Mrd Ft. A megítélt források alakulásában határozott lefékeződés tapasztalható, összességében 162,8 Mrd Ft-tal magasabb, mint a 2017. január végi állapot, és mintegy 7,5 Mrd Ft-al haladja meg a 2019 október végi szintet. Ezzel együtt a megítélt támogatások összege a kiemelt prioritások metszetében a vidékfejlesztési tématerület nélkül 65,4 Mrd Ft-tal haladja a vizsgált programpontokra tervezett forráskeretet.

A **FAIR-ban rögzített** adatok szerint 2017. január 30-án a megítélt támogatások aránya a vizsgált dedikált uniós keretösszeghez képest 60,5 % volt, 2017. október végére 85,9 %-on alakult, 2018. április közepén meghaladta a vizsgált metszetek szerinti 100 %-os szintet, 101,4 %-on állt, ez 2018. szeptember 5-én 113,3 %-ra módosult. A 2019 januári eleji adatok szerint a megítélt támogatások aránya 121,4%, 2019. október 29-i állás szerint 123,4 %-a a Kormányhatározatban dedikált forráskeretnek.

Legfrissebb, 2020 március eleji állás szerint a FAIR nomenklatúrában monitorozható operatív programok, GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP megítélt támogatásai a Kormányhatározatban ezekre a célokra dedikált keretösszeg támogatások 312,3 Mrd Ft / 246,9 Mrd Ft *100 = 126,5 %-os értéken állnak. Több mint negyedével magasabbak az ezekre a célokra tervezett összegnél.

8. sz. táblázat **A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulási folyamata – az üdülőkörzethez nevesített források arányainak alakulása a kormányhatározatban dedikált keret százalékában – forrásigények, megítélt támogatások és kifizetések szerint**

FORRÁSIGÉNYEK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN							
	2017. 01.30	2017. 10.27	2018. 04.11	2018. 09.05	2019. 01.08	2019. 10.29	2020. 03.03
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	55,8	93,6	101,5	106,7	162,2	163,3	164,8
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	176,6	232,9	254,8	261,5	273,2	280,4	295,9
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	81,8	87,3	103,5	103,7	103,6	108,1	108,4
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	99,1	102,7	102,7	120,7	120,7	120,7	120,7
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	182,1	233,9	233,9	234,2	238,7	274,7	279,6
Humán erőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	178	847,8	852,4	852,4	852,4	864,4	869,9
BKÜ - GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP ÖSSZESEN	111	141,3	147	157,3	165	171,1	173,6
MEGÍTÉLT TÁMOGATÁSOK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN							
	2017. 01.30	2017. 10.27	2018. 04.11	2018. 09.05	2019. 01.08	2019. 10.29	2020. 03.03
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	17,1	34,2	63,7	70,8	131,6	132,8	134,2
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	55,5	89,5	118,3	128,6	142,4	141,6	145,4
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	77	79,4	98	98	97,9	101,5	101,7
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	76,7	80,6	80,7	98,7	98,7	98,7	98,7
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	13,9	98,7	127,4	136,1	136,7	148,1	166,1
Humán erőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	74,5	524,6	686,2	686,2	687,5	693,6	710,3
BKÜ - GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP ÖSSZESEN	60,5	85,9	101,4	113,3	121,4	123,4	126,5
KIFIZETÉSEK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN							
	2017. 01.30	2017. 10.27	2018. 04.11	2018. 09.05	2019. 01.08	2019. 10.29	2020. 03.03
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	5,6	11,8	23,6	30,7	63,3	70,7	74,4
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	36,4	62,1	78,6	86,1	91,7	104,7	109,9
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	43,2	47,8	51,9	53,2	52,9	54,5	68,3
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	32,5	71,1	77,7	87,3	89	105,3	105,4
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	13,5	71,1	96,1	115,9	125,8	133,1	140,2
Humán erőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	1,4	93,7	252,9	316,1	378,4	420,1	475,3
BKÜ - GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP ÖSSZESEN	28,8	60,5	73,2	83,2	90,3	102,4	107,3

A turisztikai fejlesztések területén megítélt összeg a 2017. január végi 4,6 Mrd Ft-ról október végére 9,1 Mrd Ft-ra, 2018. április közepére 17 Mrd Ft-ra 2018. szeptember elejére 18,9 Mrd Ft-ra, 2019. január első napjaira $\approx$ 35,1 Mrd Ft-ra, 2019. október végére $\approx$ 35,4 Mrd Ft-ra

változott. A turisztikai célú megítélt forrás **2020 március elejére $\approx$ 35,8 Mrd Ft-ra növekedett, 2019 október vége óta a teljes igényelt forrás megítélésre került.** A támogatások aránya az országos összes százalékában 2017. január 30-án 12,8 %, október 27-én 13,5, 2018. április 11-én 20,2 %, szeptember elején 21,5 %, 2019. január 8-án 27,9 %, 2019. október 29-én 28,0 % volt. A turizmus programprioritáson belül megítélt uniós támogatások aránya a Kormányhatározatban dedikált keret százalékában 2017. január végén 17,1 %, kilenc hónappal később 34,2 %, 2018. április közepén 63,7 %, 2018. szeptember elején 70,8 %, 2019. január elején 131,6 %, 2019. október 29-én 132,8 % **Jelen 2020 március 3-i állás szerint 134,2 %, vagyis több mint harmadával haladja meg az előzetesen tervezett szintet.**

A **gazdaság és innováció** tématerület megítélt forrása 2017. január és október között 8,6 Mrd Ft összegben növekedett, a januári 14 Mrd Ft október végére 22,6 Mrd Ft-ra nőtt. A megítélt támogatás összege 2018. április közepén 29,8 Mrd Ft, 7,2 Mrd Ft-tal magasabb az előző év október végi állásnál. A megítélt támogatás 2018. szeptember 5-én 32,4 Mrd Ft összegértéken állt, ez április közepéhez képest újabb 2,6 Mrd Ft megítélt támogatást jelent a térségben. A tavaly szeptemberi álláshoz képest 2019 első napjaira további 3,5 Mrd Ft növekedés regisztrálható, a megítélt támogatások összege elérte a 35,9 Mrd Ft-ot. 2019. január elején több mint két és félszer annyi megítélt támogatás jelent meg ezen a prioritáson belül az üdülőkörzetben, mint amennyi 2017. január végén volt. Ugyan 2019. január elejéhez képest október végére a gazdaság és innováció tématerület esetében támogatott projekt száma 80 pályázattal növekedett, a forrásigényeknél feltárt megvalósulási hely szerinti település besorolási anomáliák miatt a januárhoz képest a megítélt összeg nem emelkedett, hanem mintegy 196 millió Ft-al mérséklődött. Ezt az átmeneti státuszhelyzetet az eredményezte, hogy a megvalósulási hely szerint területileg üdülőkörzeten kívülre sorolt projektek megítélt támogatásainak összege a jelzett különbséggel meghaladta az időközben támogatott projektek esetében január óta megjelent teljes, mintegy 1,2 Mrd Ft támogatási összeget. A GINOP 1-6 programprioritásból megvalósulási helyszín változása miatt kiemelt projektek együttes támogatási összegének több mint háromnegyedét egyetlen program, a korábban Balatonfüzű megvalósulási helyszínnel jelzett „*Vegyipari folyamatokban keletkező szennyezett kénsv regenerálási technológiájának kidolgozása és optimalizálása*” c. projekt alkotja.¹³ Ha figyelmen kívül hagyjuk a megítélt támogatások vonatkozásában kifejeződött előbbi anomália hatásait, természetesen a GINOP 1-6 prioritástengelyek vonatkozásában is változatlan permanens növekedési pálya. Ezzel együtt változatlan az országos összehasonlítás vetületében megjelent részesedési arány, 2017. januárban 1,7 %, októberben 1,9 %, 2018. április közepén 2,1 %, 2018 szeptemberében 2,2 %, 2019 első és 2019. október utolsó napjaiban egyformán 2,1 % volt. A megítélt támogatások aránya a dedikált uniós forráskeret százalékának metszetében minden anomália hatás ellenére magas. 2017. január végén 55,5 %, október végén 89,5 %, 2018 április közepén a forráskeret 118,3 %-át, szeptember 5-én 128,6 %-át, 2019 január 8-án 142,4

¹³ A pályázat beérkezési dátuma: 2017.04.24. Jogosulttá minősítés dátuma: 2017.05.25. DEB támogatás dátuma: 2017.06.12. IH támogatás dátuma: 2017.06.29. A projektazonosítási adatok megegyeznek a 2019 január 8 és a 2019 október 29-i adatleválogatásban szereplőkkel.

%, 2019. október 29-én 141,6 % volt.¹⁴ **Legfrisebb állás szerint újra folytatólagos a növekmény, 2020 március első najaiban a megítelt összeg a dedikált keret 145,4 %-a.**

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a megítelt források vonatkozásában 2017. január és október vége között nagyjából 900 millió Ft nagyságrendű növekedés zajlott le, ezt 2017. október vége és 2018. április közepe között további 7,1 Mrd Ft növekmény követte. 2018 áprilisa és szeptembere között nem került újabb támogatási forrás a regiszterbe. 2019. januári eleji állás szerint a programok száma a korábbiakhoz képest eggyel kevesebbre módosult. Az azonosított negatív irányú eltérés oka települések közti projektátsorolás.¹⁵ 2019. január eleje és október vége között újabb KEHOP pályázatok részesültek megítelt támogatásban mindösszesen mintegy 1,4 Mrd Ft összértéken.¹⁶ A tématerületen belüli megítelt támogatások összege 2017 januárjában 29,6 Mrd Ft, októberben 30,5 Mrd Ft, 2018. április 11-én és szeptember 5-én 37,6 Mrd Ft, 2019. január elején a jelzett anomália miatt 37,5 Mrd Ft, 2019. október végén 38,9 Mrd Ft. A megítelt támogatás aránya a KEHOP 1-2-4-5 prioritások országos összesen értékéhez képest 2017. januárban 4,1 %, október végén 2,9 %, 2018. április közepén 3,3 %, 2018. szeptember 5-e óta minden mérési időpontban egyformán 3,2 %. Ebben az esetben is a térségen kívüli támogatási összegek volumenváltozásai okozhatják a különbségeket. A KEHOP metszetében 2019 október végéhez képest csak egy projekt visszasorolás okozott változást, ennek mintegy 103 millió Ft-os támogatási összegével növekedett a tématerület forrása. A megítelt források aránya a Kormányhatározatban dedikált keret százalékában magas, már 2017 januárban is 77 % volt, október végén 79,4 %, 2018 április közepére 98 %-on állt, ami változatlan maradt 2018 szeptemberére is, majd a jelzett anomália miatt 2019 január elejére 97,9 %-ra mérséklődött. **A 2019-ben bekövetkezett pályázatszám és támogatási növekedés hatására¹⁷ a KEHOP prioritás metszetében is meghaladják a támogatások a dedikált forrás teljes összegét, 2019. október végén 101,5 %-os arányon álltak, 2020 március első napjaiban 101,7 % az indexérték.**

Közlekedés tématerület vonatkozásában a megítelt támogatások összege 2017. január 30-án 94 Mrd Ft, kilenc hónappal később 98,8 Mrd Ft, 2018. április 11-én 98,9 Mrd Ft, ami 2018 szeptemberéig tovább növekedett, és **meghaladta a 121 Mrd Ft-ot, azóta változatlan.**

¹⁴ Ha a 2019 januárban még Balatonfüzfőhöz sorolt, majd októberre berhidai megvalósulási helyszínnel ellátott projekt besorolási helyszíne nem változott volna meg, a dedikált forrásokhoz képest a növekményérték már meghaladta volna a másfélszeres értéket.

¹⁵ A Veszélyeztetett madárfajok és denevérfajok megőrzése aktív természetvédelmi beavatkozásokkal a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén c. program Csopakról Bakonybél községbe került átsorolásra. A program nemcsak támogatásra, kifizetésre is került.

¹⁶ Ezzel együtt két további támogatásban és kifizetésben is részesült pályázat kiemelésre is került, ezeket majd a KEHOP kifizetések követésénél világítjuk meg. A követhetőség érdekében lényeges értékelési szempont, hogy a megítelt támogatások növekedése azért látszik töretlennek, jelen esetben tételesen azért is töretlen, mert az új támogatási összegnövekmények lényegesen magasabbak, mint a térségből kiemelt pályázatok támogatási összegei együttesen.

¹⁷ Az új KEHOP projektek 2019 június 6 és október 7-e között kerültek a regiszterbe. Valójában három önálló projektről van szó, Gétye községről kétszer került benyújtásra ugyanaz a pályázat: Gétye település ivóvízminőség javítása és vízellátásának fejlesztése címmel. A pályázatot az első benyújtást követően jogosulatlanság miatt 2019 július 7-én elutasították, de a július 12-én benyújtott tervezetet három nappal később az IH jogosultnak minősítette és július 25-én szerződéskötésre került sor. A másik két projekt siófoki, illetve balatonfüredi. A siófoki pályázat vízbázis védelmi, a balatonfüredi energetikai korszerűsítés tárgyú.

Az IKOP vonatkozó prioritásaiban **regisztrált pályázatok száma 2017. októbere óta nem növekedett**, de a megítélt támogatás 2018 áprilisa és szeptembere között még **22,2 Mrd Ft-os** növekményt mutat. Az eltérést a Szabadbattyán – Tapolca – Keszthely vasúti szűk keresztmetszet kiváltás, villamosítás és központi forgalomirányítás megvalósítása a Balaton körül I. ütem (Szabadbattyán – Aszófő) és II. ütem előkészítésének támogatási szándéka okozza. Az IKOP támogatások aránya az érintett prioritásokon belül az országos összes forráshoz képest 2017. január végén 13,2 % volt, ez kilenc hónap különbségében október 27-re 9,3 %-ra mérséklődött, 2018 április közepére további 2,5 százalékponttal csökkent, 6,7 %-os részesedési arányra zsugorodott. A közben az elszámolt növekmény hatására 2018. szeptember 5-én 8 %-os részesedést képviselt, ez 2019. január első napjaira 7,5 %-ra módosult, újabb 10 hónap elteltével, 2019 október végére 7,3 %-os, 2020 március elején 7,2 % értéken áll. **A megítélt támogatások aránya a Kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret százalékában az alacsony pályázati gyakoriság ellenére magas, 2017. január végén 76,7 %, október végére 80,6 %, 2018. április közepén 80,7 %, 2018 szeptemberétől a jelen állásig egyformán 98,7 %, csaknem teljes egészében lefedi a dedikált keretösszeget.**

A területfejlesztés, TOP 1-2-3-4-5-7 prioritások stratégiai témakörén belül megítélt források összegében **a korábbi lassuló tendenciához képest jelentős megélénkülés tapasztalható**. A megítélt támogatások korábbi gyenge növekedésének egyik oka volt a TOP-hoz benyújtott pályázatok számának lefékeződése, amiből következően új támogatások sem jelenhettek meg nagyobb volumenben. Ez a tendencia látszik megfordulni 2019-ben, amikor is a január 8-i állapothoz képest 116 db új TOP pályázat jelent meg, amiből 28 db kapott október 29-ig támogatást. A TOP projektek száma 2020 márciusáig is tovább emelkedett, de a korábbi nagyobb lendület csökkent. **Folyamatában áttekintve az adatokat a megítélt támogatások összege 2017 január végén 4,1 Mrd Ft, október végére 29,4 Mrd Ft, 2018 április közepén 37,9 Mrd Ft, szeptember 5-én 40,5 Mrd Ft, 2019. január első napjaiban 40,7 Mrd Ft, október legvégén 44,1 Mrd Ft, 2020 március elején 49,4 Mrd Ft.**

A TOP projektek támogatásai már 2017 október végére kimerítették a Kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret közel 100 %-át, akkor 98,7 %-on állt a megítélt támogatások aránya. A megítélt támogatási összegek további emelkedése masszívan a dedikált keret fölé emelte a TOP vetületben allokált uniós források indexét. Ez 2018 április 11-én a dedikált keret 127,4 %-át, 2018. szeptember 5-én 136,1 %-át, 2019. január 8-án 136,7 %-át, 2019. október 29-én 148,1 %-át, **2020 március 3-án 166,1 %-át tette ki, jelen állás szerint több mint másfélszeresével magasabb, mint a keretösszeg.**

A humán erőforrás-fejlesztések tématerületén belül is rendkívül tetemes mértékben emelkedett a megítélt összeg. A 2017. januári 3,2 Mrd Ft október 27-re 22,4 Mrd Ft-ra duzzadt, majd 2018. április 11-ére további 6,9 Mrd Ft-tal emelkedett, és elérte a 29,3 Mrd Ft összeget, ami 2018. szeptember elejére is változatlan maradt. Annak ellenére, hogy 2018 tavasza óta 2019. január 8-ig a Kormányhatározatban nevesített EFOP prioritáshoz újabb pályázat nem érkezett, de a megítélt támogatások összege 77,3 millió Ft-al növekedett, így az év elején az EFOP prioritásban $\approx 29,4$ Mrd Ft megítélt támogatást könyvelhettünk el.

2019 során összesen mintegy 238 millió Ft összértéken három újabb EFOP projekt esetében mutatható ki támogatási forrás,¹⁸ így ebben a prioritásban 2019. október végére $\approx 29,6$ Mrd Ft jelent meg. **Az EFOP keretében részben egy már korábban támogatott projekt területi átsorolása, részben újabb BKÜ pályázatok részleges, vagy egészleges forrásigény támogatása miatt 2019 októbere és 2020 márciusa között több mint 733 millió Ft-os támogatási forrásnövekmény azonosítható, így a megítélt főösszeg meghaladta a 30,3 Mrd Ft-ot.**

Mivel a dedikált forrás egy speciálisan meghatározott alintézkedésből, illetve két általános, szolgáltatás és kapacitásfejlesztési prioritásból áll össze, és összesen 4,27 Mrd Ft dedikált uniós keretet alkot, az EFOP keretén belül már 2017. január végén 74,5 % volt a megítélt támogatás aránya a dedikált forráskeret százalékában. Ez 2017. október végére 524,6 %-ra, 2018. április 11-re 686,2 %-ra módosult, 2018 szeptemberében változatlan volt, 2019 január első napjaira 687,5 %-os arányon állt, 2019. október végére 693,1 %-os értékre módosult, **2020 március elejére 710,3 %-on áll, több mint hétszeres szorzó érvényesül az előzetesen tervezett összeghez képest.**

A 1861/2016-os Kormányhatározatban nevesített EFOP programok támogatása azonban csak a dedikált keret százalékában extrém magas, azonos vetületű országos összehasonlításban értelemszerűen jóval alacsonyabb. **Az üdülőkörzet területi vetületében a humánerőforrás-fejlesztések területéhez érkezett eddigi mintegy 30,3 Mrd Ft-os támogatási összeg a FAIR-ban monitorozható stratégiai programterület közül messze az utolsó, és az EFOP ebben a metszetben az országos összehasonlításban is belesimul a többi operatív program kapcsán mért támogatási arányszámokhoz.**

A megítélt uniós támogatások alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint egyre kevésbé rendelkeznek tartalékokkal, ezzel együtt egyre nagyobb mértékűvé válik a kerettúllépés. A FAIR nomenklátúra dimenziói szerint egyedül már csak a közlekedés területén maradt mintegy 1,6 Mrd Ft-os mozgástér, a többi operatív program vetületében már dedikált uniós keretösszeg fölé nyújtóznak a megítélt támogatások.

Természetesen, mivel **felülről nyitott támogatási struktúráról** beszélünk, **a keretrendszer nincs feltétlenül túlterhelve.**

Az elemzést a kifizetett támogatások tárgyalásával zárjuk.

¹⁸ Mindhárom projekt 2017-es benyújtási évvel rendelkezik. Ezek közül az egyik eset a már korábban hivatkozott települési átsorolás miatt jelent meg a térségben, mivel a pályázat megvalósulási helyszíne Pécs helyett Marcalira módosult. Egy másik projekt a „Hittel és családokkal a hátrányok csökkentéséért Keszthelyen” címet viseli, a harmadik címe „Mentés másként...”; ez a program az EFOP-1.8.7-16 Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében alintézkedés keretében került benyújtásra, és Siófok megvalósulási hellyel jelenik meg.

A kifizetések, hasonlóan a forrásigényekhez és a megítélt támogatásokhoz dinamikusan változó egységet alkotnak, a programidőszak előrehaladtával egyre inkább betöltik reális összképalkotó szerepüket. Ennek megfelelően a kifizetések egyre inkább közelítenek a program tervezésekor meghatározott sarokszámok maradéktalan teljesüléséhez, vagy akár már jóval meg is haladják azt.

A FAIR-ban monitorozható és a 1861/2016 Kormányhatározatban megnevezett stratégiai tématerületek vonatkozásában kifizetett összeg 2020 március 3-án 265 Mrd Ft, 12,2 Mrd Ft-al magasabb, mint tavaly október végén, és közel 193,7 Mrd Ft-tal haladja meg a vizsgálati időszak kezdeteként kijelölt 2017. januári állapotot. FAIR nomenklátúra szerint a kifizetések mintegy három évvel ezelőtti állapothoz képest 3,7 szorosukra növekedtek.

A FAIR-ban rögzített adatok szerint 2017. január 30-án a kifizetett támogatások aránya a dedikált uniós keretösszeghez képest még csak 28,8 % volt, ez 2017. október végére 60,5 %-on, 2018. április közepén 73,2 %, szeptember elején 83,2 %-on állt. 2019. január első napjaira 90,3 %-ra emelkedett, majd 2019 október végére meghaladta a 100 %-os szintet, 102,4 %-on alakult. Az elmúlt adatleválogatás óta eltelt 4 hónap kifizetési növekményei az indexérték újabb emelkedését hozták, 2020 március első napjaira a kifizetett támogatások aránya a dedikált uniós keretösszeghez képest $265 \text{ Mrd Ft} / 246,9 \text{ Mrd Ft} * 100 = 107,3 \text{ \%-ra}$ módosult.¹⁹

A kifizetésekben a közeljövő során további, jelentős növekedés várható.

A turisztikai fejlesztések vonatkozásában kifizetett összeg 2017. januárjában 1,5 Mrd Ft volt, október végén 3,2 Mrd Ft, 2018. április közepén ennek közel a duplája, 6,3 Mrd Ft, 2018 szeptemberében 8,2 Mrd Ft. A kifizetések 2019. január 8-ra a szeptemberi összeg több mint duplája, 16,9 Mrd Ft-ra emelkedtek, majd 2019. októberéig további mintegy 2 Mrd Ft-tal bővültek, 2020 március elején 19,8 Mrd Ft-os összegben állnak, ami 980 millió Ft-tal haladja meg a 2019 októberi szintet. A kifizetések a dedikált uniós keret százalékában a kezdeti nagyon alacsony összegről indulva gyorsuló ütemben egyre magasabb arányokat értek el. 2017. januárjában 5,6 %-os arányt mértünk, kilenc hónappal később 11,8 %-os értéken állt, ez 2018 április közepére 23,6 %-ra, szeptember elejére 30,7 %-ra, 2019 január elejére 63,3 %-ra, 2019 október végére 70,7 %-ra, 2020 március elejére 74,4 %-ra módosult, vagyis a teljes keret kimerítéséig még további, arányaiban közel 25 %-os növekmény prognosztizálható, tervezhető.

¹⁹ 2019 szeptember 19-i leválogatással módunkban volt elemezni az üdülőkörzet területéhez csoportosított vidékfejlesztési forrásokat is. Amennyiben a vidékfejlesztési célkitűzésekhez nevesített összegeket is hozzárendeljük a kifizetésekhez, és a dedikált teljes uniós forrásösszeget alkalmazzuk osztóként: 2019 szeptember-októberi állás alapján $\text{FAIR } 252,8 \text{ Mrd Ft} + \text{VP } 2,6 \text{ Mrd Ft} = 255,4 \text{ Mrd Ft} / 263,7 \text{ Mrd Ft} * 100 = 96,9\%$ -os becslési indexértékhez jutunk. Mivel a VP kifizetései az elmúlt hónapokban is folytatódtak, reális annak feltételezése, hogy a teljes kifizetett összeg 2020 márciusára szorosabban közelíti a tervezett dedikált forrás tényleges 100 %-át. Ennek ellenőrzését a későbbiekben újabb, teljes körű elemzéssel kívánjuk igazolni.

A **gazdaság és innováció területén kifizetett források** 2017. januárjához képest októberre mintegy 6,5 Mrd Ft-tal magasabbak, a januári 9,2 Mrd Ft október végére 15,7 Mrd Ft-ra változott, és 2018. április közepére további 4,1 Mrd Ft-tal emelkedtek. 2018. április közepén 19,8 Mrd Ft-os szinten álltak, szeptember elejére 21,7 Mrd Ft-ra, újabb négy hónappal később, 2019 év elejére 23,1 Mrd Ft-ra, 2019. október végére 26,4 Mrd Ft-ra, **2020 márciusára 27,7 Mrd Ft-ra növekedtek.** A megítélt támogatásában részesült projektek zöménél megkezdődtek a kifizetések, vagy 2019 során be is fejeződtek. A kifizetésben részesült, a Kormányhatározatban nevesített GINOP 1-6 projektek száma 2019 január eleje és október vége között 422 db-ról 543 db-ra, 2019 októberre és 2020 márciusa között további 35 projekttel összesen 578 db-ra növekedett. **A kifizetett összeg aránya a dedikált keret százalékában** a 2017. januári 36,4 %-ról októberre 62,1 %-ra, 2018. április közepére 78,6 %-ra, szeptember 5-re 86,1 %-ra, 2019. január 8-ra 91,7 % volt, **2019 október végére meghaladta a 100 %-os szintet, 2020 március elején pedig 109,9 %-os indexen zárt.**

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a kifizetések 1,6 Mrd Ft-tal növekedtek 2017. január és október között a Balaton térségében, 16,6 Mrd Ft-ról 18,4 Mrd Ft-ra változtak. 2017. október 27 és 2018. április 11-e között eltelt 166 nap alatt a kifizetések további 1,5 Mrd Ft-al növekedtek, és megközelítették a 20 Mrd Ft-ot. 2018 április közepe és szeptember eleje között további mintegy 500 millió Ft emelkedés detektálható, a szeptember 5-i állás 20,4 Mrd Ft összeget jelez, amihez képest a korábban jelzett település besorolási differencia miatt 2019 január elejére mintegy 100 millió Ft-tal csökkent, 2019. januári állás szerint 20,3 Mrd Ft, 2019. első tíz hónapjában több mint 620 millió Ft-al növekedett a kifizetési összeg, október végére meghaladta a 20,9 Mrd Ft-ot.²⁰ **A KEHOP kifizetések lendülete 2019 vége és 2020 eleje között sem tört meg, további mindegy 5,3 Mrd Ft-al növekedett, 2020 március 3-án 26,2 Mrd Ft-os értéken állt. A Kormányhatározatban dedikált keret százaléka szerint** a 2017 év eleji 43,2 %-os lefedettség októberre 47,8 %-ra növekedett, 2018 április közepére 51,9 %-ra, 2018 szeptember elején 53,2 %-on állt, ez település besorolási anomaliahatás miatt 2019. január elejére 52,9 %-ra csökkent, amit az idézett elő, hogy a jelzett időtávban egyáltalán nem volt növekményi ellensúly. 2019. januárja és októberre között ismét növekedett a kifizetésben részesült pályázatok száma, illetve folytatódtak a megkezdett kifizetések, ez olyan növekmény tömeghatást eredményezett, ami ellensúlyozta a január óta kiemelt két, kifizetésben is részesült projekt összecsúszását. A fentiek értelmében a Kormányhatározatban nevesített keret százaléka októberre a dedikált keretösszeg 54,5 %-ára alakult. **A 2020 márciusáig eltelt 4 hónap ideje alatt teljesült KEHOP kifizetések tovább emelték az indexértéket, ami a kifizetett újabb 5,3 Mrd Ft hatására 68,3 %-ra módosult, vagyis összességében eddig a dedikált keret bő kétharmadát merítették ki.**

²⁰ 2019 októberi állás szerint 34 db 1861/2016 Kormányhatározatban nevesített KEHOP projektben zajlott, vagy fejeződött be kifizetés. Ez egy pályázattal kevesebb, mint a 2019 januári állás. A differencia oka két projekt kiemelése a Balaton térségéből, és egy új program kifizetési megjelenése. A Balaton települései közül kiemelt program a korábban Tab városhoz elszámolt „Ivóvízminőség-javítás a tabi kistérség nyolc településén” c. pályázat, amely 2019 folyamán a Tab szomszédságában elhelyezkedő, de az üdülőkörzeten kívüli Zics községhez került átsorolásra, a másik a korábban Balatonfüredhez elszámolt, de időközben Veszprémhez átsorolt „Veszprém megyei oktatási intézmények épületenergetikai fejlesztése.” A jelen KEHOP prioritáshoz érkezett, összesen 62 db projekt esetében nincs támogatás, sem kifizetés, január óta 25 db kifizetésben részesült projekt esetében nincs változás a támogatásban, nyolc esetben igen, ami az egy új projekttel együttesen a kifizetések arányos növekedési fedezetét biztosítani tudja.

A **közlekedés** stratégiai témakörön belüli **kifizetések** 2017. januárban 39,9 Mrd Ft, október végén 87,1 Mrd Ft, 2018. április közepén 95,3 Mrd Ft fősszegen álltak, 2018. szeptember 5-i állás szerint elérték a 107 Mrd Ft-ot, 2019. január 8-án 109,1 Mrd Ft-ot, 2019 október 29-én 129,1 Mrd Ft-ot alkottak, **2020 márciusára 129,2 Mrd Ft-os összegen álltak. A kifizetések aránya az IKOP 1-2-3 keretében** mérve az országoshoz képest 2017. január végén 18,4 %, kilenc hónappal később 14,9 %, 2018. áprilisában 11,6 %, szeptember 5-én 10,9 %, 2019. január 8-án 10,7 %, 2019. október végén 10,2 %, 2020 március első napjaiban 9,3 % volt. Igen magas részesedési arányról egyre mérséklődik, ezzel együtt továbbra is igen magas részarányt képvisel az országosból, a **közlekedésfejlesztés területén a BKÜ területe felülreprezentált.**²¹ Még annak figyelembevételével is kijelenthető ez, ha tudjuk, egy-egy nagyobb volumenű közlekedési infrastruktúra fejlesztés természetesen nem veheti figyelembe az üdülőkörzet elvi határait még akkor sem, ha a támogatás egy BKÜ településen került rögzítésre.²² A Kormányhatározatban nevesített IKOP pályázatok gyakoriságai két év után 2019 októberére változtak először, 6 projektről 7-re emelkedett, megkezdődtek a Balatonkeneséhez elszámolt „Balatoni vasútállomások rekonstrukciója (TEN-T-n kívüli vasútállomások” c. program kifizetései,²³ miközben nagy ütemben haladnak a Balatonfüredhez besorolt vasúti, és a Balatonfőkajárhoz elszámolt autópálya építkezések kifizetései is. Az IKOP prioritások teljesülése érdekében kifizetett források aránya a Kormányhatározatban dedikált uniós keret százaléka szerint a 2017 januári 32,5 %-os értékről októberre 71,1 %-ra, 2018 április közepére 77,7 %-ra, 2018 szeptember elejére 87,3 %-ra, 2019. január elejére 89 %-ra emelkedett, és **a további növekedés hatására 2019 október végére átlépte a 100 %-os szinten, 105,3 %-on pozícionálódott.** Ehhez képes az elmúlt 4 hónapban csekély az elmozdulás, mindössze 1 tizedszázalék nagyságrendű, **2020 március elején 105 4 %-is indexérték állapítható meg.**

A **területfejlesztés** Kormányhatározatban nevesített programprioritásaiban kifizetett összeg 2017. január 30-án mintegy 4 Mrd Ft volt, ez október 27-re 21,2 Mrd Ft-ra, 2018. április közepére 28,6 Mrd Ft-ra, 2018. szeptember elejére 34,5 Mrd Ft-ra, 2019. január 8-ra 37,5 Mrd Ft-ra, 2019. október végére 39,6 Mrd Ft-ra, 2020 március elejére 41,7 Mrd Ft-ra növekedett. **Összesen 277 db üdülőkörzethez elszámolt TOP projektben zajlik, vagy fejeződött be a kifizetés. A TOP prioritások esetében a kifizetett összeg a Kormányhatározatban dedikált uniós keret metszete szerint a 2017 januári 13,5 %-os arányról október 27-re 71,1 %-ra, 2018 április közepére 96,1 %-ra, 2018 szeptember 5-re 115,9 %-ra emelkedett, 2019. január elején már 125,8 %-os arányon járt, 2019. október végére elérte a 133,1 %-os indexértéket, 2020 március elején 140,2 %-os értéken zárt, mostanra kétötödével haladja meg a tervezett keretösszeget.**

A **humán erőforrás-fejlesztés** stratégiai tématerületén belül 2017. január végén még igen mérsékelték voltak a kifizetések, 2017. október végére azonban már mintegy 4 Mrd Ft jelent meg ebben a szektorban. A kifizetések növekedése 2017 októberé és 2018 áprilisa között további nagyon jelentős növekményt mutatott, 6,8 Mrd Ft a két mérési időpont közötti

²¹ Az országos összeg 2020 kora tavaszán meghaladta az 1382 Mrd Ft-ot.

²² Az IKOP 1-3 vonatkozásában ilyen település Balatonfőkajár, Balatonfüred, Balatonkenese, Fonyód és Zamárdi. A Somogybabodhoz elszámolt projekt IKOP-4 TEN-T besorolású, nem érintett ebben a keresztmetszetben.

²³ Ebben a projektben a megítélt támogatás összege meghaladja a 300 millió Ft-ot.

különbség, ami önmagában mintegy másfélszerese a prioritás kapcsán előzetesen tervezett keretösszegnek. A kifizetett összeg 2018. április 11-én 10,8 Mrd Ft volt, 2018. szeptember elején 13,5 Mrd Ft, további mintegy 2,7 Mrd Ft-tal magasabb. A növekedés 2018 őszén sem állt meg, és 2019. január elejére további, mintegy 2,6 Mrd Ft-ot sorolhatunk a humánerőforrás-fejlesztéshez, ami októberre 18 Mrd Ft közelébe emelkedett. **A Kormányhatározatban nevesített EFOP prioritásokon belül kifizetett összeg 2020. március elején megközelítette a 20,3 Mrd Ft-ot**, ez több mint 2,3 Mrd Ft-tal magasabb, mint a tavaly október végi kifizetett összeg. **A Kormányhatározatban dedikált uniós keret metszetében a kifizetések** a 2017. januári 1,4 %-os arányról ugyanazon év október végére 93,7 %-ra ugrottak, 2018. április közepére, messze túlnövekedve a tervezett kereteket, 252,9 %-os, 2018 szeptemberére 316,1 %-os, 2019. január elejére 378,4 %-os, októberre 420,1 %-os szintre emelkedtek tovább. **A legfrissebb, 2020 márciusi leválogatási állás szerint 475,3 %-os indexen állnak**, közelítenek az ötszörös szorzódifferencia értékhez **a kifizetett és az előzetesen tervezett keretek között**, amelyet az irányító hatóság a dedikált keret alultervezése miatt, de az igényekhez maximálisan igazodva továbbra is **rendkívül rugalmasan** kezel.

A fentiekben vázolt pályázati aktivitás, forrásigények, támogatások és kifizetések dinamikus változásának időrendi képe a továbbiakban is feltárássra, elemzésre kerül

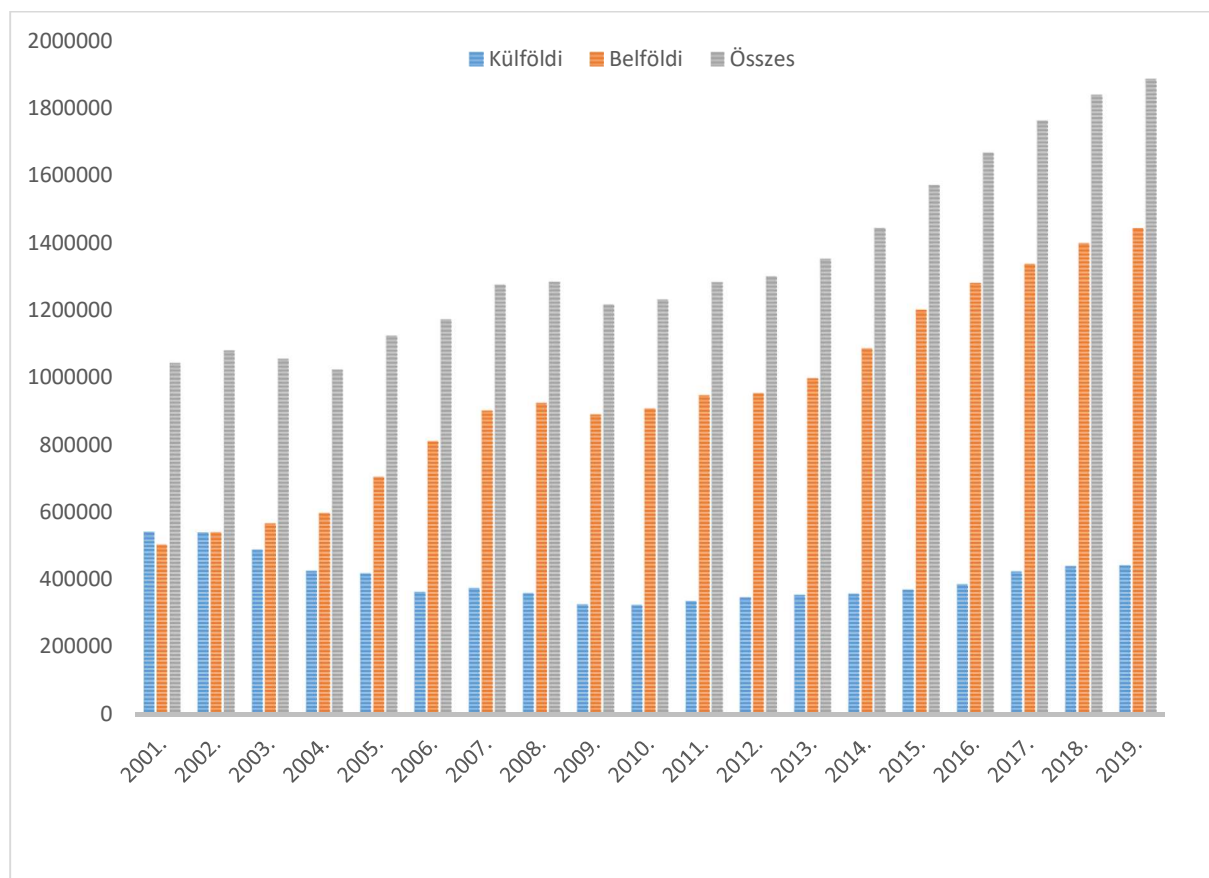
Turizmus

A legfőbb idegenforgalmi teljesítménymutatók legfrissebb adatait vizsgálva elmondható, hogy a megelőző évek tendenciái alapvetően 2019-ben is folytatódtak. **A régió éves vendégszáma a kereskedelmi szálláshelyeken a 2008-at követő mérséklődést leszámítva lényegében 2001 óta fokozatosan növekszik, ez közel 850 ezres növekedést jelent 2001-2019 között.**

A növekedésből ugyanakkor jóval nagyobb hányadot tettek ki a belföldi turisták, mint a külföldről érkezők, ugyanis **ebben az időtávban a külföldi vendégek száma mintegy 98 ezer fővel csökkent. A 2010-es mélypont után a külföldi vendégek száma 2010-2014 között viszonylag kis mértékben (kb. 2-5 ezer fővel évenként) de töretlenül növekedett.** 2015-ben a növekedés üteme némileg dinamikusabbá vált, hiszen az előző évhez viszonyítva mintegy 13 ezer fővel emelkedett a külföldi vendégek száma. Az ezt követő években **a dinamika tovább gyorsult: előbb 2016-ban 16 ezer fővel, majd 2017-ben rendkívül nagymértékben, 38 ezer fővel növekedett a külföldi vendégek száma a Balatonnál.** A növekedés üteme ezt követően lassulni kezdett. **2018-ban még 16 ezer fővel nőtt a külföldi vendégek száma az üdülőkörzet kereskedelmi szálláshelyein, mint az előző évben, de 2019-re ez a mutató már csak kétezer fős növekményt mutat az előző évhez képest, ami a növekedés ütemének erőteljes mérséklődését mutatja!** Az elmúlt, 2019-es évben a külföldi vendégek száma meghaladta a **442 ezer főt.** Ez a külföldi vendégszám meghaladja a 2004-es év adatát, ha a tendencia folytatódni tudna, néhány éven belül átlépheti a külföldi vendégek száma a félmillió főt, amire 2002 óta nem volt példa – azonban a 2020 elején fellépő járványügyi helyzet vélhetően súlyosan vissza fogja vetni a balatoni turizmus forgalmi mutatóit. Kérdés, hogy milyen bázisról indulhat majd újra egy esetleges növekedés.

A kereskedelmi szálláshelyeken megforduló belföldi vendégek száma ugyancsak növekedett, az előző, 2018. évihez képest **46 ezer hazai vendéggel több érkezett a térségbe, ez összesen 1 millió 446 ezer hazai vendéget** jelent a kereskedelmi szálláshelyeken. Ha hosszú, másfél évtizedes időtávban vizsgáljuk a belföldi vendégek számát, megállapítható, hogy **2001 óta 2,9-szeresére növekedett a belföldi fizetővendégek száma.** Ez közel **942 ezres növekményt** jelent 2019-ig. Ezzel szemben a külföldi vendégek száma a jelentős, kezdetben gyorsuló, majd erőteljesen lelassuló növekedés ellenére is csupán a 2001-ben regisztrált adat 81%-a.

4. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégszám alakulása a BKÜ-ben (2001 - 2019)

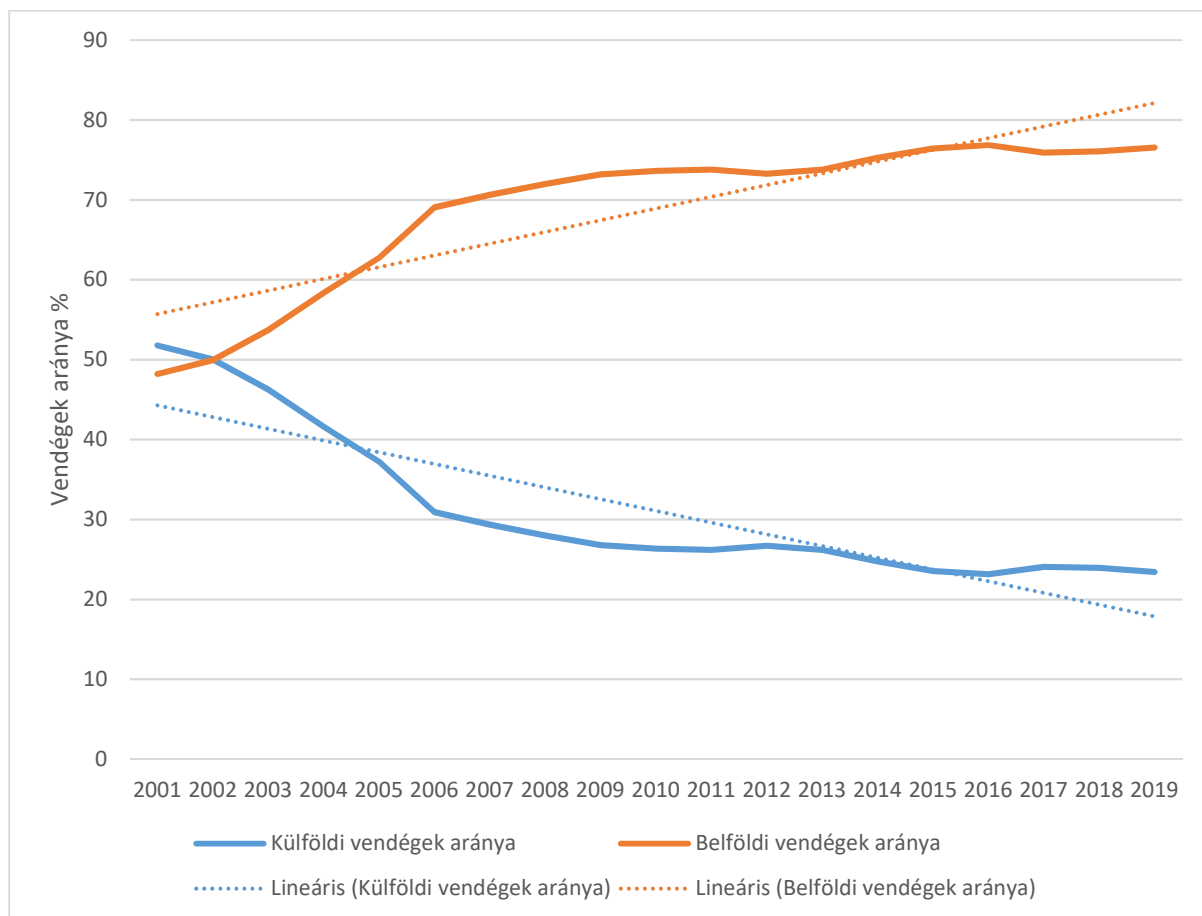
Adatok forrása: KSH T-Star

A 2019 évi vendégforgalmi mutatók értékei alapján a Balaton térsége továbbra is kiemelt státuszt élvez Magyarország határain belül. A kereskedelmi szálláshelyeken megforduló magyarországi vendégek 15%-a a Balatonnál regisztrálható. Az elmúlt évben **1 888 842** vendég érkezését rögzítették a Balaton körüli kereskedelmi szálláshelyeken. 2018-ban ez az adat még 1,840 millió fő körül állt, így a teljes vendégszám egy év alatt mintegy 48 ezer fővel növekedett. Az üzleti, vagyis magánszállásadásban megforduló vendégek tömegével a szálláshelyeken megforduló vendégek száma vélhetően jelentősen meghaladta 2019-ben is a 2 millió főt.

A külföldi és belföldi vendégek arányának vizsgálata tekintetében fontos év volt 2017-es, ugyanis a külföldi vendégszám dinamikus növekedése oly mértékű hatással volt a belföldi és külföldi vendégek arányának széttartó trendjére, hogy az egyébként kivételes évné mondható 2012-es szezon óta először azonosíthattuk a belföldi vendégek részhalmazának mérséklődését. Ez a trend a következő években nem folytatódott. Míg 2017 során a belföldi vendégek 75,92 %-ot, a külföldi vendégek pedig 24,08 %-ot tettek ki, addig 2018-ban a belföldiek aránya 76,07 %, míg a külföldieké 23,93 % volt. **2019-ben tovább mérséklődött a külföldi szállóvendégek aránya (23,43%) a belföldiekkel szemben (76,57%).** 2014 óta immáron hatodik éve regisztrálható a belföldi vendégek háromnegyedesnél magasabb aránya az üdülőkörzet

vendégforgalmában. A koronavírus-járvány hatására feltételezhető, hogy a belföldi vendégek javára kimutatható arányeltolódás csak növekedni fog az elkövetkező időszakban.

5. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2018)**

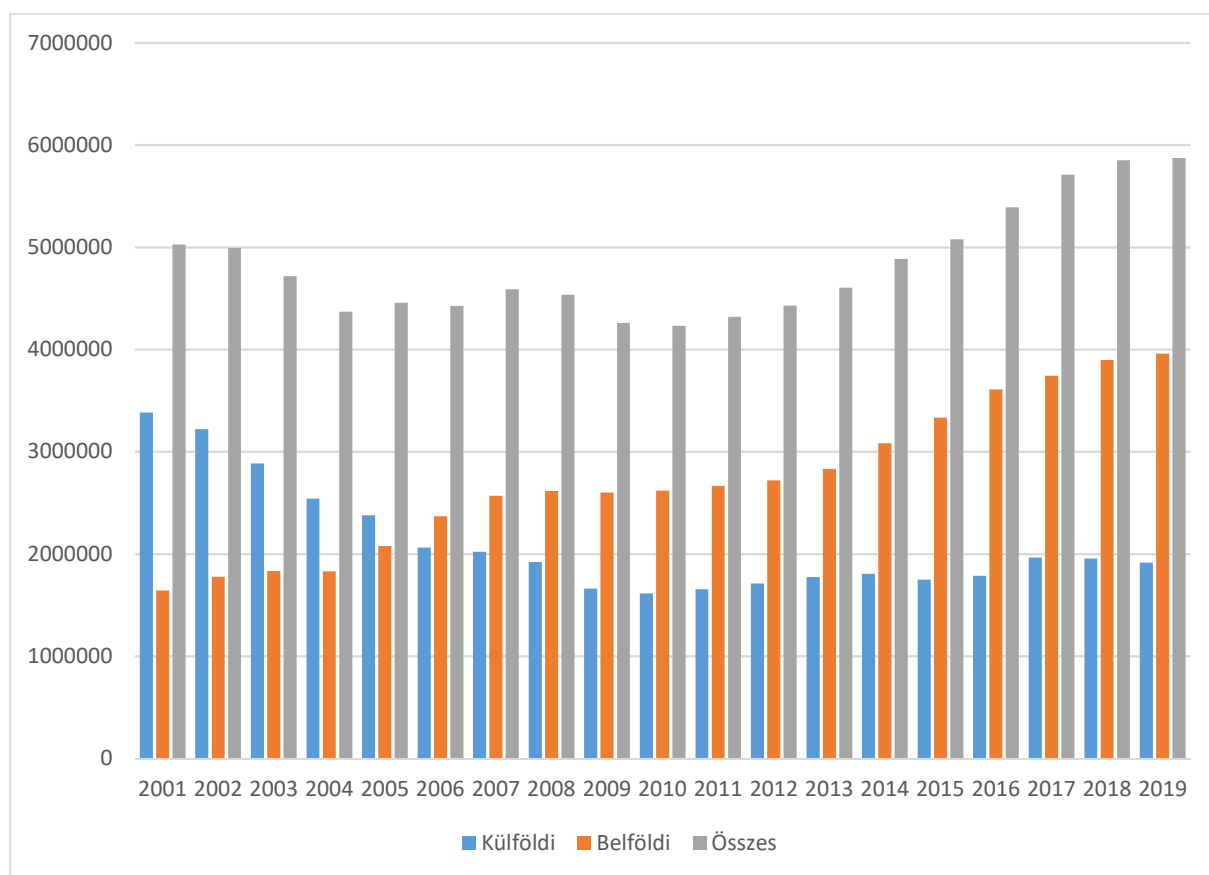
Adatok forrása: KSH T-Star

Illeszkedve a vendégszám alakulásának trendjéhez, azzal párhuzamos, 2010 óta összességében növekvő pályát ír le a régióban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött **vendégéjszakák** számának alakulása. Egy 2010 óta tartó növekedés eredményeként 2015-ben már meghaladta az 5 milliót a térségben eltöltött vendégéjszakák száma. 2015-től mind a belföldiek, mind a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák számában növekedés volt megfigyelhető, bár ennek üteme egymástól eltért. A belföldi vendégéjszakák növekménye évről évre dinamikusabb, mint a külföldieké. A bővülés folyamatának eredményeként 2018-ban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 5 850 406 éjszaka volt, **majd 2019-ben ez tovább emelkedett 5 873 732-re. A növekedés üteme ugyanakkor kismértékben bár, de csökken.**

A vendégéjszakák számának növekedésének ténye kizárólag a belföldi vendégeknek köszönhető! Az összes vendégéjszakából 3 958 431 belföldiek, míg 1 915 301 külföldiek által eltöltött vendégéjszaka. **Az előző évi adatokhoz képest a belföldi vendégéjszakák száma 1,01%-kal növekedett, azonban a külföldiek által eltöltött éjszakák száma 2%-kal csökkent.** 2018 után 2019-ben is igaz az a megállapítás, hogy a balatoni idegenforgalom

bővüléséhez nagyobb mértékben járult hozzá a belföldi vendégkör által generált teljesítménymutatók növekedése, szemben a 2017-es évvel, amikor éppen a külföldi vendégek járultak jobban hozzá az üdülőkörzeti indikátorok növekedéséhez. Mindemellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a körülményt, hogy az alternatív szálláshely-szolgáltatási felületek forgalma (pl. Airbnb) nem kerül be a nyilvános statisztikákba, pedig azokat rugalmasságuk miatt főként a külföldi turisták előszeretettel veszik igénybe – kikerülve ezzel a statisztikákból.

6. sz. ábra **Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ területén (2001 - 2019)**

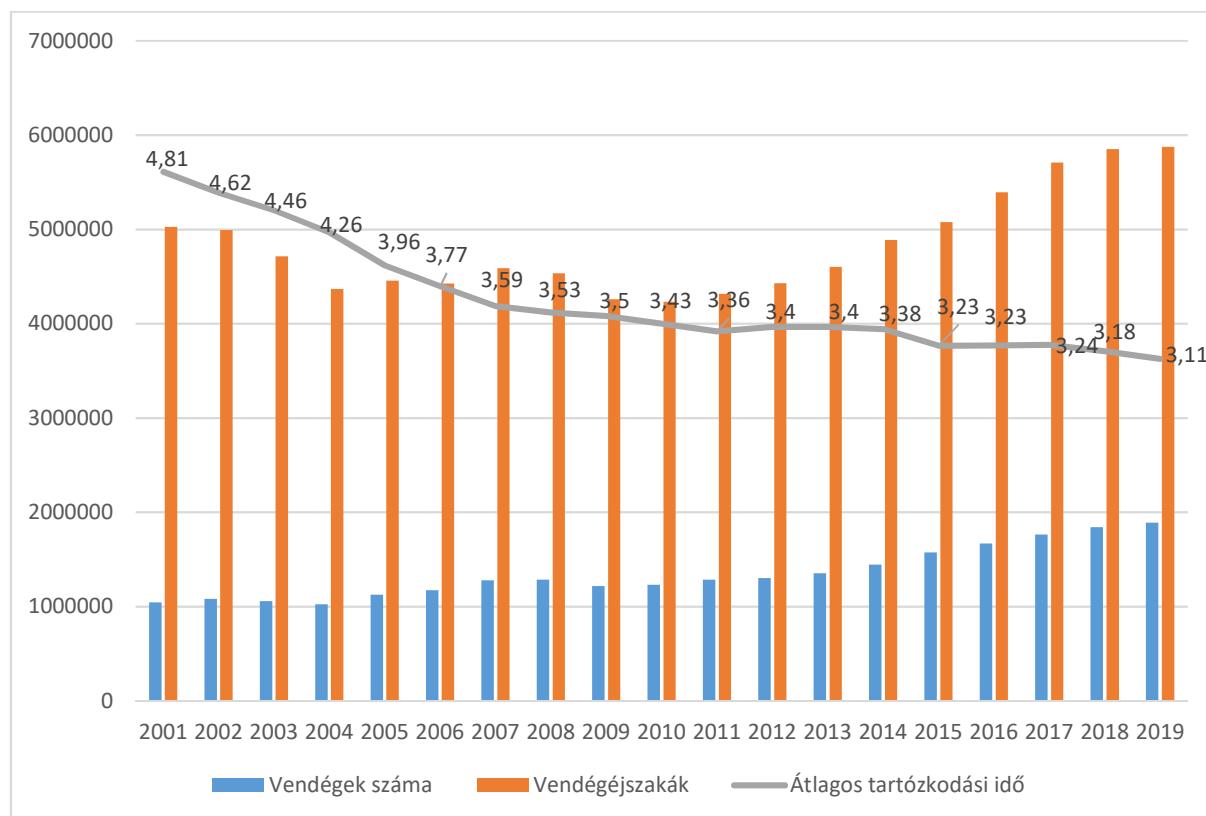
Adatok forrása: KSH T-Star

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi folyamatait tárgyaló monitoring jelentések egyik fontos elemzési metszete a partmenti illetve háttértelepülések idegenforgalmi adatainak területi szempontú vizsgálata. Utoljára ez az elemzési metszet 2015-ben készült el a KSH T-Star Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre vonatkozó vendégforgalmi adataiból, illetve a statisztikai adatbázisba kódolt parti és háttértelepülések területi dimenziója segítségével. A KSH T-Star idegenforgalmi régiókra vonatkozó területi kódrendszerének megváltozásával 2016-tól csak a térség egészére nézve gyűjthetünk szakstatisztikai információkat, parti- illetve háttértelepülési dimenziók szerint nem. Emellett korábban a TeIR is biztosította ezen elemezhető mutatókat, azonban e felületen a legfrissebb elérhető vendégforgalmi adattartalom 2014-es. A fentiek

fényében jelen monitoring elemzés nem tartalmazhat BKÜ partviszonylat szerinti elemzési metszeteket.

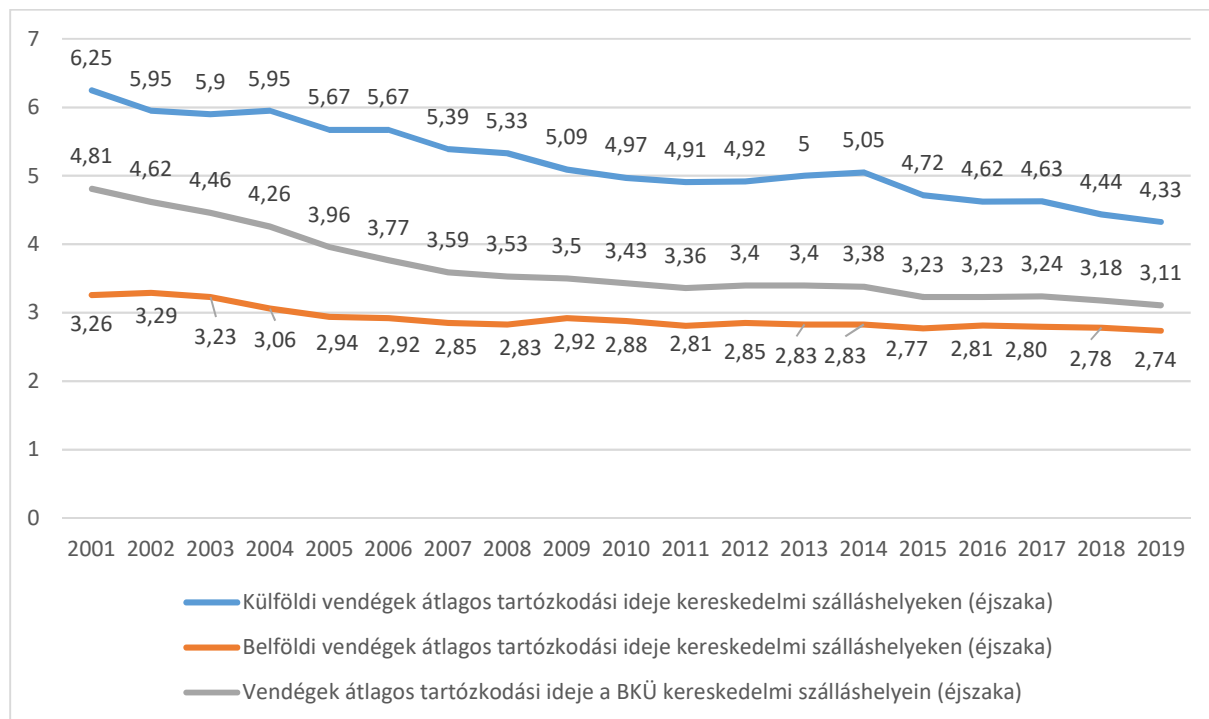
Összefüggésben a külföldi turisták idegenforgalmi arányának relatív csökkenésével, a régióban mérhető, külföldi és belföldi turisták tartózkodási idejét is magába foglaló átlagos tartózkodási idő 2000 – 2019 között egy-két apróbb megtorpanástól eltekintve fokozatosan, évről évre csökkent. A 2019-es évben is, mind **a belföldiek, mind pedig a külföldiek esetében a tartózkodási idő csökkenését regisztrálhattuk** az előző évhez képest. **Az átlagos tartózkodási idő 3,11 éjszakára csökkent, ezen belül a külföldi vendégek átlagosan 4,33 éjszakát, a belföldi vendégek átlagosan 2,74 éjszakát töltenek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.** 2001 óta egyszer sem mérhettünk ilyen alacsony értékeket!

7. sz. ábra **A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2019)**

Adatok forrása: KSH T-Star

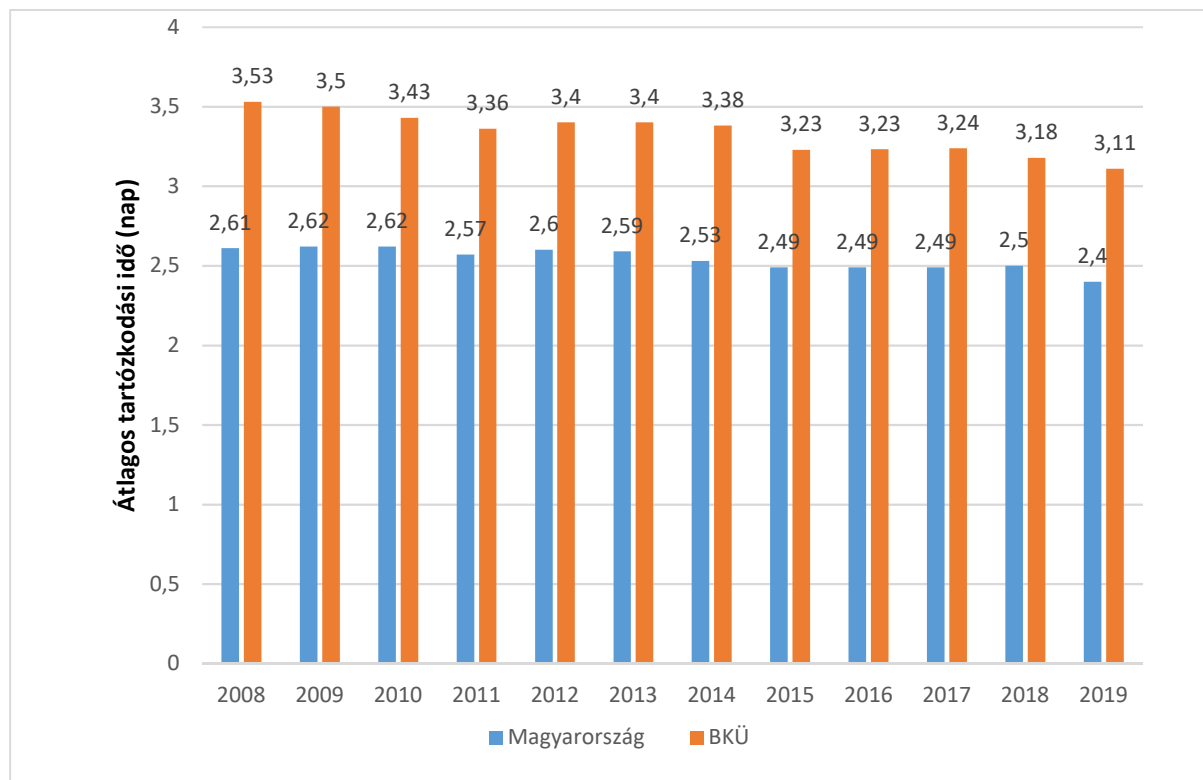
8. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001-2019)**

Adatok forrása: KSH T-Star

Ugyanakkor az országos és térségi szinten adekvátan viszonyítható kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő hosszabb időtávban, 2008 óta Magyarország teljes értékével összehasonlítva továbbra is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe számára kedvezőbb. Különösen a külföldiek esetében figyelhető ez meg: **a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje országosan 2,6 nap, míg a Balatonnál 4,3** – tehát igen jelentős területi különbségek azonosíthatók e tekintetben! Ugyanakkor az országosan és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben mérhető átlagos tartózkodási idő értékek nagyon lassan, de közelítenek egymáshoz, elsősorban a BKÜ lefelé történő nivellálódása miatt.

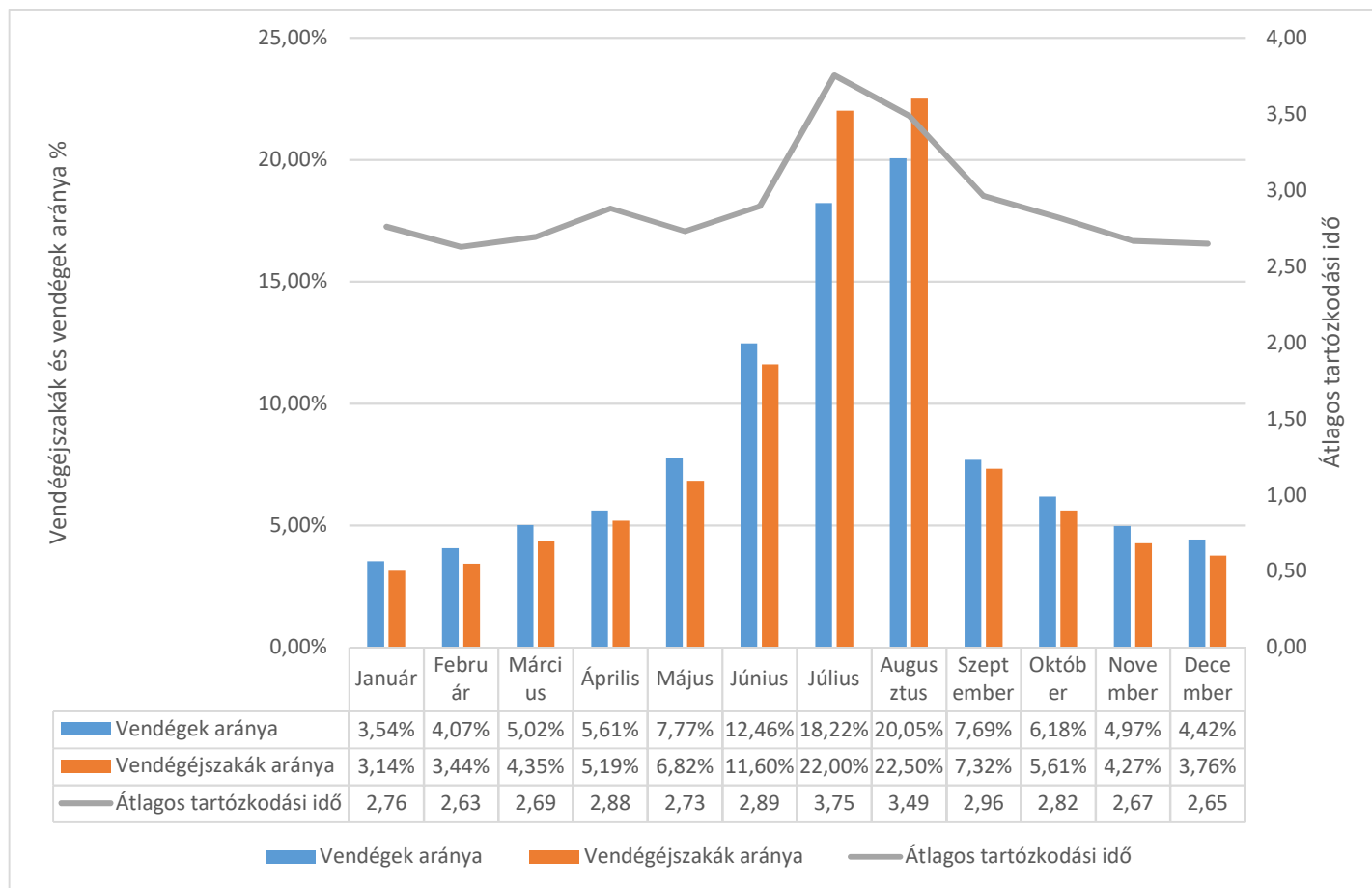
9. sz. ábra **Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő napban mért értéke Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2019)**

Adatok forrása: KSH T-Star

A 6. ábrán bemutatott vendégszám-vendégéjszaka és átlagos tartózkodási idő adatok értelmezéséhez hozzá tartozik a megfigyelt abszolút értékek szerinti változás mértéke és intenzitása. Ez alapján országos vetületben a 2008-ban kezdődő gazdasági válságot követő közvetlen visszaesés után **2010-től töretlen és lineáris a vendégéjszaka és vendégszám növekedése**. 2018-ban országosan mintegy 58,1%-kal több vendégéjszakát regisztráltak a kereskedelmi szálláshelyeken, mint 2010-ben. A gazdasági válság időszakában **Balaton térségében kisebb volt a 2008-2009 években kimutatható visszaesés mint országosan**. Ezzel párhuzamosan a növekedési pálya íve is mérsékeltebb, de ugyanúgy pozitív ívű.

Ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtérségének vendégforgalmi jellemzőit is erős **szezonális** jellemzi. 2019 során az országosan az összes kereskedelmi vendégéjszaka 14,13 %-át júliusban, 14,81 %-át augusztusban realizálták. A Balaton térségében ez a paraméter az országosnál is markánsabb, a kereskedelmi vendégéjszakák 22 %-a júliusban, 22,5 %-a augusztusban, vagyis összességében a **vendégéjszakák közel fele július és augusztus hónapokban regisztrálódott**. Természetesen a vendégszám részesedése is a nyári főszezonban a legmagasabb, július-augusztus hónapok együttes gyakorisága meghaladja a Balaton térségébe érkezett, kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált éves vendégszám harmadát (38,2%).

10. sz. ábra **Vendégforgalmi jellemzők havi megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2019)**

Adatok forrása: KSH T-Star

Az átlagos tartózkodási idő, mint azt már az előbbieken is láthattuk, a vendég- és vendégjejszaka-szám függvényében változik. A két nyári hónapban masszívan éves átlag feletti értékeket látunk. Ezt a nagyságrendet a főszezont keretező június és szeptember-október hónapok adatai közelítik a legjobban, ami tekintélyt parancsoló adat ahhoz képest, hogy ezekben a hónapokban a vendég és vendégjejszaka szám éves részesedése július és augusztushoz képest mérsékelte.

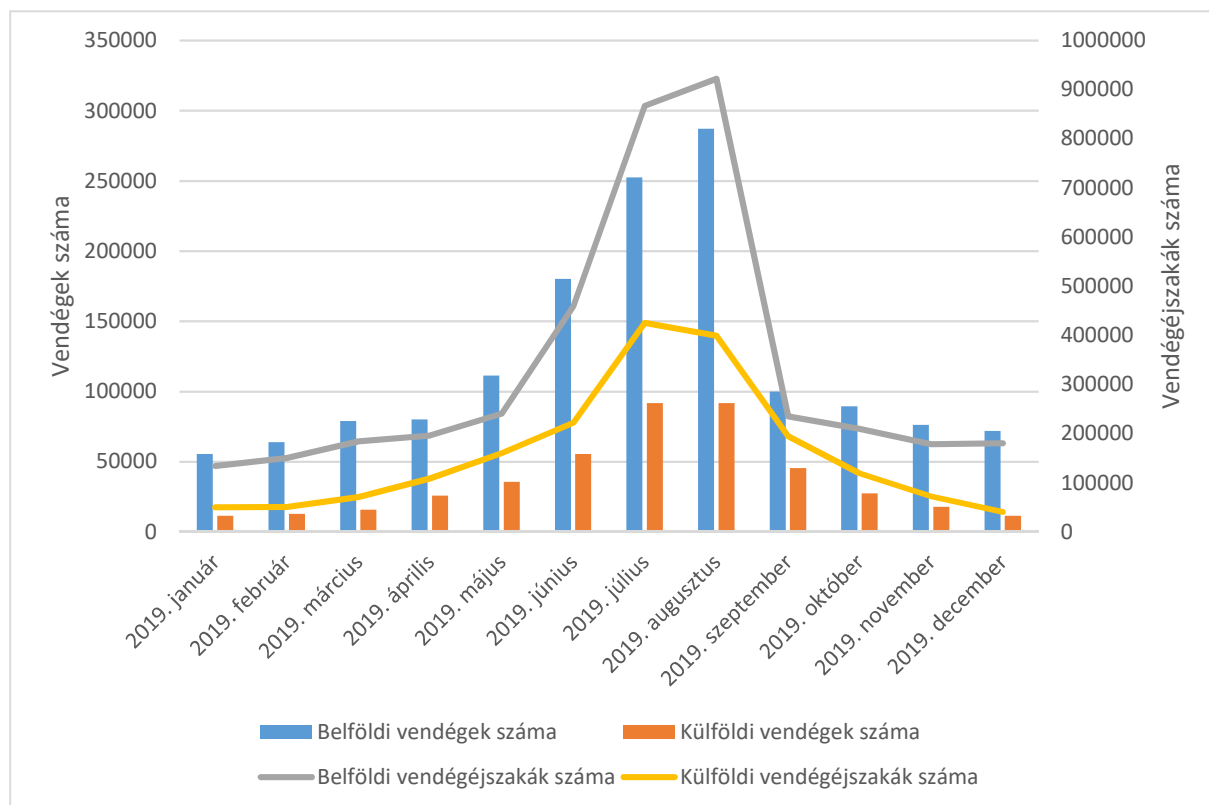
A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális eloszlása követi a szezonális térségi trendjeit. Mind a külföldi, mind a belföldi vendég és vendégjejszaka szám július és augusztus hónapjaiban a legmagasabb.

2019 év jellemzői alapján a külföldi vendégek száma januártól júniusig gyorsuló ütemben növekvő, a meredek emelkedést produkáló nyári főszezont követően élesen csökken, majd az év végéig tovább mérséklődik. A belföldi vendégek számának eloszlása hasonló ívet követ, de a vendégszám emelkedése már április és június között meredek ívet vesz, a nyári főszezont követően augusztus és szeptember között exponenciális íven csökken, majd az év utolsó hónapjaig kis mértékben fokozatosan mérséklődik, azonban decemberben kismértékben újfent

növekszik, feltehetőleg a karácsonyi ünnepkörhöz, illetve a Szilveszter napjához köthető utazások miatt. Érdekeség, hogy a külföldi vendégéjszakák csúcsa júliusra, míg a belföldi vendégéjszakáké augusztusra tehető. A belföldi és a külföldi vendégéjszakák számának éves lefutásában fontos különbség, hogy a külföldi vendégéjszakák számának görbéje jóval laposabb marad a főszezonban, miközben a belföldiek pályája meredeken emelkedik – jelentősen megnövelve a két csoport részarányának eltérését a nyári hónapokban.

A belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma minden hónapban meghaladja a külföldiek által eltöltött éjszakák számát, kiegyenlített gyakoriság a 2019-es évben sem jelentkezik, a különbségek főként a főszezon idején növekednek meg jelentősen. Érdekeség, hogy a főszezon követő szeptemberi adatok meglehetősen közel pozicionálódnak egymáshoz a hazai vendégkör hirtelen lecsökkenése miatt.

11. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőtérületén (2018)**

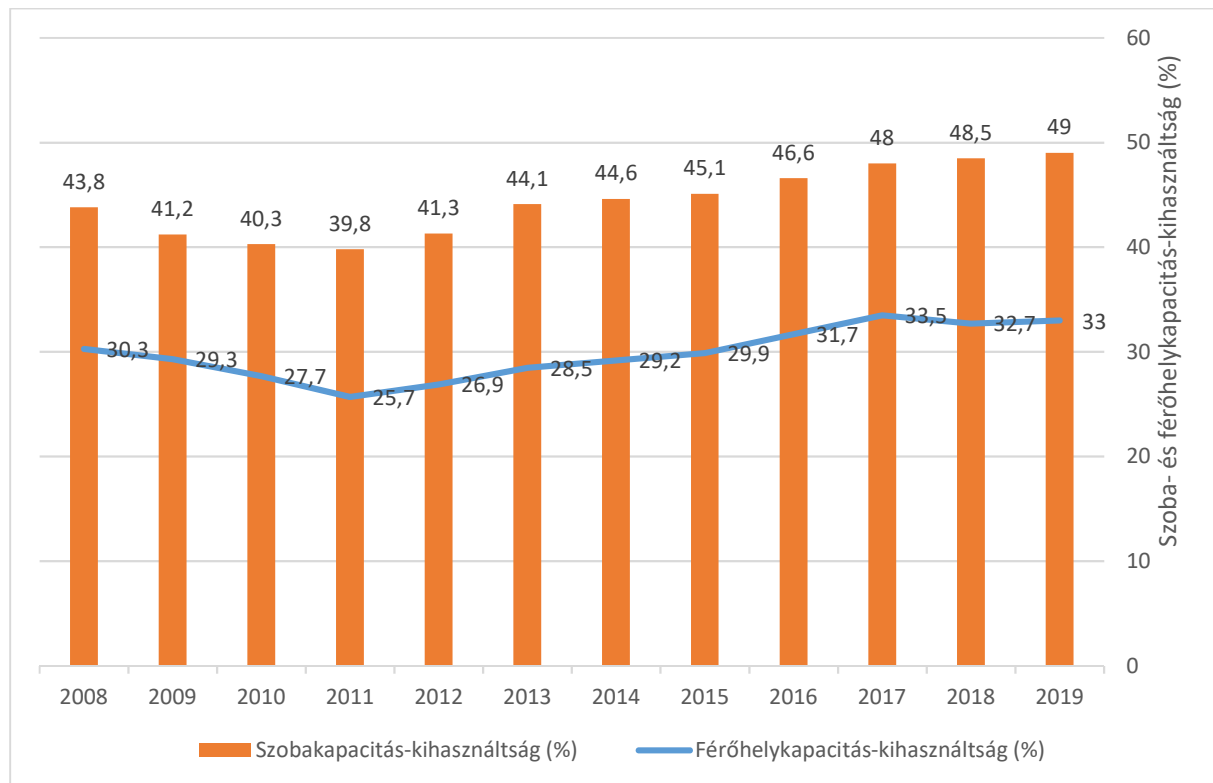

Adatok forrása: KSH T-Star

Üdülőkörzeti szinten a szoba és a férőhelykapacitások kihasználtsága 2008 és 2011 között mérséklődő ütemet mutatott, a szobakapacitás-kihasználtság 43,8 %-ról 39,8 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 30,3 %-ról 25,7 %-ra csökkent. 2012 óta mindkét mutató értéke folyamatosan javult 2017-ig. 2018-ban a szobakapacitás-kihasználtság az előző évi értékhez képest tovább emelkedett 48,5 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság azonban csökkent, 32,7 %-re. 2019-re a férőhelyek kihasználtsága minimálisan, 3 tizedszázalékot

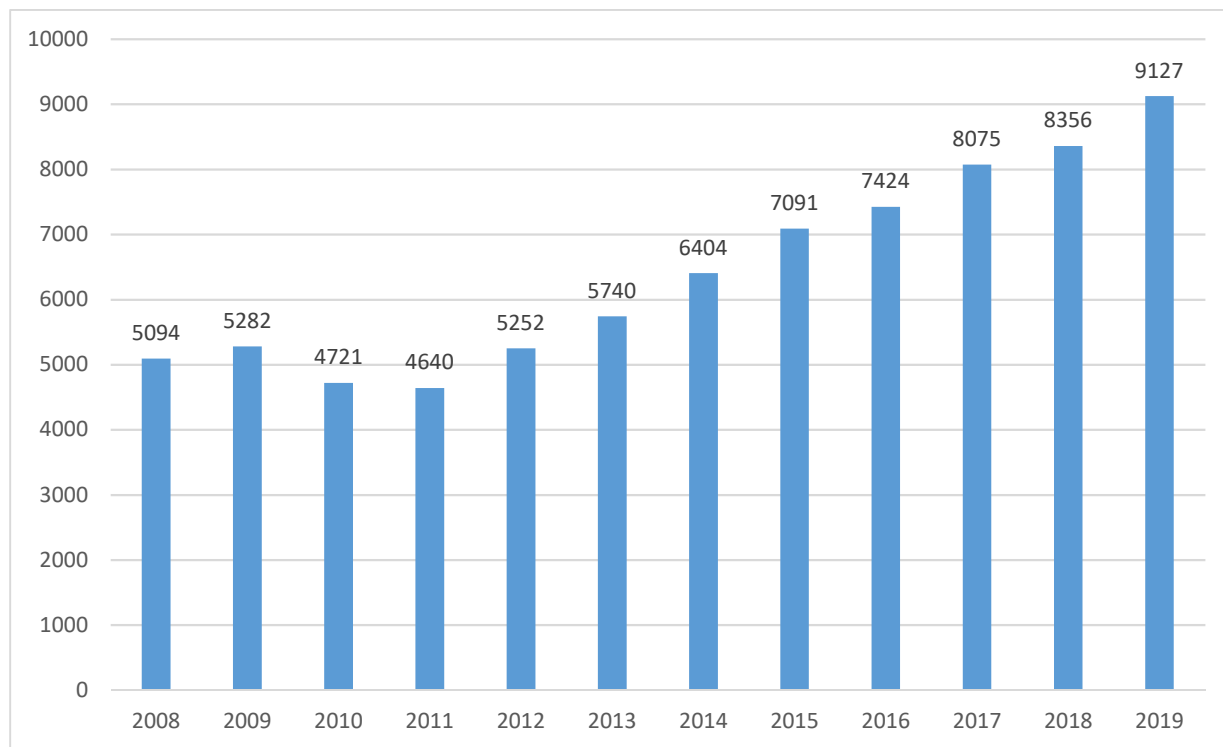
emelkedett, míg a szobakapacitás-kihasználtság a korábbi emelkedő trendnek nagyjából megfelelő ütemben növekedett.

12. sz. ábra **A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében (2008-2019; %)**

Adatok forrása: KSH T-Star

A kereskedelmi szálláshelyeken mért egyedi **jövedelmezőségi mutató, a REVPAR** (Revenue Per Available Room), azaz az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj Ft-ban kifejezett értéke a **2011-es mélypontot követően a BKÜ egészét tekintve, ütemesen növekszik**. 2019-ben a 2011-es adathoz képest 96%-os növekedés regisztrálható, immár **9127 Ft** értéket azonosíthatunk 1 szoba 1 működési napjára jutó szállásdíjként.

13. sz. ábra **REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2018, Ft)**

Adatok forrása: KSH T-Star

Tekintettel a 2020 tavaszán világszerte kibontakozó **SARS-CoV2** járvány következményei által generált komplex válsághelyzetre, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén kiemelt fontosságú a turizmusgazdaság helyzetének nyomon követése. **A Központi Statisztikai Hivatal 2020 május elejéig** 2020-ra vonatkozóan csak az első kéthavi adatokat tette közzé, **a februárig közölt adatokban még nem jelentkezett a koronavírus járvány vendégforgalomra gyakorolt negatív hatása**, ellenkezőleg, az előző év azonos időszakával összehasonlítva kedvezőbb értékek mutatkoztak.

Országosan a külföldi vendégek által kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszakák száma 11 %-al, a belföldi vendégeké 8,3 %-al növekedett az egy évvel korábbi állapothoz képest, ugyancsak növekedett a vendégek száma is, ami a külföldi vendégek számában 6,7 %-os, a belföldiekénél 10 %-os növekedésnek felelt meg. A vendégforgalomban tapasztalt növekedés hatására a kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele mintegy 21 %-os bővülést jelzett.

A **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén** 2020 első két hónapjában 171 682 vendéget regisztráltak kereskedelmi szálláshelyeken, az általuk eltöltött vendégéjszakák száma 454 515, ez az előző év azonos időszakához képest **a vendégek számában 16,3 %-os, a vendégéjszakák metszetében 15 %-os növekedésnek felel meg. Az összes bruttó kereskedelmi szállásdíj árbevétel** 2020 első két hónapjában megközelítette a 3,7 Mrd Ft-ot a

Balaton körül, ami csaknem 1 Mrd Ft-al haladja meg az előző év azonos időszakának adatát, ez **mintegy 24,5 %-os bővülésnek** felel meg, ami szintén országos értéket meghaladó.

Akár országos, akár Balaton térségi vetületben **az első kéthavi vendégforgalmi mutatók alapján 2020-ra további jelentős forgalomnövekedés**, egyben nagyon jelentős kereskedelmi árbevétel növekedés volt prognosztizálható, amelyet azonban **a kialakult járványügyi helyzet**, megbénítva a vendégforgalmat, **alapjaiban befolyásolt**.

A kialakult járványügyi vészhelyzettel párhuzamban elrendelt korlátozások hatására **gyakorlatilag nullára redukálódott a belföldi és külföldi vendégforgalom**, ugyan a szálláshelyfoglalások lemondása, illetve a kínai turisták érkezésének elmaradása már február hónapban is megfigyelhető, az eddig példátlan, **extrém idegenforgalmi jelenségek bekövetkezése 2020 márciusától várható**, amely adatok megjelenésére egyelőre még várnunk kell.²⁴

A továbbiakban a kereskedelmi szálláshelyek forgalmi és bevételi adatainak alakulását azok rendelkezésre bocsátását követően a járványügyi válsághelyzet teljes időintervalluma alatt havi szinten monitorozzuk a Balaton térségében.

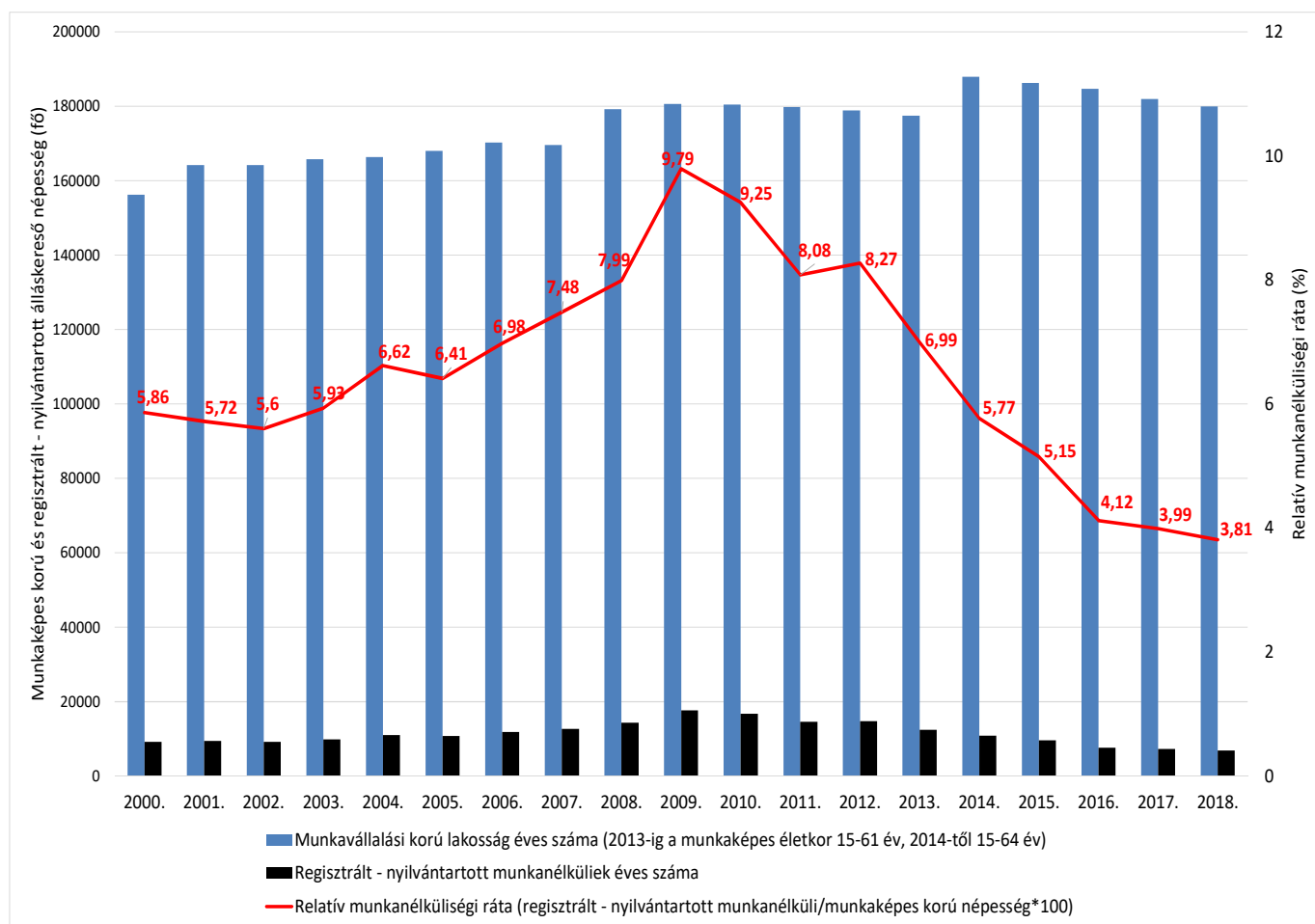
²⁴ A KSH 2020 május 6-ig nem tette közzé a kereskedelmi szálláshelyek 2020 március havi forgalmi és bevételi adatait.

Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe a munkanélküliség ciklikus ingadozásainak függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő szakaszos ingadozását a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki.

A **regisztrált munkanélküliek** éves átlagos száma az üdülőkörzetben 2009 óta egy 2012-es törést leszámítva fokozatosan **csökken**. 2014-ben ez az adat 10229 fő, 2015-ben 9579 fő, 2016-ban 7889, 2017-ben 7263, 2018-ban pedig 6864 fő. A regisztrált munkanélküliek aktív népességen belüli aránya **mind a part mentén, mind pedig a háttértelepüléseken mérséklődik**. A csökkenés mértéke 2012 óta egyre meredekebb linearitású függvénnyel jellemezhető.

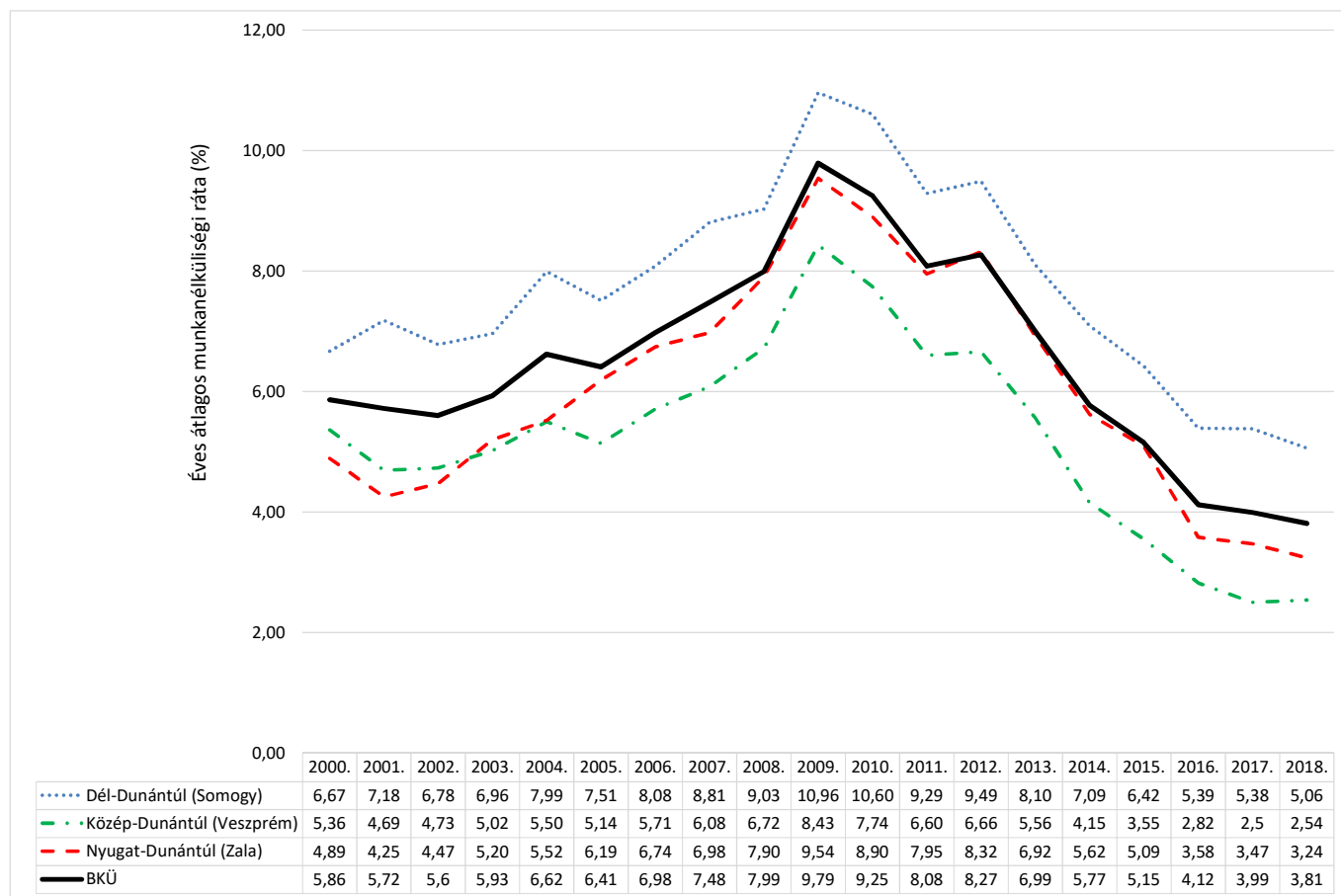
14. sz. ábra **A munkavállalási korú lakosság éves száma, a regisztrált munkanélküliek száma, valamint a munkanélküliségi ráta éves átlagértéke a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2018)**

Adatok forrása: KSH - TStar

A BKÜ átlagos éves munkanélküliségi rátája a 2000-2009 között kimutatható fokozatos növekedés, majd a 2009-es csúcserték óta, a 2012-ben mérhető megtorpanást kivéve erőteljesen csökkenő tendenciát mutat. 2010-2016 között 9,25%-ról **4,12 %-ra** csökkent a kiemelt üdülőkörzet éves szinten vizsgált munkanélküliségi mutatója. **2017-ben** a megelőző évekhez képest már csak **nagyon csekély mértékű csökkenés** volt kimutatható, és ez a tendencia **2018-ban is folytatódott**. A munkanélküliségi ráta értéke a BKÜ egészében nagyon enyhe – inkább stagnálásként értékelhető – csökkenést mutat az előző évhez képest. Ez üdülőkörzeti szinten mindössze 0,18%-os mérséklődést jelent, így a **munkanélküliségi ráta értéke 3,81% az utolsó vizsgált évben**. A legalacsonyabb rátaérték az üdülőkörzet Veszprém megyei településein mérhető, ahol az érték **2,54%-ot ér el**, és az előző évhez képest egészen minimális emelkedést is mutat ez az adat. Az elmúlt másfél évtized során mindvégig magasan a somogyi terület egysége volt mérhető a legmagasabb munkanélküliség, míg ebből a szempontból a legkedvezőbb adatok 2004 óta az üdülőkörzet Veszprém megyei településeit jellemzik. Az alrégiós területi különbségek a munkanélküliség radikális csökkenése ellenére is megmaradtak, vagyis jelenleg is a térség Somogy megyei részén a legmagasabb, a Veszprém megyei területre a legalacsonyabb, és a zalai szegmensben főátlaghoz közelítő, de kicsivel az alatti a regisztrált munkanélküliségi ráta.

15. sz. ábra **Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2018)**

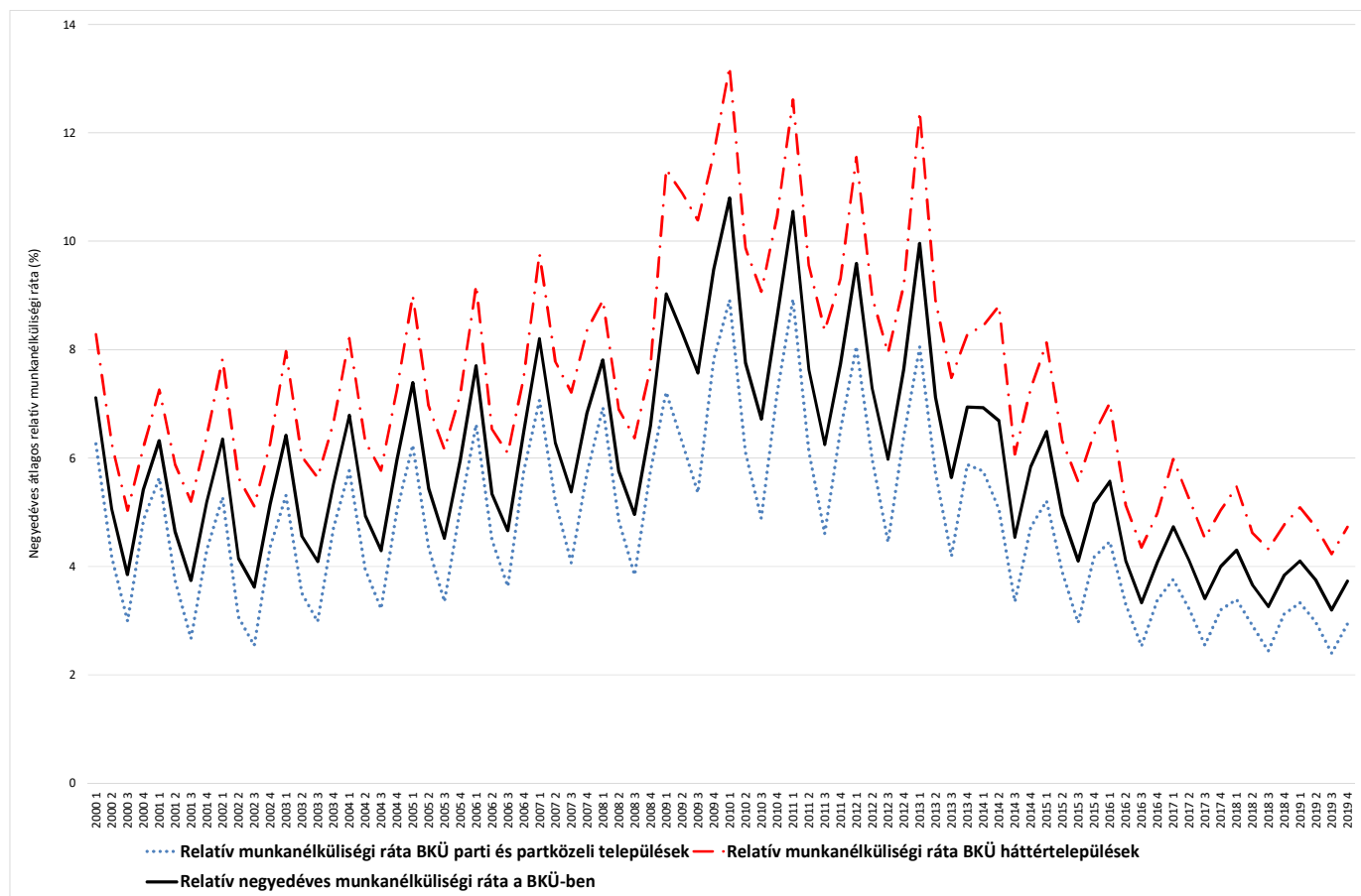

Adatok forrása: KSH - TeIR

Ugyanakkor a régió turizmusgazdasági kitettségéből fakadó szezonális forgalmi, és gazdaság teljesítménybeli hatások nagymértékben befolyásolják a foglalkoztatási mutatók változását, a munkanélküliségi ráta adott éven belüli ciklikus ingadozását okozva.

A BKÜ településein tartós időtávban kimutatható ez a periodikus váltakozás, mind a parti és partközeli, mind pedig háttértelepüléseket tekintve. A legfrissebb adatok szerint 2019 első negyedévében, tehát a téli időszakban a parti és partközeli településeken 3,33 % volt a munkanélküliségi ráta, egy évvel korábban ez az arány 3,39 % volt. A ráta értéke a harmadik negyedévére, vagyis a turisztikai főszezon idejére 2,4 %-ra módosult, egy évvel korábban ugyanennyi volt. Ugyanezek az értékek a háttértelepüléseken 2019 során 5,09% és 4,23%-ot adtak ki, az egy évvel korábbi adatok szerint 5,47 % és 4,32 %-on álltak. Lényegében permanens, de egyre lassuló ütemű, stagnálásba hajló javulási folyamat érvényesül.

16. sz. ábra **A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 első negyedétől – 2019 utolsó negyedévig)**

Adatok forrása: KSH - TeIR

A 2020 elején világszerte kibontakozó **SARS CoV2 (COVID-19) vírusjárvány** által okozott gazdasági, pénzügyi és társadalmi jelenségek magyar **munkaerőpiacra, foglalkoztatásra, munkanélküliségre gyakorolt hatásai** folyamatosan változó kép mellett **jelenleg is felmérés alatt állnak**. A változások monitorozása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén is kiemelt cél és feladat. Az emberéletek megóvása érdekében a járványügyi helyzet következményeként **2020 március és áprilisban hónapban elrendelt kormányzati intézkedések** az országos vészhelyzet kihirdetésével összhangban **rendkívüli jogrendet** léptettek érvénybe, amelyek sorában többek között a kijárási korlátozások és az oktatás digitális átállása mellett **nagymértékben érintették a munkavállalók munkavégzési lehetőségeit és ezek feltételeit is**. Számos, a lakosság ételkészítés, gyógyszerellátásával össze nem függő gyár és üzem felfüggesztette, vagy minimalizálta a működését, emiatt a munkavállalók jelentős része - például akik otthonról nem tudták ellátni munkájukat - szabadságolásra került, vagy a munkáltató pénzügyi kényszerűségből csoportos leépítés formájában megszüntette a munkaszerződésüket.

Hasonlóan **súlyos munkaerő-piaci anomáliák érintik a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területét is**, amely a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén húzóágazat. A szálláshely foglalások lemondásával, a határok ideiglenes lezárásával és a belföldi kijárási korlátozások érvénybe lépésével gyakorlatilag megbénult az idegenforgalom, ami **a térségben a foglalkoztatás és munkanélküliségi ciklikus ingadozásai miatt különösen negatívan hat**, mivel az idegenforgalmi foglalkoztatás jellemzően nem egész éves, hanem szezonális. Bár szezonális hatások csökkentése terén az elmúlt években sikerült némi eredményt elérni a Balatonnál a szálláshelyfejlesztések, és a turisztikai attrakciófejlesztések révén. de az egész éves turisztikai foglalkoztatás továbbra is csak távlati cél. Ebből következően azok, akik utoljára 2019 őszén voltak aktívak a munkaerőpiacon, 2020 tavaszán a kialakult járványhelyzet miatt egyelőre nem térhettek oda vissza, ezzel **generatív együttthatásként érzékeny szociális, alapvető megélhetési problémákat** idézve elő.

A kormányzat azonnal életbe lépő **gazdaságvédelmi akciótervet** készített a kialakult helyzet kezelésére, jelentős pénzügyi átcsoportosításokat hajtva végre a költségvetésben. Többek között rugalmasabbá tette a munkavállalási szabályokat, támogatta az otthonról végezhető munkatevékenységeket, meghosszabbították a rövid lejáratú vállalkozási hitelek törlesztési idejét, felfüggesztették a magánszemélyek és vállalkozások hiteltőke és kamatfizetési kötelezettségeit, a kialakult válság kapcsán leginkább érintett nemzetgazdasági ágazatokban, mint a szálláshely-forgalmazás és vendéglátás, szórakoztatóipar, sport, kulturális szolgáltatások és a személyszállítás területén üzemelő munkáltatóknak nem kell járulékokat fizetniük a munkavállalók után.

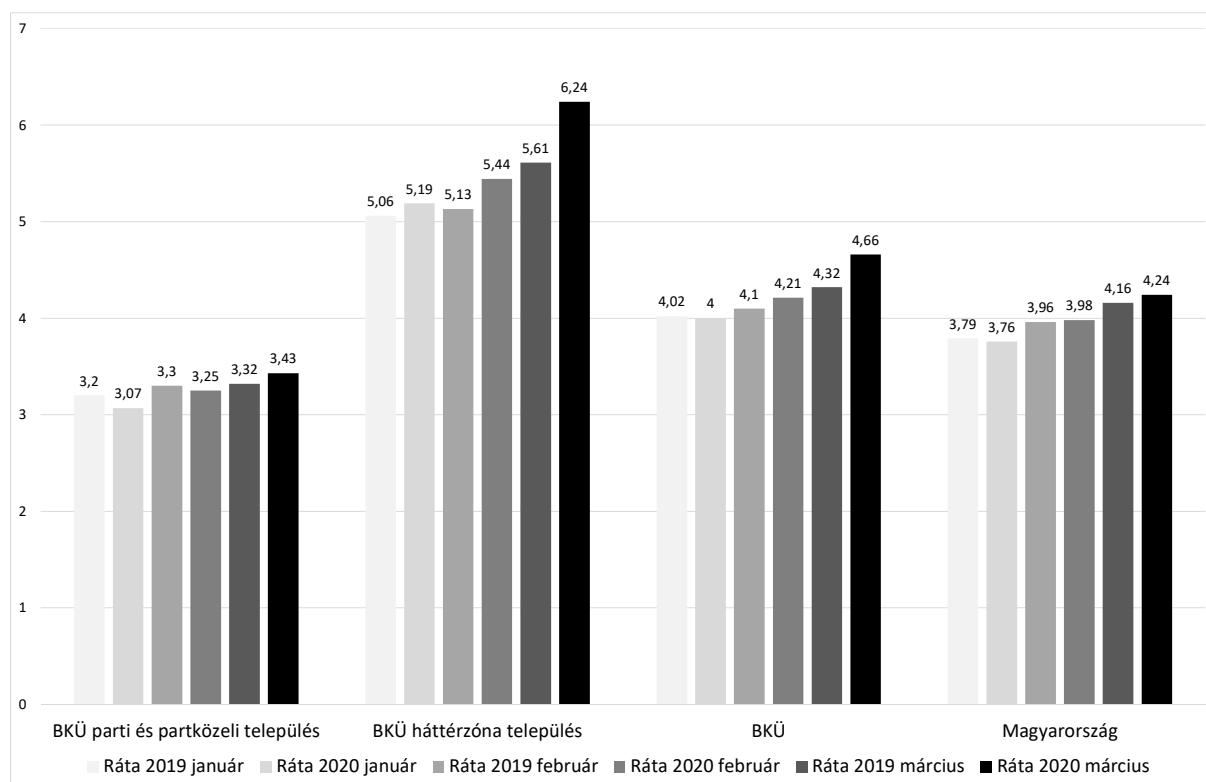
2020. május elején **a kormányzat a fokozatosság elve mentén megkezdte a gazdaság újraindításával kapcsolatos intézkedések végrehajtását**, amelyek keretében újra üzemelhetnek a Balaton körüli vendéglátóegységek, illetve enyhítettek a rendezvényeket korlátozó rendelkezések szigorán is.

Mindeközben a **Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat honlapja teljesen megújult**.

Vélhetően az átállás miatt az új honlapon **2020 április közepétől nem voltak elérhetőek a települési munkanélküliségi adatok**, amivel párhuzamban a **Lechner Tudásközpont által működtetett TeIR rendszer felületén sem frissültek** az április havi adatokkal tovább,²⁵ így a kialakult munkaerő-piaci helyzet kapcsán **2020 első háromhavi státuszáról** tudunk beszámolni.

A 2020 évi adatokat az előző év **azonos időszakával összehasonlítva** az alábbi szerkezeti képet látjuk.

17. sz. ábra **Munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben és az üdülőkörzet területi főcsoportbontásai szerint 2019 és 2020 első negyedében (%)**

Abszolút gyakoriságok szerint üdülőkörzeti szinten 2020 januárjában 7047, februárban 7413, márciusban 8212 álláskereső volt, január és március között közel 1200 fővel növekedett. 2019 azonos időszakában január hónapban 7159 álláskereső volt, februárban 7310, márciusban 7704 fő, az egy évvel korábbi márciusi sinthez képest több mint 500 fő a különbség.

A munkaképes korúak számában kifejezett munkanélküliségi ráta az összehasonlítási időszak **minden területi metszetében emelkedő jellegű**, az országos index alakulásához az üdülőkörzet parti és partközeli térsége közelít, **a háttérzóna települései lényegesen kedvezőtlenebb kiindulási helyzeti képet adnak**. Szezonális hatásként évtizedek óta

²⁵ 2020. május 5-i állapot.

megfigyelhető a munkanélküliségi adatokban egy téltől tavaszig tartó emelkedési hullám, ezek kiindulási szintje, illetve az emelkedés meredekségi szöge azonban lényegesen különbözhet.

Országos vetületben 2020 első három hónapjában 2019 év első három hónapjához képest a növekmények már kimutathatók, de nagymértékű változás még nem igazolható.

Az első három hónap átlaga mindkét év azonos időszakának metszetében 3,9-4 % körüli, 2020 márciusában 0,3 %-kal magasabb, mint előző év márciusában.

Az országos változások tendenciáihoz az alkalmazott, üdülőkörzeti területi optika szerint **a parti és partközeli területek rátaértékei** közelítenek, azzal együtt, hogy ezek volumene **az országosnál alacsonyabb**. A BKÜ parti és partközeli munkanélküliségi index közel 1 % pontértékkal kisebb 2020 márciusában, mint az országos adat. Ezzel szemben a térség háttérzóna településeinek indexe sokkal kedvezőtlenebb, és a munkanélküliség emelkedése is lényegesen meredekebb ívről indul. Ebben az esetben az előző év azonos időszakával összehasonlítva több mint egy százalékponton növekedett a különbség, 2019 márciusában mért 5,13 %-os érték 2020 márciusában 6,24 % a relatív ráta.

A két üdülőkörzet területi metszet munkanélküliségi eltérésének hatására az **üdülőkörzeti index növekedési üteme az országost meghaladó**, 2020 márciusában 4,66 %, szemben az előző év márciusi 4,1 %-os értékkel, illetve a 2020 márciusi 4,24 %-os országos adattal

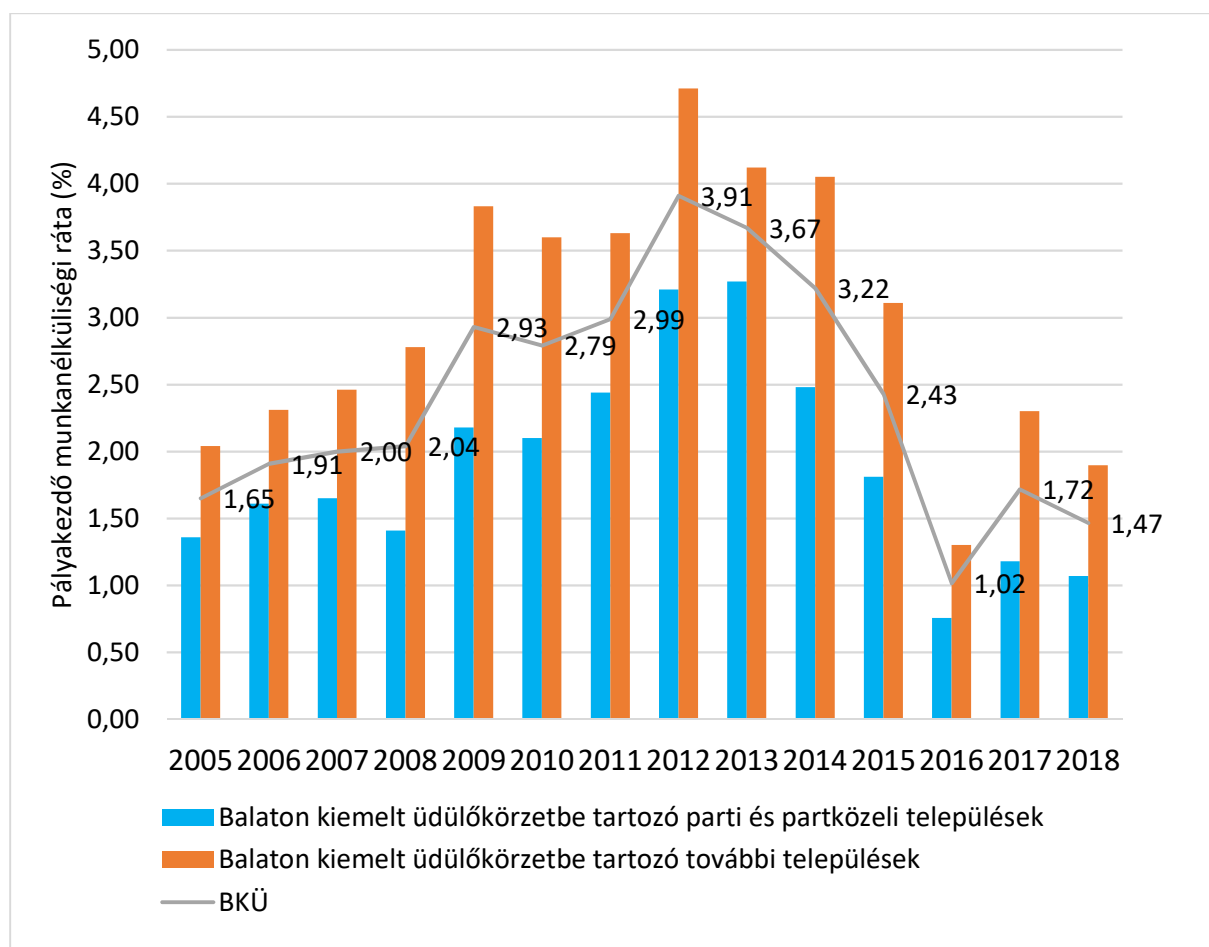
Az adatok alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy **a járványhelyzet által indukált válságjelenségek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben elsőként inkább a háttértelepüléseken élőket sújtották**, amely hatások a gazdaság üzemelési szükséghelyzetre való átállásával április-májusban tovább súlyosbodhattak. ezzel párhuzamban **az idegenforgalomban bekövetkezett kényszerű leállás** az 1989-90-es rendszerváltás óta eddig példátlan módon a parti és partközeli munkanélküliségi rátát is drasztikusan, gyors ütemben megnövelhette. Egyelőre azonban a márciusánál frissebb információ közlések híján ez utóbbi jelenség előjeleit olvashatjuk csak az adatokban.

A munkanélküliség alakulását az adatok rendelkezésre bocsátását követően a továbbiakban havi szinten monitorozzuk a Balaton térségében.

A pályakezdő munkanélküliségi ráta évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2008 között lassú ütemben növekvő pályát írt le, 2009-ben közel 3 %-os értéken állt, majd 2010-ben mérséklődő értéket látunk. A ráta **2011-ben ismét növekedésnek indult, és 2012 során 4 %-os szint közelébe ért**, ami a vizsgált másfél évtizedes periódus legkedvezőtlenebb adata a térségben. A **pályakezdők munkanélkülisége alapvetően az üdülőkörzet Balaton parttól távolabbi településein magas**, a parti és partközeli településeken lényegesen alacsonyabb a teljes időszakban. Ezen időszak foglalkoztatás-bővülési visszaesése ugyanakkor nem csak pályakezdők körében mutatható ki, hanem a teljes munkaerő kínálat horizontján összességében is. 2013-tól azonban a térség egészét tekintve összességében **csökken a pályakezdő munkanélküliek aránya**, egy-egy kisebb megtorpanást leszámítva. 2015-ben a parti és part

menti települések pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke 2 % alá mérséklődött, az üdülőkörzet háttértelepülésein 3,11 % ez az érték, a térség egészét tekintve 2,43 %, ami a 2008 évi válság kezdete óta a legalacsonyabb adat. Ezt követően 2016-ban további meredek csökkenés volt regisztrálható. A 2016-os mélypontot követően 2017-ben növekedett a nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma és aránya, ezzel párhuzamosan pedig a pályakezdők munkanélküliségi rátája is. A **2018-as évben ismételten kedvezőbb folyamatok monitorozhatók**. Mind a parti, mind pedig a háttértelepüléseken **csökkent** a fiatal felnőttek munkanélküliségi rátája, a **BKÜ egészének átlaga e tekintetben 1,47% -** ami összességében roppant alacsony érték.

18. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben (2005-2018)

Adatok forrása: KSH - TeIR

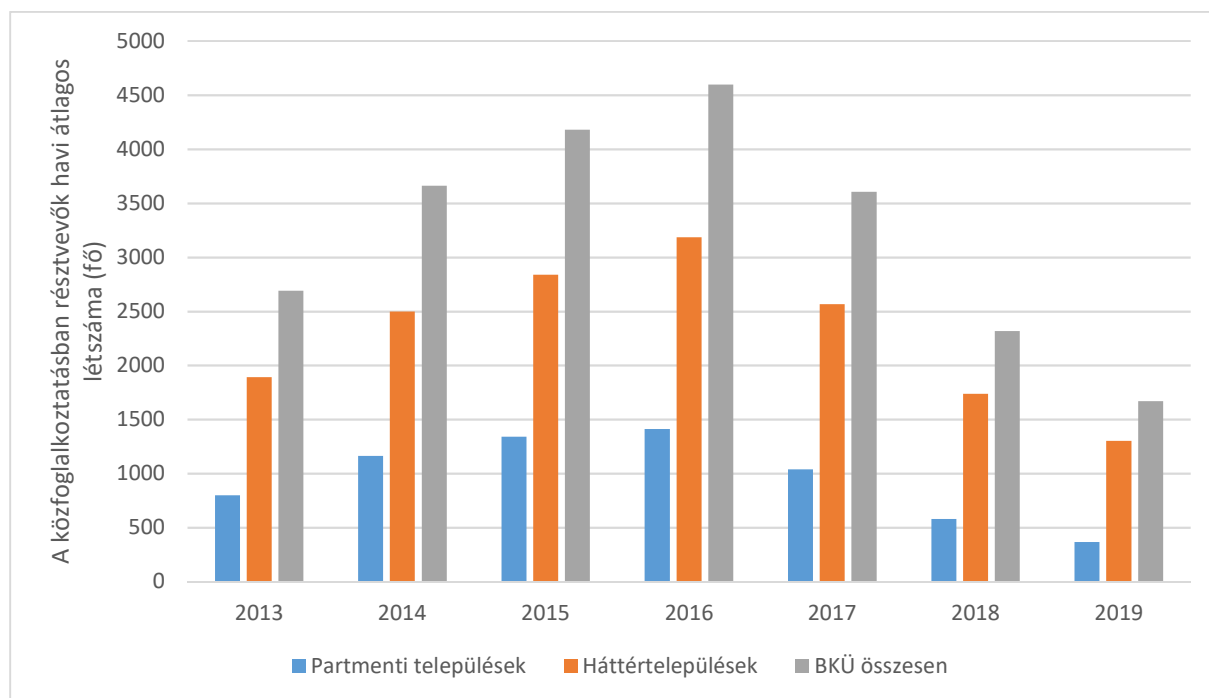
Teljes foglalkoztatottsági helyzetkép a népszámlálásokhoz kötötten mérhető. **1990-ben** az aktív keresők, foglalkoztatottak éves száma **45,5 %-a** volt a BKÜ térségének össznépszségéhez képest, ez a nagyságrend a **2001-es** népszámlálás időpontjára **37 %-ra** csökkent. A **2011-es** népszámlálás során újabb nagymértékű változás mutatható ki. A teljes foglalkoztatottsági ráta **62,1 %-ra** nőtt a BKÜ-ben.

2010-ben megkezdődött a munkanélküliségi rendszer átalakítása, aminek keretében a kiterjedt segélyezési rendszer működtetése helyett a minél szélesebb körű munkába állítás szándéka

került előtérbe. Ennek megfelelően csökkent a munkanélküli ellátás időtartama és összege, viszont radikálisan **növekedett a közfoglalkoztatási programba** bevont személyek száma. Mindez hatásaiban **jelentősen hozzájárult a munkanélküliségi ráta radikális mérséklődéséhez**, ugyanakkor **a térség foglalkoztatási helyzetének hosszú távú rendezéséhez elengedhetetlen a piaci viszonyok között is stabil, folyamatos megélhetést biztosító, állandó munkahelyek létrehozása**. A jelen területi monitoring elemzésben lehetőség nyílik a térségi közfoglalkoztatási adatok demonstrálására. Ennek következtében adottak a feltételek ahhoz, hogy a **közmunka-program munkaerő-piaci statisztikát torzító hatásait kiküszöböljük**, azok ismeretében vonjunk le a kiemelt üdülőkörzet foglalkoztatási helyzetképre vonatkozó következtetéseket.

2017 óta a hazai foglalkoztatáspolitikai célja a közfoglalkoztatásban dolgozók visszavezetése a piaci alapokra helyezett munkavállalói létbe. E szakpolitikai törekvés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet közfoglalkoztatási adataiban is nyomon követhető. A régió elsődleges területi dichotómiájára jellemző, és azt erősíti, hogy a munkanélküliségtől, munkalehetőségektől és a képzett munkaerő hiányától fokozottabban sújtott **háttértelepüléseken sokkal inkább jellemző ez a foglalkoztatási forma**, mint a part menti településeken.

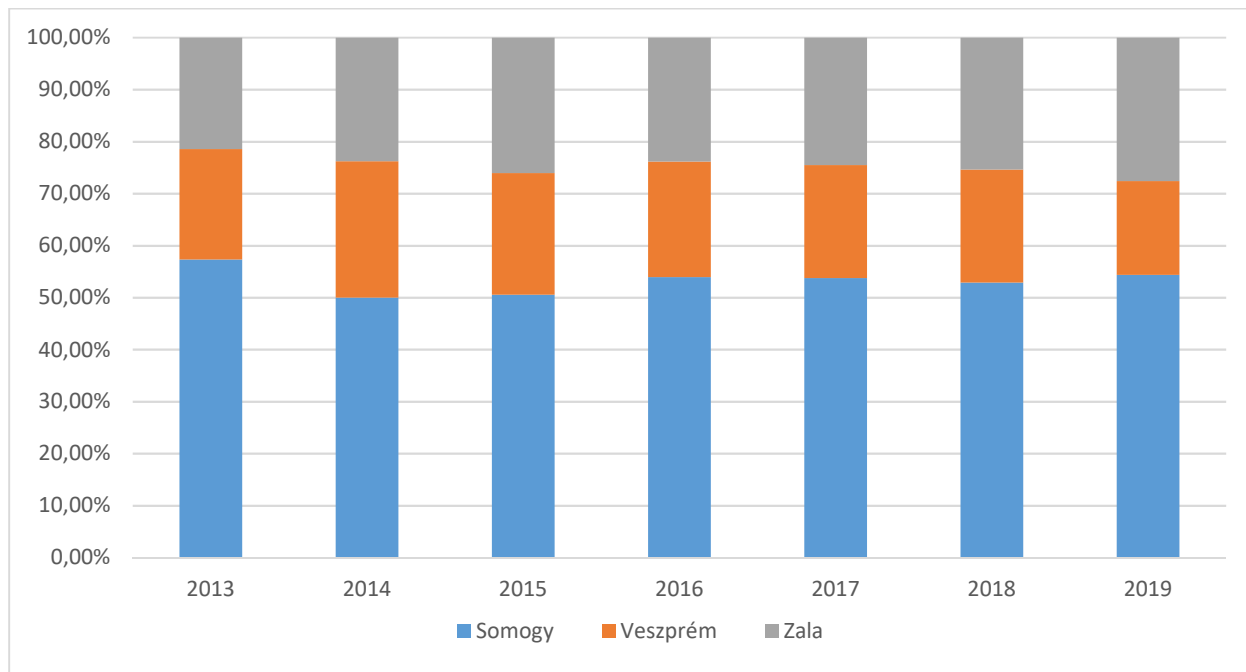
2013-2016 között a közfoglalkoztatottak számának bővülése figyelhető meg a teljes üdülőkörzetben. emellett pedig a településtípusokat tekintve átlagosan több mint kétszer annyi munkavállaló dolgozott a közfoglalkoztatásban a háttértelepüléseken, mint a parti- partközeli településeken. A **2016-ban rögzíthető csúcsértéket** követően a közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma csökkenésnek indult. A közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma 2017-ben a BKÜ teljes területét figyelembe véve kevés eltéréssel, nagyjából a 2014-es szintre esett vissza. **2018** esetében nagymértékű, közel **36%-os mérséklődés tapasztalható a térség egészében, amely folyamat 2019-ben sem állt meg, hiszen a közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma a térségben további 28%-kal csökkent**. Mind a parti, mind a háttértelepülések körében 2016 óta viszonylag egyenletes meredekséggel mérséklődik a közfoglalkoztatotti létszám, ugyanakkor jól kirajzolódik, hogy a háttértelepüléseken, vélhetően a piaci alapú foglalkoztatás gyengébb feltételei miatt még mindig jóval erőteljesebb szerepe van a közmunkának, mint a kedvezőbb piaci helyzetű parti településeken. Erre a foglalkoztatáspolitikai dimenzióban kimutatható területi különbségre a szakpolitikának indokolt lehet a jövőben reagálni, főként akkor, ha a koronavírus-járvány hatásainak következtében a munkanélküliség a kiemelt üdülőkörzet egészében megugrik.

19. sz. ábra **A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén, 2013-2019**

Adatok forrása: BM - TeIR

A parti és háttértelepülések közötti területi különbségeknél árnyaltabb képet rajzol ki, ha a közfoglalkoztatottak arányát a kiemelt üdülőkörzet megyei metszetében is megvizsgáljuk. 2013-2018 között a közfoglalkoztatottak többsége az üdülőkörzet somogyi településeiről került ki. Az évek előrehaladtával és a közfoglalkoztatottak számának növekedésével egy időben Veszprém és Zala közfoglalkoztatottjainak térségben mérhető aránya lényegében állandósult a 45-50% között. Veszprém megye esetében figyelhető meg egy fokozatos csökkenés. Ez a részarány csökkenés azt mutatja, hogy az északi parton és a Balaton-felvidéki területeken a közfoglalkoztatottak száma jóval dinamikusabban csökken, mint a BKÜ többi alrégiójában. 2019 év átlagértékei szerint az üdülőkörzet somogyi területének részesedése a közfoglalkoztatásban résztvevők körében abszolút többséget élvez (54,4%).

20. sz. ábra **A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2019**

Adatok forrása: BM – TeIR

Települési gazdasági erő

A területi statisztikai vizsgálatok visszatérő problémája a települések, kistérségek, járások gazdasági teljesítményének időben és térben összehasonlítható módon való, sztenderdizálható becslése. A gazdasági teljesítmény általánosan elfogadott mérőszámát, a GDP-t ugyanis – módszertani okokból – mindössze megyei, és ebből aggregálva regionális szinten számítja ki és közli hivatalosan is a KSH, illetve rajta keresztül az Eurostat. A GDP, mint mérőszám ugyanis nem csak egzakt, adózási aktivitásból, költségvetési jelentésekből, termelési volumenekből származó adatokat vesz számba, hanem a társadalom működésének nehezebben kvantifikálható, így területekre is nehezebben bontható jelenségeit is igyekszik mérni, magába sűríteni.

Települési szinten mindössze néhány olyan indikátor áll rendelkezésünkre, amelyik jól azonosítható gazdasági tartalmat jelenít meg, s így alkalmas a gazdaság területi folyamatainak mérésére, területi egyenlőtlenségek kimutatására. Azt a KSH minden évre vonatkozóan közli, hogy hány darab vállalkozás működött az ország településein (székhely szerint), és ezek a vállalkozások jogi forma, méret, fő tevékenység, működési aktivitás szerint hogyan oszlanak meg. De azt például már nem tudjuk, hogy ezek a cégek településenként hány főt foglalkoztattak; foglalkoztatotti statisztikák ilyen finom területi bontásban mindössze a népszámlálási adatokra alapozva, vagyis tíz évente állnak rendelkezésünkre. (Az álláskereső, és mellettük a közfoglalkoztatottak létszáma is ismert, ebből lehet következtetni a foglalkoztatottak számára településenként, de ez nem tud kellően pontos mérés lenni.) A munkavállalók által bevallott és befizetett személyi jövedelemadó is ismert településenként; tapasztalataink szerint ennek az adatsornak az egy állandó lakosra vetítése írja le mind közül a legjobban az ország térszerkezetét, bár tartalma ennek az indikátornak is részben áttételes, hiszen a gazdaság néhány folyamatáról nem, vagy csak áttételesen ad képet. Hiányzik tehát a rendszerből egy olyan indikátor, amelyik átfogóan igyekszik mérni a települések, és belőlük aggregálva a kistérségek, járások gazdasági teljesítményét.

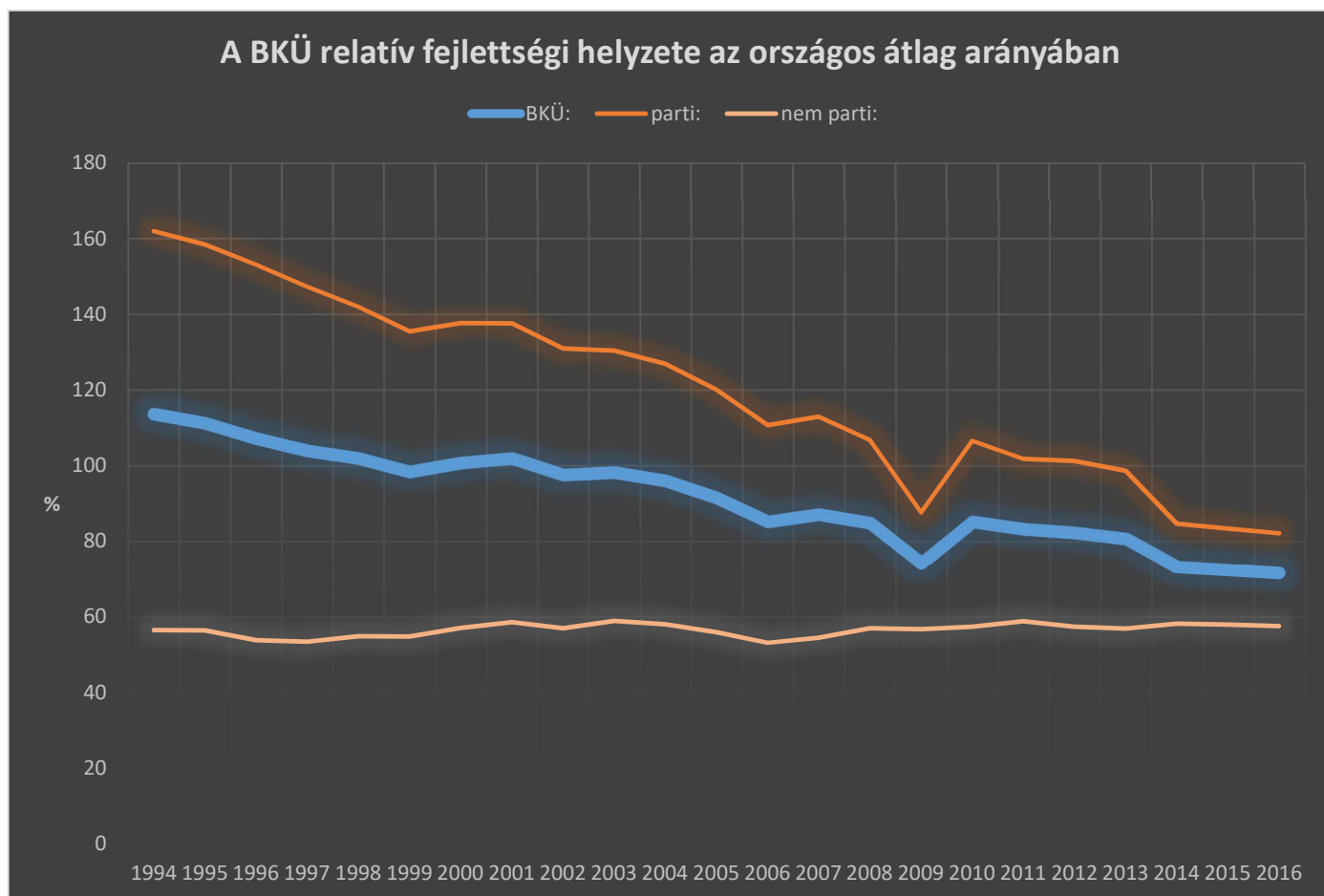
Az alább bemutatott számítások hátterét a fenti gondolatsor adta, az alapötlet pedig a GDP meglévő adataiból származik. A GDP ugyanis minden évre rendelkezésünkre áll (a hivatalos közlés kb. két naptári évnél késéssel lát napvilágot), így van egy számunk, amelyik minden megye esetében elég pontosan leírja, hogy a gazdaság az adott megyében hogyan teljesített az adott évben. Innét jött a kutatói kérdés, hogy vajon meg lehet-e oldani, hogy ezt a megyei adatot dezaggregáljuk települési szintre. A dezaggregáció mindenképpen csak becslést jelenthet, hiszen mint ahogy fent is jeleztük, a GDP hátterében álló adatsorok, jelenségek egy része már megyei szintre is csak becsléssel adható meg, a részletesebb területi bontásuk pedig már olyan mértékű bizonytalanságot hordozna magával, hogy a számítást felelősséggel nem lehet elvégezni. Az alapötlet tehát a következő volt: keressünk olyan gazdasági indikátorokat, amelyek a tapasztalatok szerint jól ragadják meg, jól írják le a települések gazdasági helyzetét és a települések egymáshoz képesti fejlettségi viszonyait, és ezeket az egyenlőtlenségi pozíciókat vegyük alapul a megyei GDP adatok dezaggregációjánál. Három ilyen indikátort találtunk alkalmasnak arra, hogy bevonjuk ebbe a vizsgálatba: a gazdasági szervezetek 1000 lakosra jutó száma; az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alap; a helyi adók egy lakosra

jutó mértéke. Ezeket az adatokat évente közli a KSH, de e tekintetben sajnos negatív irányú változás következett be: a helyi adó adatok 2013-ig a szokott rend szerint rendelkezésünkre álltak, 2014-től viszont ezek az adatok hozzáférhetetlenné váltak, a KSH semmilyen fórumon nem közli az önkormányzati adóbevételek mértékét települési szinten. Éppen ezért a fent ismertetett módszertan is kényszerűen egyszerűsödött: 2014-től kezdve a GDP dezaggregációját már mindössze csak a gazdasági társaságok száma és az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alap segítségével végeztük el. Ez természetesen azt jelenti, hogy a 2014. előtti és utáni számítások nem teljesen összehasonlíthatók; az összefüggés jelentős, és a gazdasági teljesítményt valószínűleg így is elég jól meg tudjuk becsülni települési szinten, de épp a Balaton környékén a helyi adó bevételek jelentős plusz gazdasági tartalmat hordozhatnak, így ezeknek az adatoknak a kihagyása a számításból vélhetően némiképp alá becsüli a BKÜ gazdasági teljesítményét.

A számítás módja tehát a következő:

- A fenti három indikátorhoz szükséges alapadatokat adatbázisba rendezzük minden településre, adott évre vonatkozóan. Ehhez a KSH T-STAR adatbázisa elégséges alapot nyújt, a TeIR rendszer minden alapadatot tartalmaz. (Az önkormányzati költségvetési adatok egy-két éves késéssel jelennek csak meg a többi adatsorhoz képest.)
- Megnézzük, hogy az adott település saját megyéjén belül hogy részesül a gazdasági szervezetek, a személyi jövedelemadó-alap, valamint a helyi adók volumenéből. Vagyis egyszerűen csak összeadjuk, hogy adott megyében hány gazdasági társaság van, mennyi szja-t vallottak be az adózók, és mennyi helyi adó keletkezett, és megnézzük, hogy egy adott település ebből a három volumenből hogyan részesedik, mennyivel járul hozzá az adott megye volumenéhez. Kapunk tehát három arányszámot; a módszer következő lépéseként ezt a három arányszámot elátlagoljuk (számtani átlaggal), és azt mondjuk, hogy az adott település valószínűleg ennek az átlagértéknek megfelelően részesül a megye GDP-jéből. Tehát ha egy település pl. az adott megye gazdasági szervezeteinek 1%-át, szja-befizetéseinek 2%-át, helyi adó bevételeinek pedig 3%-át adja, akkor azt feltételezzük, hogy az adott megye GDP-jének 2%-át állítja elő.
- Ha ezek az arányszámok megvannak, akkor a megye GDP-volumene már visszaosztható települési szintre, így minden településre kapunk egy pénzbeli értéket, millió Ft-ban. Ezt nevezzük „Települési Gazdasági Erőnek”, ami már a szokott módon rávetíthető az állandó lakosságra, így minden település esetében kapunk egy kvázi egy lakosra jutó GDP-értéket. De még egyszer hangsúlyozzuk: ez nem nevezhető GDP-nek hiszen a számítási eljárásunk nem követi a GDP számbavételi módszertanát.

A Települési Gazdasági Erő (TGE) adatsora évek között viszonylag nagy ingadozásokat képes mutatni, főleg olyan települések esetében, ahol nagyobb gazdasági volumen összpontosul, és magasabb fejlettségi szinten állnak. Egy-egy nagyobb, de csak időszakosan érvényesülő beruházás (pl. útépités), vagy vállalkozás-alapítási, befektetési hullám jelentősen megemelheti az adott évre becsült adatot. Éppen ezért a TGE-adatsor is inkább csak a relatív fejlettségi viszonyok összehasonlítására alkalmas módszertan, a konkrét, forintosítható értékeket nem érdemes készpénznek venni. Így például többváltozós regresszió-analízissel végzett fejlettségi vizsgálatok indikátorának nem ajánljuk az egy lakosra jutó TGE-t.

21. sz. ábra **A BKÜ relatív fejlettségi helyzete az országos átlaghoz képest**

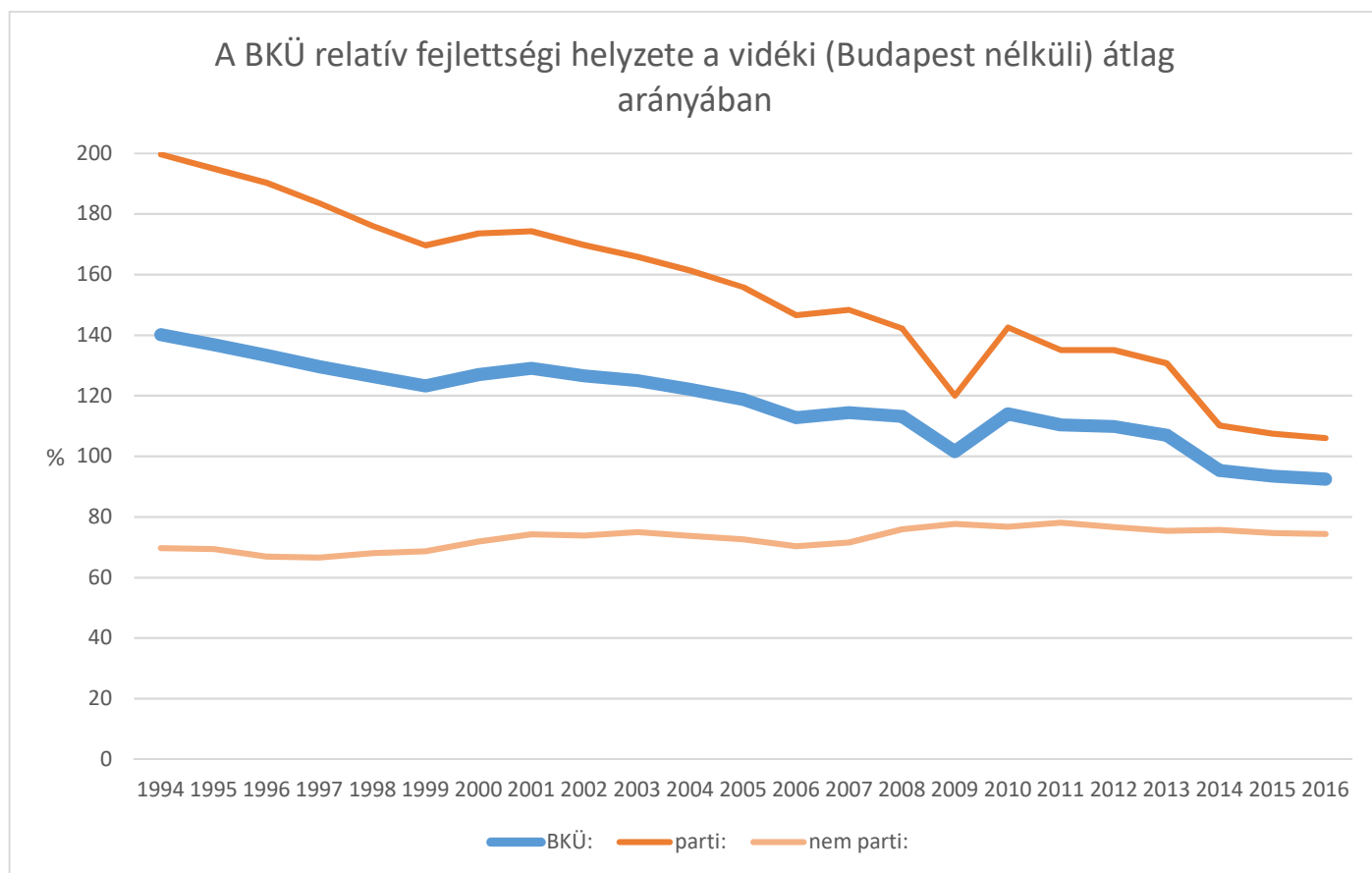
Mivel e módszer segítségével települési szinten tudunk becslést adni a gazdaság volumenére, lehetőségünk van a települések adatainak tetszőleges összevonására is, így bármilyen térségi szint TGE-adata könnyűszerrel előállítható. Éppen ezért ezzel a módszertannal megbecsülhető a teljes Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet gazdasági teljesítménye is, mégpedig idősorba rendezve. Az 1. ábra egy ilyen számítást mutat be, ahol is az látszik, hogy a BKÜ becsült gazdasági teljesítménye mintaként aránylik az országos folyamatokhoz. Jól látszik az ábrán, hogy a BKÜ a kilencvenes évek közepén még magasabb fejlettségi szinten állt, mint az országos átlag, majd fokozatosan pozíciókat vesztett, és 2002 magasságában tartósan is az országos átlag alá süllyedt a BKÜ átlagos fejlettségi szintje. Vagyis a BKÜ gazdasági növekedése rendre elmaradt az országos növekedési átlagtól. Ez a folyamat azóta is tart, a BKÜ egyre nagyobb mértékben elmarad az országos egy lakosra jutó GDP-átlagtól; 2013-ban már csak annak alig 80%-át érte el, majd a következő években szép fokozatosan a 70% körüli szintre esett vissza a térség pozíciója. Nem fedezhető fel tehát trendforduló; a BKÜ folyamatosan veszít relatív fejlettségi pozíciójából. Ha a megyéket nézzük, ma kb. Veszprém és Zala megyékkel áll azonos fejlettségi szinten a BKÜ²⁶. Ez a jelenség jól illeszkedik a hazai területi folyamatok fő áramába. A piaccgazdasági viszonyok megerősödésével párhuzamosan ugyanis a területi egyenlőtlenségek is megnöttek az országban.

²⁶ Pest megyében statisztikai értelemben természetesen nincs benne Budapest.

Ha a fővárost és a megyéket hasonlítjuk össze, azt látjuk, hogy Budapest fejlettségi szintje kétszeresen meghaladja a hazai átlagot, és a fővárosi gazdaság növekedése rendre gyorsabb is volt 2009-2010-ig, mint az országos átlag. Az ezt követő években következett be egy stabilizálódási szakasz Budapest relatív fejlettségi viszonyaiban: ekkor évekig a főváros gazdasága kb. ugyanolyan ütemben bővült, mint az országos átlag. Mindössze 2014-től mérhető némi kiegyenlítődés e tekintetben, azóta a főváros relatív fejlettségi előnye kisebb lett, de még a 2017. évi GDP-becslés is az országos átlag 206%-ára teszi Budapest relatív fejlettségi pozícióját. 2000-ben még Győr-Moson-Sopron megye mellett Vas és Fejér megye fejlettségi szintje is meghaladta az országos átlagot; azóta e két utóbbi megye fejlettségi szintje is az országos átlag alá süllyedt, igaz, közben Komárom-Esztergom megye az országos átlag fölé tudott emelkedni, és ott is tudott maradni, és Fejér megye gazdasága is visszakerült az országos átlag feletti szintre. 2016-ban tehát mindössze három olyan megyénk volt – Győr-Moson-Sopron, Fejér és Komárom-Esztergom –, amelyek fejlettségi szintje országos átlag feletti, és növekedésük helytel-közzel lépést is tud tartani az ország átlagos növekedésével, míg az ország össze többi megyéje átlag alatt található, és egy részük folyamatosan pozíciókat is veszít. A BKÜ ez utóbbi csoportba lenne besorolható, ha önálló megye lenne, bár megjegyezzük, hogy ilyen mértékű relatív pozícióvesztés, mint amit a BKÜ produkált, csak kivételes esetekben volt tapasztalható. A megyék közül a relatív fejlettségi pozíciók tekintetében (vagyis hogy a GDP-fő tekintetében az országos átlaghoz képest hogy áll a megye) a kilencvenes évek közepén még országos átlag feletti, ipari alapú fellendülésen keresztülment megyéknél volt tapasztalható a legnagyobb mozgás. Fejér megyénél van 30 százalékpontos különbség a legjobb és legrosszabb év között, Vas megyénél pedig közel ekkora volt a visszaesés. De mára már mindkét megyénél megállt a visszaesés, sőt, 2012-2013-ban pozíció-javulás figyelhető meg náluk, vagyis növekedésük gyorsabb volt, mint az országos átlag. Így ma már kivételes, hogy a BKÜ esetében még mindig nem tudott megfordulni a trend.

Némiképp árnyalja a képet, ha külön vesszük a BKÜ part menti, illetve parttól távolabbi településeit (1. ábra). Ha a nem part menti, vagyis háttér településeket vizsgáljuk, esetükben azt látjuk, hogy átlagos fejlettségi szintjük alig-alig mutat mozgást a vizsgált hosszú időszor tekintetében, a TGE/fő értéke mindig valahol az országos átlag 50-60%-a körül mozgott. Ez azt jelenti, hogy ennek a településkörnek a gazdasági növekedése nagyjából az országos átlagot követi évről-évre; talán inkább lassú felzárkózás mérhető, míg leszakadás semmiképp. Annál döbbenetesebb a part menti települések pozíció vesztese. Az ő átlagos fejlettségi szintjük a kilencvenes évek közepén még az országos átlag kétszeresét is megközelítette, de folyamatos volt a zuhanás, minek eredményeképp e településkör átlagos fejlettségi szintje 2013-ra már az országos átlag alá került²⁷, majd 80-85% körül stabilizálódni látszik, 2014-2016 között jelentős pozícióvesztés már nem volt mérhető. A BKÜ általános visszaesésében tehát a part menti települések igen lassú, az országos átlagot meg sem közelítő növekedése játssza a kulcsszerepet. Ennek oka a gazdasági tömeg is: a BKÜ-ben megtermelt gazdasági volumen mintegy 70%-a a part menti településeken koncentrálódik, és csak 30%-os a nem part menti települések részesedése.

²⁷ A 2009-es adatsort hibának tekintjük.

22. sz. ábra **A BKÜ relatív fejlettségi helyzete a vidéki átlaghoz képest**

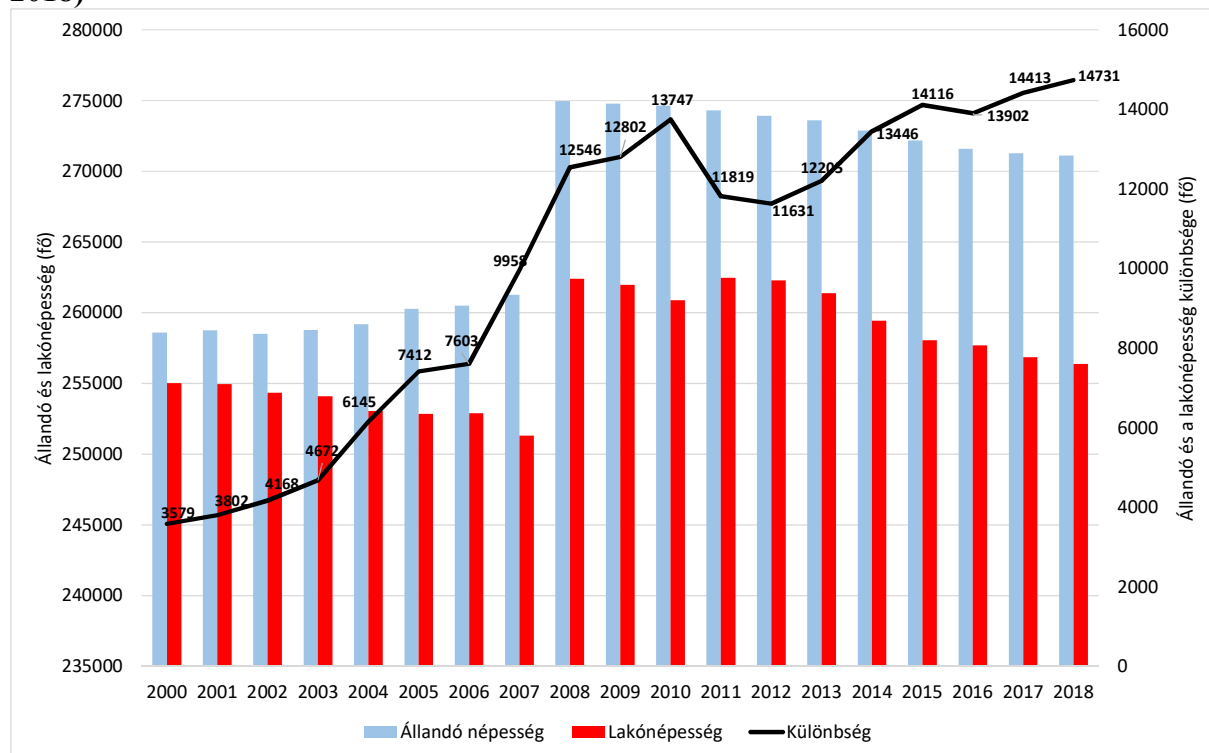
A kép még tovább finomodik, ha nem a teljes országos fejlettségi átlagot vesszük viszonyítási alapnak, hanem abból kivesszük Budapestet, és csak azt vizsgáljuk, hogy az ország maradék részéhez („vidék”) képest hogy áll a BKÜ fejlettségi szintje. Mint a 2. ábrán látható, a BKÜ fejlettségi szintje ebben az összevetésben 2013-ig átlag feletti volt, de pozíciója egyre inkább közelíti a vidéki átlag 90%-át, ebben az összevetésben is folyamatos a visszaesés. A BKÜ relatív pozícióvesztése az országon belül elsősorban annak köszönhető, hogy egyáltalán nem tudja tartani a lépést a fővárosi gazdaság növekedésével, és mint láttuk, az ipari bázisú fejlettségi kialakító megyék is más pályán vannak, mint a BKÜ. A part menti települések 60 százalékpontos visszaesése (1994-2013) ebben az összevetésben is megfigyelhető, vagyis ezek a települések a Budapesten kívüli gazdasági fejlődéssel sem tudnak lépést tartani, de a BKÜ part menti részének átlagos fejlettségi szintje még így is a vidéki átlag 130%-án állt 2013-ig, majd 2014-től 110% környékére mértük ezt a fejlettségi szintet. De összességében, a gazdaság színvonalát tekintve, „vidéki” összevetésben, ezek a part menti települések még ma is a jólétet, a gazdagságot testesítik meg. Ugyanígy a nem part menti települések relatív pozíciója sem annyira kedvezőtlen, mint ha Budapest is benne van az összevetésben: a háttér települések a vidéki átlag 75%-a körüli fejlettségi szinten állnak folyamatosan.

Társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó népessége a KSH elérhető legfrissebb, 2018 évi adatai alapján **271 117 fő**, a lakónépesség száma **256 386 fő**. Fontos, a régió egészének társadalmi-gazdasági életét és kilátásait számottevően befolyásoló folyamatként értelmezhető, hogy az üdülőkörzet 2008-as bővítését követően összesen mintegy **3 800 fővel csökkent** a térség településeinek állandó népessége, miközben a lakónépesség ugyanezen időtávban mintegy **6 000 fővel lett kevesebb**.

Az üdülőkörzet egymásra rétegződő, összetett gazdasági, társadalmi, környezeti sajátosságaiból adódó egyik természetes népességszerkezeti következmény az állandó és a lakónépesség számbeli különbségének alakulása. Tartós időtrendben mutatkozó empirikus tény, hogy az üdülőkörzet területén **állandó lakcímmel rendelkező népesség száma rendre meghaladja az adott évek végén kimutatható helyben lakónépesség számát**.²⁸

23. sz. ábra **Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000–2018)**

Adatok forrása: KSH - TeIR

²⁸ Állandó népesség: Az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebbe a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás, stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük az adott területen volt.

Lakónépesség: A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve ha több lakóhellyel rendelkeznek, akkor az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek. A hazánkban élő külföldiek akkor tartoznak bele a lakónépességbe, ha legalább 12 hónapja életvitelszerűen Magyarországon élnek, vagy szándékoznak élni.

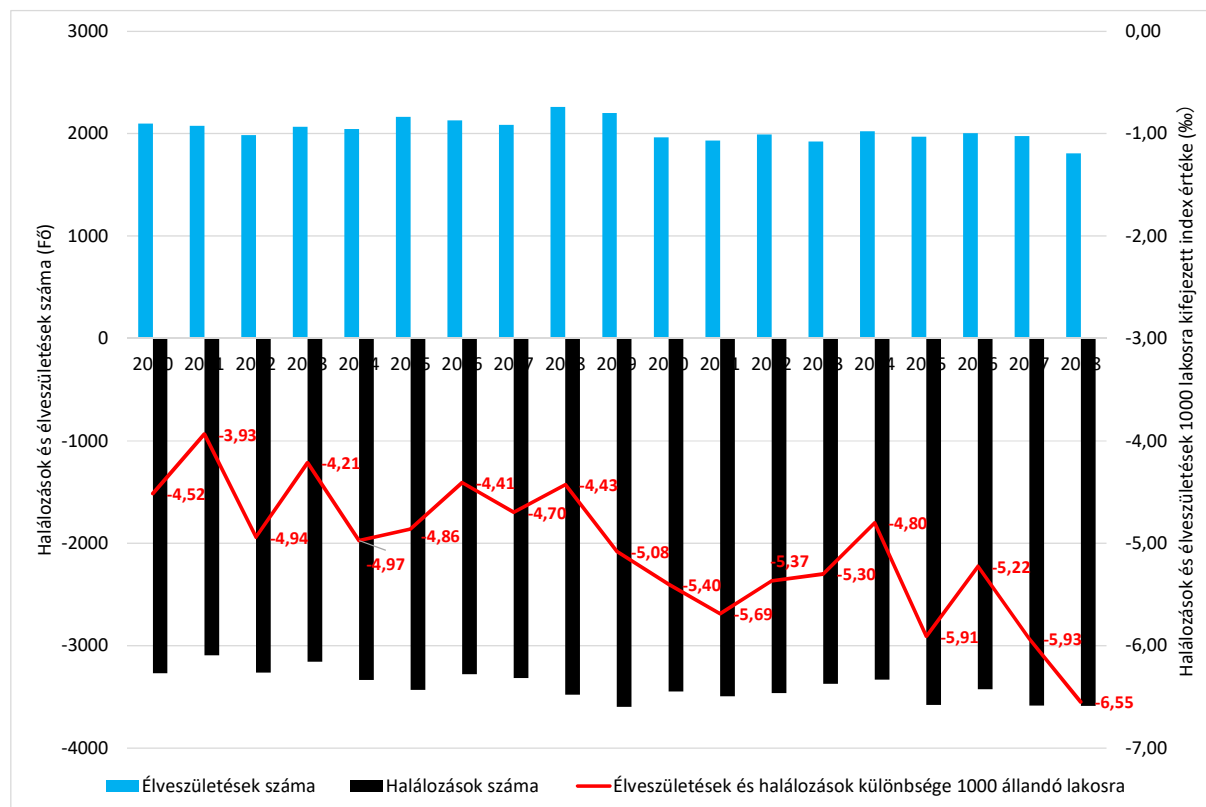
<http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/modszertan.pdf>

Ugyanakkor az ideiglenesen az üdülőkörzetben élő népesség az év közepén, elsősorban a nyári hónapokban, vagyis az idegenforgalmi főszezon időszakában haladhatja meg az állandó népesség számát. Összességében a BKÜ **mindhárom mikro-térségében rendre magasabb** az állandó népesség száma az év végi lakónépességnél. A két mutató különbsége az elmúlt közel két évtizedben több mint 4-szeresére nőtt. E különbség értéke **2018-ben mutatja az eddig mért legmagasabb differenciát**, az utolsó rendelkezésre álló adat szerint 14 731 főnyi az állandó és lakónépesség tekintetében mérhető eltérés.

A térség **népsűrűségének** állandó népesség dimenziójában kalkulált értéke **69,8 fő/km²**, mely hosszú időtávban (2000-2018) a népességfogyatkozás aránya szerint kismértékű csökkenést mutat. A csökkenés hatását részben az üdülőkörzet 2008-as területi bővítésére is visszavezethetjük, hiszen ekkor alapvetően alacsony népességszámú települések csatlakoztak a üdülőkörzethez. Alrégiós vetület szerint ugyancsak hosszú időtávban jellemző a zalai területek üdülőkörzeten belüli átlagnál jóval magasabb népsűrűségi értéke. A népesség csökkenése, a lakó-, valamint az állandó népességszám különbségében kimutatható strukturális jellemzők nyilvánvalóan hatással vannak a térségi népsűrűségi adatokra is. Amennyiben a lakónépességre vetítjük a népsűrűséget, minden területi metszetben alacsonyabb értékeket kapunk.

A Balaton térségében, ahogyan országosan is, a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek.

24. sz. ábra *A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2018)*

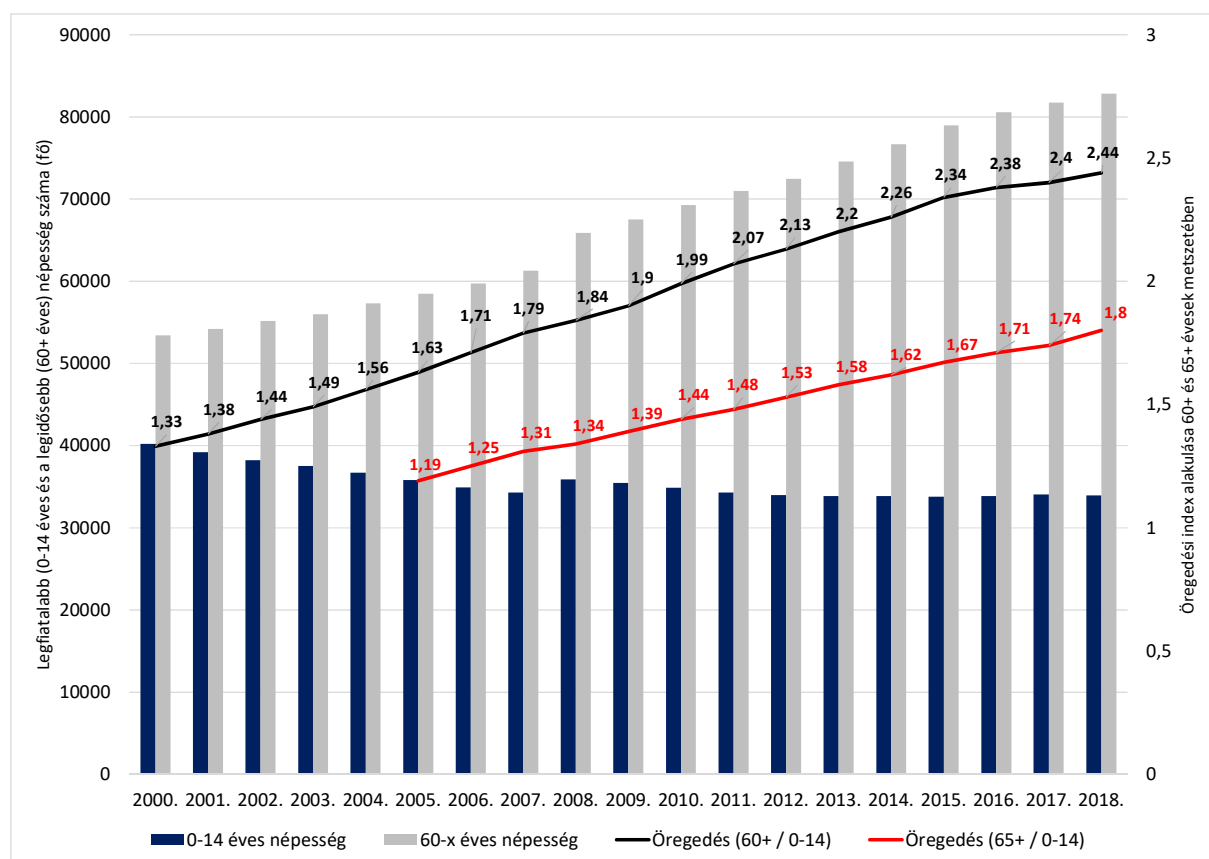
Adatok forrása: KSH - TeIR

2018-ben a 21-ik század eddigi legmagasabb természetes fogyatkozás index értéke rögzíthető a térségben, 1 809 élveszületésre 3 587 halálozás jutott, az élveszületések és halálozások 1000 lakosra vetített egyenlege -6,55. Az üdülőkörzet átlagához képest azonban számottevő különbségek mutatkoznak. Tartós időtrend vizsgálatok szerint az üdülőkörzet Veszprém megyei alrégiójában a legkedvezőbb a természetes népességváltozás értéke, és csak egy-egy évben múlja az felül a Zala megyei érték, ugyanakkor fontos aláhúzni, hogy ezek a kedvezőbb értékek is csak relatív kedvezőséget jelentenek, hiszen mindössze csak kisebb az élve születések és a halálozások egyenlegéből adódó népességveszteség, nem pedig születésből és halálozásból eredő népességnyerés az egyenleg mérlege.

Párhuzamban a népesség negatív születési és halálozási egyenlegével a lakosság nagymértékű öregedése figyelhető meg.

Az üdülőkörzet hatályos jogszabályi rendelkezéssel létrehozott (akkor még 164 településes) területén **2000-ben** üdülőkörzeti szinten **1,33-as** értéket jelzett az **öregedési index**. Ez azt jelenti, hogy minden 100 15 évesnél fiatalabb emberre 133 59 évesnél idősebb személy jutott. Ez **2018-ra elérte a 2,44-es** értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy minden száz 15 évesnél fiatalabb lakosra 244 60 + éves állampolgár jut. A 65 + évesek esetében ez a szám 180. **A BKÜ területének öregedési indexe évről évre, évtizedről évtizedre emelkedik.**

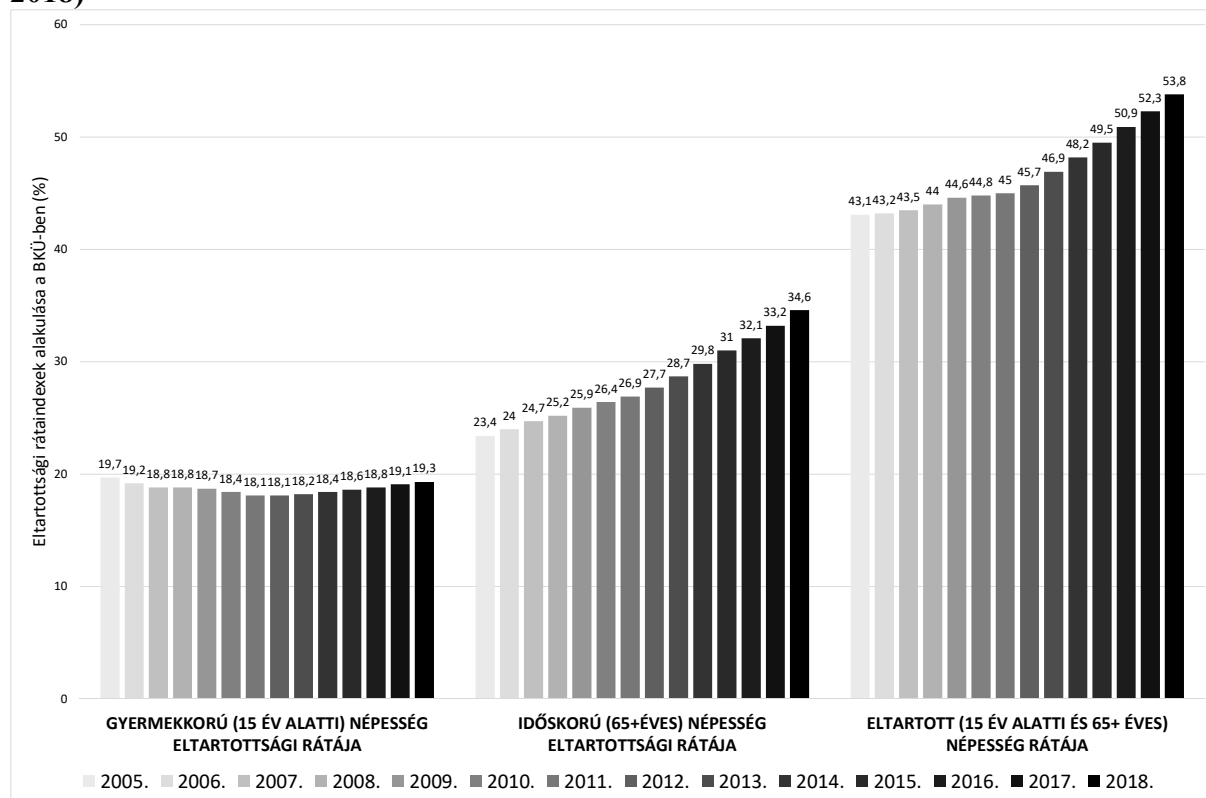
25. sz. ábra **Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2018)**

Adatok forrása: KSH - TeIR

A népesség fokozatos idősödésével párhuzamos természetes demográfiai jelenség a különböző eltartottsági ráta értékek alakulása.²⁹ Várható hatás, hogy minél több a gazdaságilag inaktív korú (0-14 és 65 + éves), annál magasabb az életkoruk alapján gazdaságilag leginkább aktív korúaktól való függőségi viszony aránya. Az **eltartott népesség ráta**értéke a népességfogyatkozás és az öregedés kumulatív hatásai alapján fokozatosan emelkedik a térségben, 2005-ben 43,1 %, 2010-ben 44,8 %, 2015-ben 49,5 %, 2018-ban 53,8 %-os értéken állt. **Jelen állás szerint lényegében két aktív korú személy tart el egy inaktív személyt.**

26. sz. ábra **Eltartottsági rátaindexek alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2005-2018)**

Adatok forrása: KSH - TeIR

²⁹ A gyermeknépesség eltartottsági (függőségi) rátája a 15 év alatti, gyermekkorú népességnek a jelenlegi európai standard alapján gazdaságilag aktív korúnak tekintett (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(0-14) / P(15-64) * 100$. A mutató értéke és változásának iránya jelzi, hogy növekvő vagy csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek a gyermeknépesség eltartása. Az **idős népesség eltartottsági (függőségi) rátája** a 65 éves és ennél magasabb életkorú népesség gazdaságilag aktív korú (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(65-x) / P(15-64) * 100$. A mutató értéke és változásának iránya azt jelzi, növekvő vagy csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek az időskorúak eltartása. Az **eltartott népesség közös (függőségi) rátája** a gyermek és időskorú népesség gazdaságilag aktív korú népességhez viszonyított együttes arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(0-14) + P(65-x) / P(15-64) * 100$. Mindhárom eltartottsági mutatónak a társadalmi ellátórendszerek üzemelés biztonsága, a társadalmi eltartó képesség, a gyermekellátó és a nyugdíjrendszer terhelése, működőképessége vonatkozásaiban van jelentősége. A mutatók értékeinek módszertani értelmezése: amennyiben az eltartottsági ráta értéke nullához közeli, az azt jelenti, hogy alig van eltartott népesség, ha 25 %, akkor 4 aktív korú eltartó jut egy eltartott személyre. Ha ez a mutató 50 %, két aktív korú tart el egy inaktív személyt. Ha a ráta értékre 100 %, az eltartók és az eltartottak aránya kiegyenlített, ha pedig 100 % feletti, az eltartottak száma meghaladja az eltartókét.

Forrás: https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_1_2.html

Nagyon lényeges, hogy **az eltartottak java részben az idős korúakból állnak**, miközben a **gyermekkorú népesség száma, így eltartottsági rátája sem emelkedik érdemben**, ami összességében a **teljes eltartott népesség rátaindexének további, erőteljes növekedését eredményezi**.

A 2017-ben a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. megbízásából a **Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutatóintézete hosszú távú, 2062-ig szóló népesség-előreszámítást** végzett a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészére. A népesség-előreszámítás a jelenlegi hatásokhoz vezető változatlan népesedési hatásokat a jövőben is feltételezve további jelentős népességcsökkenést, öregedést és az eltartottsági viszonyok nagymértékű romlását vetítette előre.

Az eltartott népesség rátaindexe az előrebecslés alapján 2022-re 60 %, 2032-re 67 %, 2042-re 78 %, 2052-re 84 %, 2062-re 90 % közelébe emelkedhet.

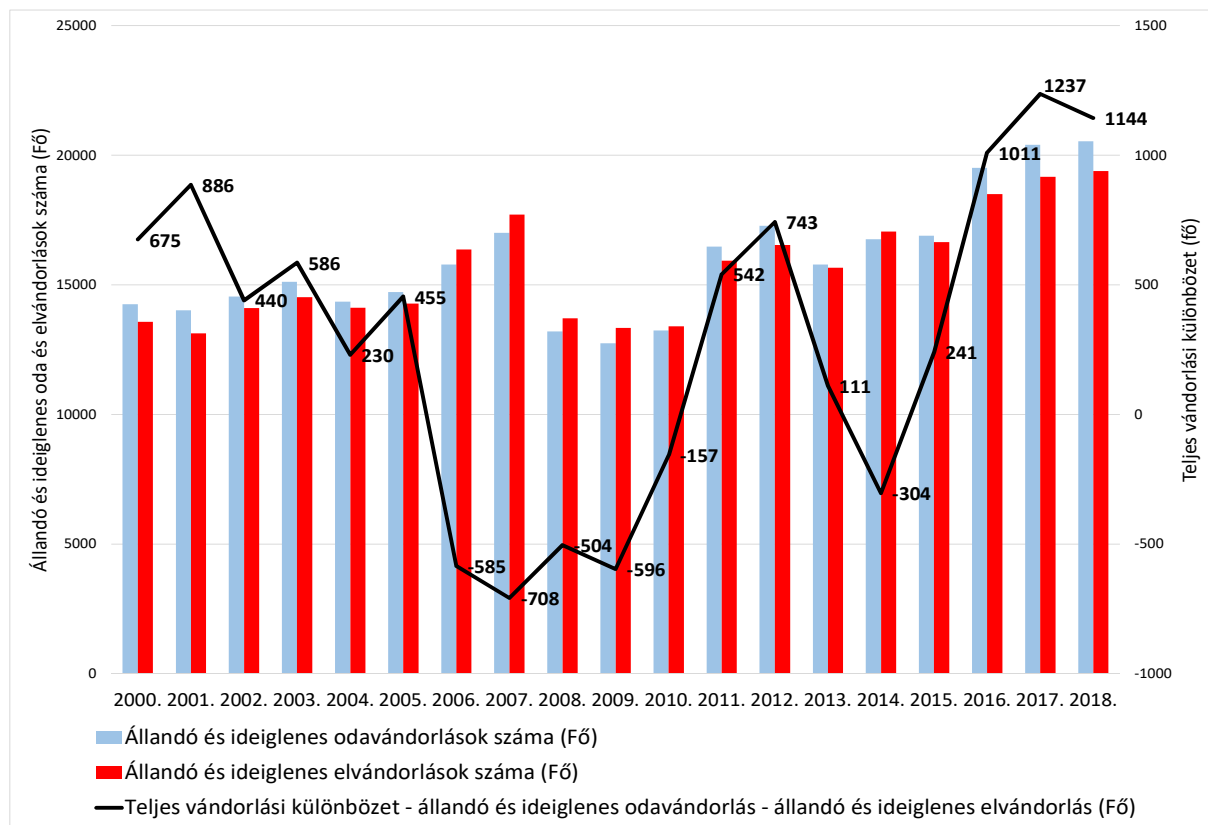
Ez utóbbi érték azt jelenti, hogy csaknem ugyanannyi gazdaságilag inaktív életkorú ember fog élni az üdülőkörzetben, mint gazdaságilag aktív korú, vagyis a teljes eltartottsági mutató gyakorlatilag már egy az egyhez alakulhat, ami nyilvánvalóan társadalom és gazdaságpolitikai vetületek szerint fenntarthatósági kérdéseket feszeget. A népességveszteség, öregedés és eltartottsági viszonyok szakpolitikai eszközökkel történő korrigálása, enyhítése a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.

Az üdülőkörzet népessége országos átlagnál magasabb öregedettségeinek tényét aláhúzza a legalább 8 általános iskolai osztályt végzettek aránya a tizenötödik életévüket betöltött népességhez képest. Ez az érték Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 95,1 % volt, az üdülőkörzeten belül 92,8 %.

Az országos értékhez képest mért alacsonyabb arány közvetett módon szintén a legidősebb generációk országos átlagnál jelentősebb halmozódását támasztja alá, hiszen az idősebb generációk körében magas a 4-6 osztályos, vagy annál alacsonyabb általános iskolai végzettség.

Az üdülőkörzet területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy **hosszú időtrendszen a természetes népességfogyatkozástól várható mértékben mégsem csökken az üdülőkörzet népessége.**

27. sz. ábra **Állandó és ideiglenes belföldi oda és elvándorlások száma és a teljes vándorlási különbözet a BKÜ-ben (2000-2018)**

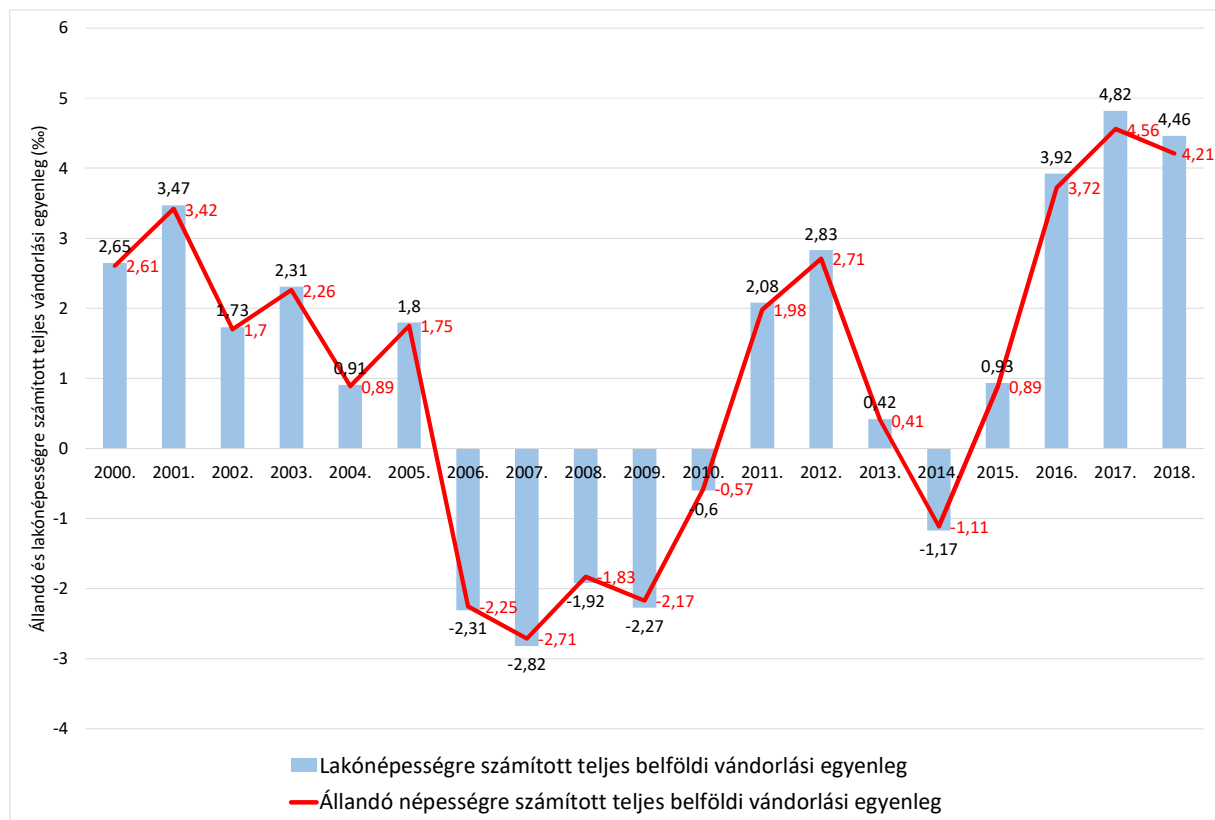

Adatok forrása: KSH - TeIR

Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a **nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összességében pozitív egyenlegével magyarázható.**

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2006-2010 között érzékelhető nagyobb mértékű elvándorlási hullám után **2014-ben ismét negatívba fordult mind a lakó- mind pedig az állandó népességre vetített teljes vándorlási egyenleg értéke. 2015-ben** mindkét egyenleg a pozitív tartományba mozdult el, ami a következő években tovább emelkedett, 2018 során a 2017 évi értékhez képest ugyan kicsit csökkent, összességében azonban 2016 és 2018 között magasan **pozitív volt a térség vándorlási egyenlege**, olyannyira, hogy a 21-ik század három eddigi legmagasabb értékét regisztrálhattuk ebben a vonatkozásban.

28. sz. ábra **A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2018)**

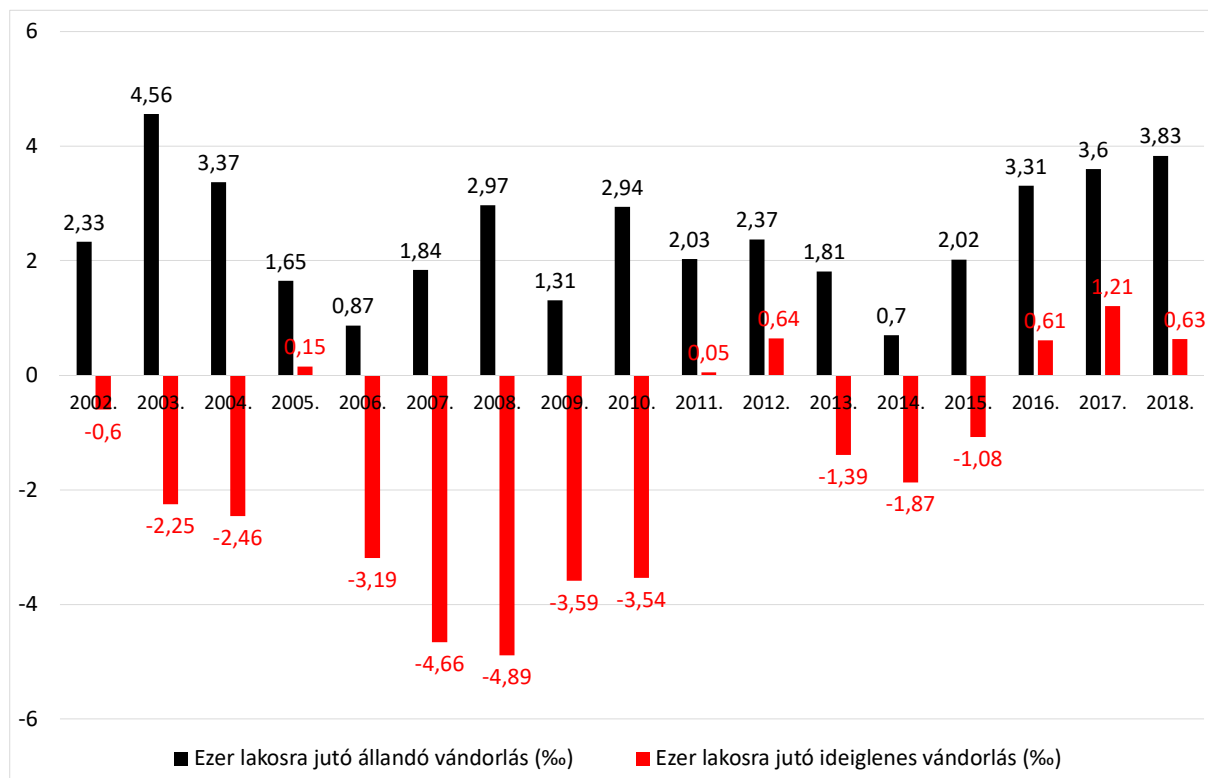
Adatok forrása: KSH - TeIR

A hosszú időtávban külső és belső **vándorlás során keletkező térségi népességnyereség** életkori összetétel szerint **inkább az idősebbek felé mutat**, vagyis **öregedést fokozó hatást** fejt ki, ami **a fiatalabbak állandó foglalkoztatási igényével kiegészülve** (amely igényt a foglalkoztatás-munkanélküliség térségen belüli ciklikus ingadozásai a közfoglalkoztatási program csillapító hatásai ellenére továbbra is fontosak) azok **elvándorlási hajlandóságával társult**.

Az állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége vizsgálata során jól látszik, hogy az összesített **vándorlási egyenleget pozitív irányba alapvetően a térségbe történő állandó vándorlás** mozdtítja el.

Az **ideiglenes vándorlási egyenleg jellemzően**, a vizsgált évek jelentős többségében **negatív**, kivételt képez 2005 év, 2011-2012 évek párosa, illetve a 2016-tól 2018-ig tartó ciklus, ami a vizsgált 16 éves időintervallumban a legtartósabb pozitív periódus. Ezekben az években mind az állandó, mind az ideiglenes vándorlási egyenleg pozitív mérleggel zárt.

29. sz. ábra **Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2018)**

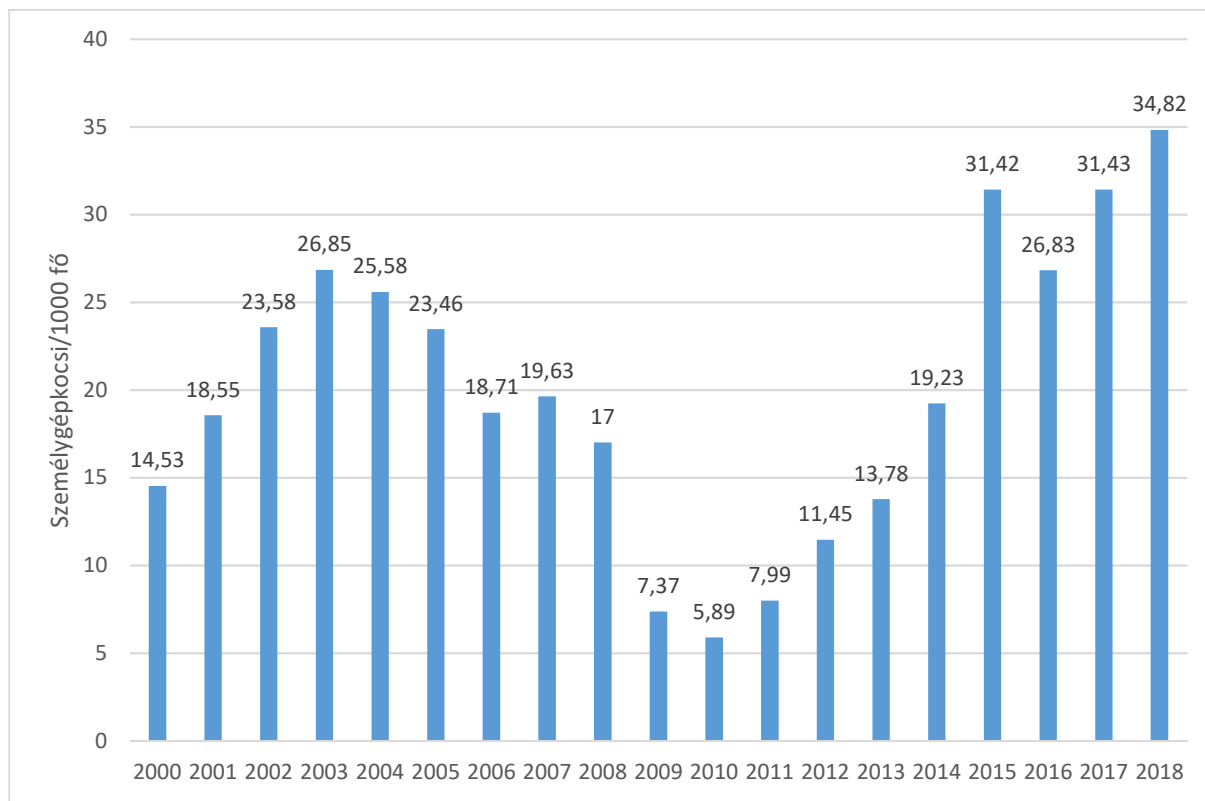

Adatok forrása: KSH - TeIR

A térségből való **elvándorlási**, illetve a **2020 tavaszán világszerte**, így Magyarországon és a Balaton térségében is **kibontakozó SARS CoV2 (COVID-19)** vírusjárvány által esetlegesen kiváltott **visszavándorlási hatásokat** a **népesedésre gyakorolt hatásokkal együtt** a későbbiekben **kiemelten vizsgáljuk**.

A lakosság egzisztenciális helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok egy része a 2010 előtti állapotokhoz köthető. Ezt támasztja alá az adott évben **forgalomba hozott új személygépkocsik ezer állandó lakosra jutó számának változása**. Ez az érték 2000 és 2004 között növekedett, majd 2005-től csökkent, amely csökkenést a világgazdasági válság okozta hatások tovább fokoztak. Míg 2003-ban ezer lakosra 27, 2010-ben már csak alig 6 forgalomba helyezett új személygépkocsit figyelhetünk meg. 2010 és 2014 között az index jelentős növekedésnek indult. 2014 év egészére számolva több mint 19 üzembe állított új személygépkocsi jut minden ezer lakosra. Ez utóbbi érték a 2000 évi szintnek felel meg. **2015-re** egy újabb, ugrásszerű növekedés figyelhető meg a mutató vizsgálata során, hiszen az előző évihez képest 2015-re 60 százalékpontnyit növekedett. A 2016-ban rögzített érdemi, közel 15 százalékpontos visszaesés után 2017-ben a 2000 óta mért eddigi **legmagasabb értéket** rögzíthettük, ami **meredeken tovább emelkedett 2018-ra**, így az **1000 lakosra jutó újonnan forgalomba helyezett személygépkocsik száma az üdülőkörzetben megközelítette a 35-öt**.

30. sz. ábra **Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2018)**

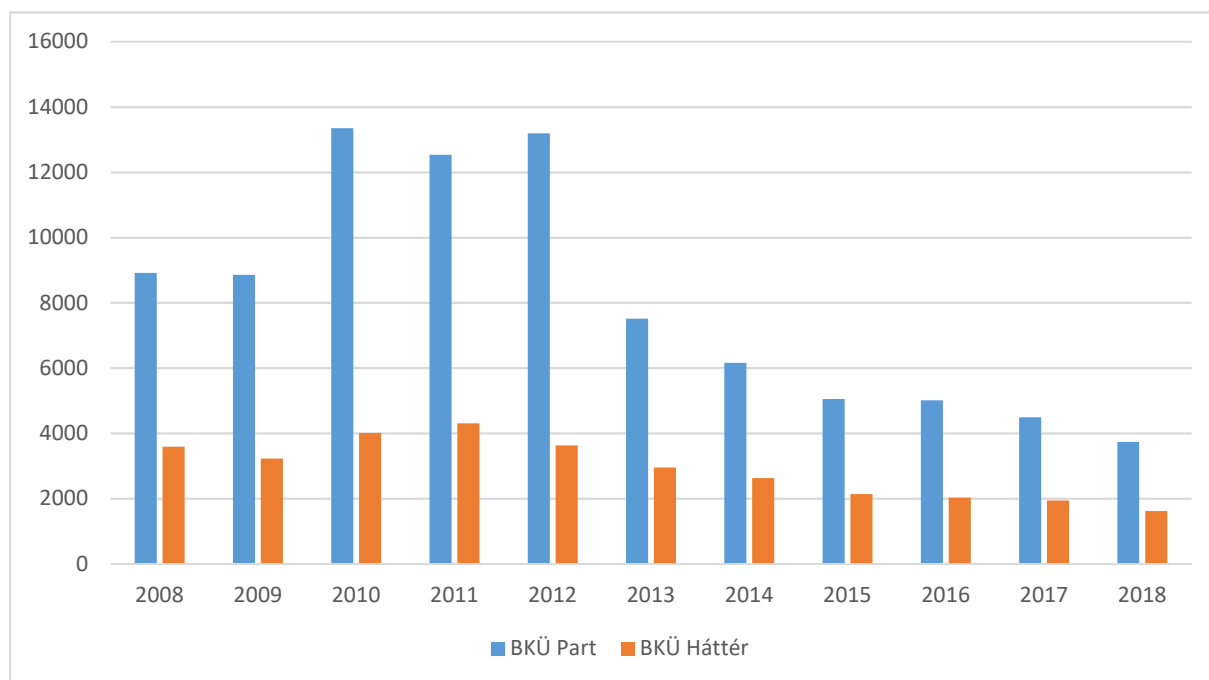

Adatok forrása: KSH - TeIR

Közbiztonság, bűnügyi helyzet

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet bűnügyi statisztikáit vizsgálva a Központ Statisztikai Hivatal nyilvántartása szerint a következő kép rajzolódik ki. Az **elmúlt évtizedben** összességében **jelentősen javultak a térség bűnözési statisztikai mutatói** a regisztrált bűncselekmények számát tekintve. Míg a negatív csúcsidőszaknak tekinthető 2010-es évek elején a meghaladta a 16 ezret a térségben elkövetett regisztrált bűncselekmények száma (ebből 2012-ben 13 ezer a parti településeken történt!), addig **2018-ban** egy ütemes, alapvetően lineáris csökkenés eredményeként már csak **5364 bűncselekmény volt rögzíthető** a térségben. Ez a csúcserősséghez képest közel **70%-os csökkenést** jelent. A parti települések és a háttértelepülések közötti differencia is mérséklődött ebben az összevetésben az elmúlt években. Ez a jelenség elsősorban a **partmenti bűnelkövetések számában bekövetkezett meredekebb esésnek** köszönhető, a háttértelepülések értékeinek időbeli alakulása egy enyhébb esésű, lapítottabb görbével jellemezhető. Míg 2012-ben közel négyszeres volt a két településkör regisztrált bűncselekményeinek különbsége, addig ez 2018-ra 2,3-szorosára csökkent.

31. sz. ábra **A regisztrált bűncselekmények számának alakulása a BKÜ parti és háttértelepülésein (2008 – 2018)**

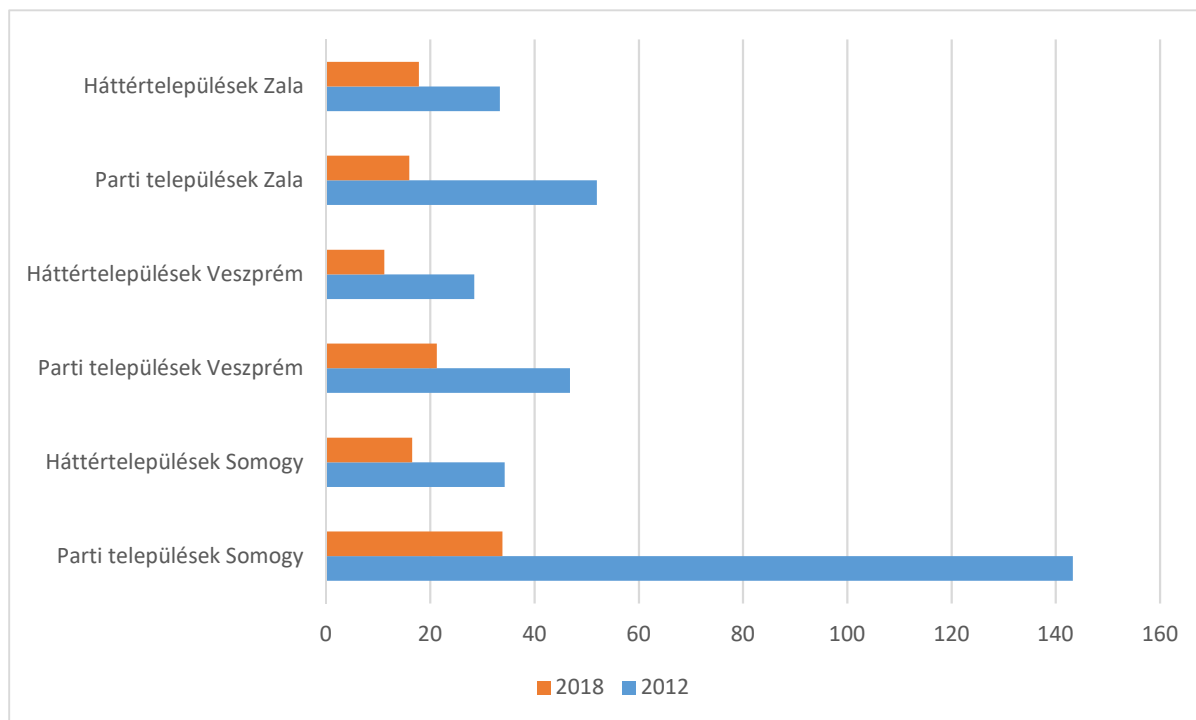

Adatok forrása: KSH-TeIR

Az üdülőkörzetben nem csak part- és háttérterületi vetületben azonosíthatók jelentős területi különbségek a bűnözési statisztikák időbeli alakulásában, hanem **megyei területek** szerint is. Ezer lakosra jutóan **évtizedes távlatban Somogy megye parti településein tapasztalható a legkedvezőtlenebb érték** a regisztrált bűncselekmények számában. Azonban időben éppen ebben a településkörben tapasztalható a **legradikálisabb javulás**: a korábbi **143-ról 2018-ra 33-ra csökkent a bűncselekmények ezer lakosra jutó száma**, ami még így is jelentősen magasabb, mint a többi megyei, üdülőkörzeti eredmény, azonban a súlyos, kirívó különbségek

érdemi mértékben csökkentek. Nem meglepő, hogy mind a bűnözési statisztikai értékek csúcsát jelentő 2010-es évek elején, mind pedig 2018-ban a Veszprém megyei, Balaton-felvidéki háttértelepülések produkálták a legkedvezőbb értékeket lakosságszám-szerinti összevetésben is.

32. sz. ábra **Az egy lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma az érintett megyék parti és háttértelepülésein 2012-ben és 2018-ban**

Adatok forrása: KSH-TeIR

Civil aktivitás, intézményrendszer

Az üdülőkörzet civil aktivitása továbbra is erőteljesnek mondható, bár e tekintetben veszített országban belül pozícióiból az üdülőkörzet. Az ezer lakosra jutó civil szervezetek száma a parti településeken (2018: 7,45) az elmúlt egy évtizedben rendre meghaladja az országos értéket (2018: 6,69), ugyanakkor a háttértelepülések ezer lakosra jutó civil szervezeteinek száma (2018: 5,69) már elmarad az országos átlagtól. A korábbi években évtizedes távlatban is országos átlag feletti érték volt rögzíthető e téren, bár a csökkenő tendencia kimutatható volt már az elmúlt évek során is. A természet- és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek száma a régióban 61.

Számottevő a speciálisan a BKÜ-be települt, vagy telepített, regionális feladatokat ellátó intézmények száma is. A Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoportjának megalakuláskor végzett első felmérések során 2000-ben hivatalos kezdeményezésre 13, alulról jövő civil kezdeményezés alapján további 4 ilyen szervezetet azonosítottunk. 2019-ben a BKÜ-ben

- hivatalos kezdeményezés alapján 12 szervezet
- alulról jövő civil kezdeményezés alapján 6 szervezet működött.

A BKÜ-be telepített országos intézmények tekintetében fontos megjegyezni, hogy 2016-ban változás történt a Magyar Turizmus Zrt. Balatoni Regionális Marketing Irodájának működésében, mivel a szervezet megszűnésével azt a Magyar Turisztikai Ügynökség vette át. Ezt követően a balatoni turisztikai fejlesztések koordinálására és végrehajtására 2017. februárjában létrejött a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt.

Indikátorként alkalmaztuk a Balaton Fejlesztési Tanácsban szavazati joggal rendelkező, az üdülőkörzethez területi értelemben térséginek tekinthető szereplők arányát a BFT-ben szavazati joggal rendelkezők összlétszámához képest.³⁰ Több mint egy évtizedes viszonylat alapján a BFT taglétszáma, összetétele többször is megváltozott, adott esetben egyazon éven belül többször is. A BFT megalakulásától kezdve 2004-ig a kistérségi, megyei delegáltak abszolút többséget alkottak a mindenkori kormányzat minisztériumi, regionális és térségi delegáltjaihoz képest. A BFT tagsági összetételének átalakulása ezt követően a kormányzati szereplők abszolút túlsúlyát eredményezte, amely állapot változó összetételben, de egészen a BFT 2012. február 24-i teljes megújulásáig tartott.

A BFT 2012. februári átalakulását követően a szervezet szavazati joggal rendelkező tagságát gyakorlatilag a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet magába foglaló három megye közgyűlésének elnökei, illetve azok egy-egy delegáltja, valamint a kormány képviselőiben a BFT elnöke alkották.

³⁰ A térségi szereplőket nem személyük, hanem a BFT-ben betöltött szerepük alapján definiáltuk, ami azt jelenti, hogy különböző időmetszetek alapján akár ugyanaz a személy is lehet térségen belüli, majd térségen kívüli, vagy fordítva, a tanácsban betöltött pozíciója változásai szerint.

A Balaton Fejlesztési Tanács összetételében 2014. február 28-án újabb változás következett be. A Tanács tagsága bővült a kiemelt térség fejlesztésében érintett ágazati operatív programok szakmai végrehajtásáért felelős miniszterekkel, illetve a miniszterek által delegált szavazati jogú képviselőkkel. Ennek megfelelően a Tanács tagsága az üdülőkörzetet érintő megyei önkormányzatok elnökei, az elnökön, valamint a megyék egy-egy képviselőjén túl az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, és az Agrárminisztérium egy-egy képviselőjéből, mindösszesen 11 főből épül fel.

Közlekedés

A közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb mérőszáma az elérhetőségi idők csökkenése. E mérőszám jellemzően a központi funkcióval rendelkező települések, valamint közlekedési csomópontok út- illetve idődimenzió szerint optimalizált elérhetőségi időit mutatja. A főváros települési szintű adatokból átlagszámítással aggregált BKÜ-re számított elérhetőségi ideje mind az út- mind pedig az idő szerint optimalizált adatokat tekintve összességében növekedett 2008 és a jelenleg elérhető legutolsó év adata, 2018 között.

Az idő szerinti optimalizálás esetén mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 111 perc, míg 2018-ban 120,2 perc. Feltételezhető, hogy e növekedés az autósforgalom megnövekedésével, valamint bizonyos közlekedés- és forgalombiztonsági intézkedések megtételével magyarázhatók. Az elérhetőségi időket a megyeszékhelyek tekintetében vizsgálva a 2008-2018-es időintervallumban, ugyanez a növekvő, bár jóval kisebb mértékben emelkedő tendencia figyelhető meg: az idő szerint optimalizált leggyorsabb utak ideje 47,9 percről 48,2 percre növekedett meg. Ez utóbbi adat esetén fontos, hogy 2015-hez képest jelentős csökkenés azonosítható, ami feltehetőleg a közúti fejlesztések statisztikában is megjelenő eredményeit tükrözi.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium és a MÁV Zrt. adatszolgáltatásai alapján az elmúlt évek vasúti fejlesztéseiről a következők mondhatók el. Az elmúlt időszak legnagyobb volumenű vasúti infrastruktúra fejlesztési beavatkozása a NIF Zrt. által megvalósított 30. sz. vasútvonal rekonstrukciója. Az első ütemben végrehajtott, Lepsény – Szántód-Köröshegy állomások között lezajlott munkálatok összesen mintegy 31,2 km hosszúságú pályaszakaszt érintettek, ugyanakkor a projektnek nem volt része a felvételi épületek (állomásépületek) felújítása. A projekt első üteme a BKÜ következő településeit érintette: Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Siófok, Zamárdi, Szántód. A kiemelt jelentőséggel bíró projekt második ütemének megvalósítása Szántód-Köröshegy – Balatonszentgyörgy állomások között zajlott le 2018-ban. Ugyancsak 2018-ban fejeződött be a Kaposvár – Fonyód vasútvonal fejlesztése. 2019-ben pedig megkezdődött az északi parton futó vasútvonal villamosítása, valamint bizonyos vasúti infrastruktúra elemek (pl. állomás- és kiszolgálóépületek) fejlesztése.

A balatoni közlekedési hálózat fontos eleme a hajózás. Ezen belül a vízi közlekedés egyik kiemelkedő balatoni ágazata a komp közlekedés. A 2000 – 2019 közötti időintervallumra rendelkezésre álló adatokból tudható, hogy a forgalmi adatok 2010-es mélypontját követő fokozatosan növekvő tendencia jelenleg is tart. **2016 során 14 év után először haladta meg a kompok által szállított utasforgalom az egymillió utast.** Ez, a több mint 1,1 millió szállított utas már az ezredforduló évében regisztrált gyakorisághoz közelített. 2017-re, az előző évek dinamikájához képest mérsékeltebb ütemben, de tovább növekedett a komp utas- és járműforgalma egyaránt, ugyanakkor még az ezredforduló környékének értékeit nem haladták meg a mért forgalmi adatok. 2018-ban további növekedés volt regisztrálható, hiszen a hajózási társaság immáron 1,274 millió személyjegyet értékesített a legutolsó vizsgált évben. Emellett a személyhajózásban további 751 ezer utas vett részt. **2019-ben tovább nőtt a kompok forgalma, a legutolsó vizsgált évben 1,303 millió utas vette igénybe a hajózási vállalat ilyen típusú szolgáltatását.** Ezzel egyidőben a gépjárműforgalom meghaladta a 407 ezer járművet,

és 85 ezer kerékpárosjegy is értékesítésre került. A személyhajó szolgáltatásokat 2019-ben 705 ezer fő vette igénybe, ez kismértékű visszaesést jelent a 2016 – 2018 közötti adatokhoz képest.

9. sz. táblázat **Kompok és személyhajók utasforgalma**

Értékesített kompjegyek	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utas	867 802	810 418	863 770	896 153	885 847	950 205	998 885	1 123 309	1 146 740	1 274 715	1 303 636
Gépjármű	268 602	244 579	260 971	264 615	262 553	279 040	298 462	337 733	346 997	393 839	407 189
Kerékpár	34 355	33 503	42 602	53 216	53 658	60 947	59 720	67 398	72 297	80 347	85 735

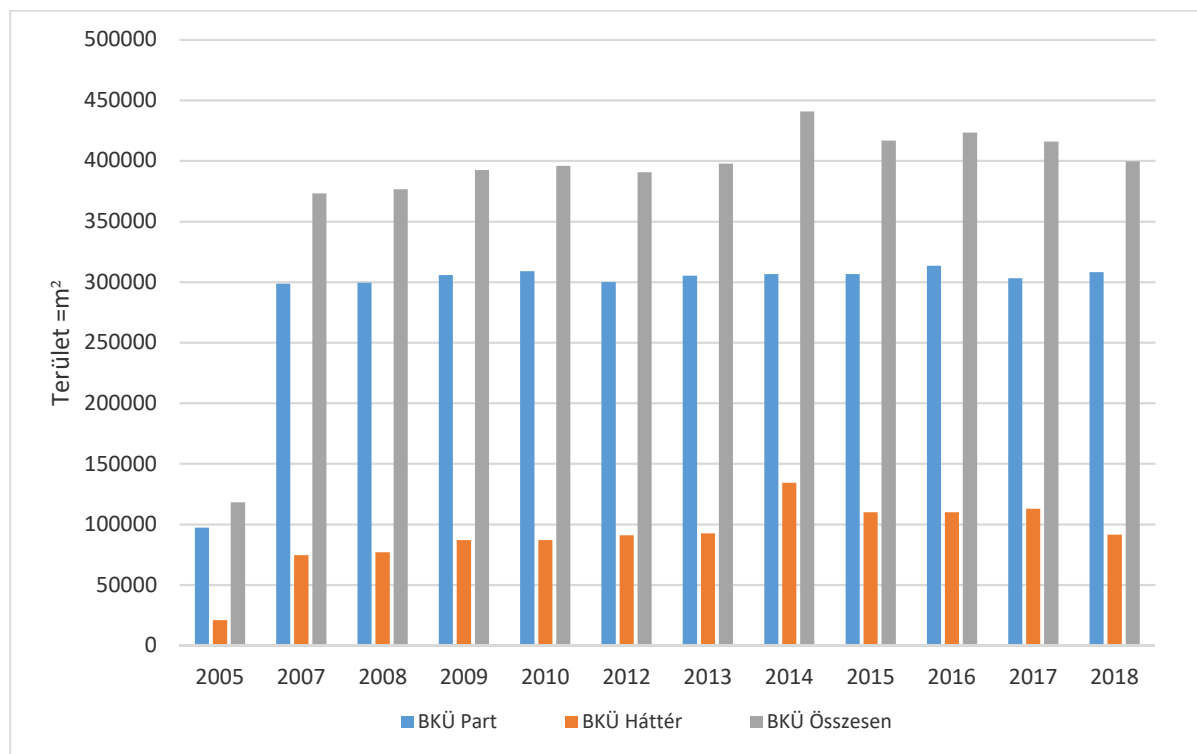
Személyhajók utasforgalma	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Menetrendi hajók	572 063	473 436	484 320	488 219	442 805	503 461	487 278	530 967	508 318	529 719	518 020
Sétahajók	147 587	138 273	140 901	144 835	132 391	172 792	173 659	195 558	198 461	221 525	187 615
Összes utas	719 650	611 709	625 221	633 054	575 196	676 253	660 937	726 525	706 779	751 244	705 635

Adatok forrása: BAHART, 2020

Környezet, környezeti infrastruktúra

A településeken található rekreációs célú területek tekintetében hiányos időssorral rendelkezünk, hiszen a KSH adatbázisában 2006 és 2011 években nem áll rendelkezésre a mutató. Ugyanakkor ennek hiányában is megfelelő információtartalmú időssor állítható elő, mivel a tendenciák így is kimutathatóak. A rekreációs célú területek mérete 2005-2007 között több mint háromszorosára emelkedett a BKÜ-ben, a partmenti és háttértelepülések tekintetében egyaránt. Meg kell jegyezni, hogy a háttértelepüléseken meglehetősen alacsony bázisértékről indulva. Ezt követően 2013-ig stagnálás következett, majd 2014-ben vélhetően a háttértelepüléseken megvalósított fejlesztések hatására e körben növekedett meg a pihenőhelyek összterületének mérete. A 2015-2016-os évek vonatkozásában 2014-hez képest enyhe visszaesés tapasztalható. 2016-ra a háttérterületeken enyhe, de további csökkenés mutatkozik az előző évihez képest, míg a parti településeken kismértékben növekedett a rekreációs célú zöldterületek mérete. A legutolsó rendelkezésre álló, **2017-2018 évi adatok** szerint összességében ismét **kismértékben csökkent a rekreációs célú települési területek mérete a BKÜ-ben**. 2017-ben a parti településeken, 2018-ban viszont éppen a háttértelepüléseken csökkent az ilyen jellegű területek mérete. 2017-ről 2018-ra a nem partmenti településeken több mint 2 hektárnyi ilyen rekreációs célú terület szűnt meg.

33. sz. ábra **Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m²) (2005-2018)**

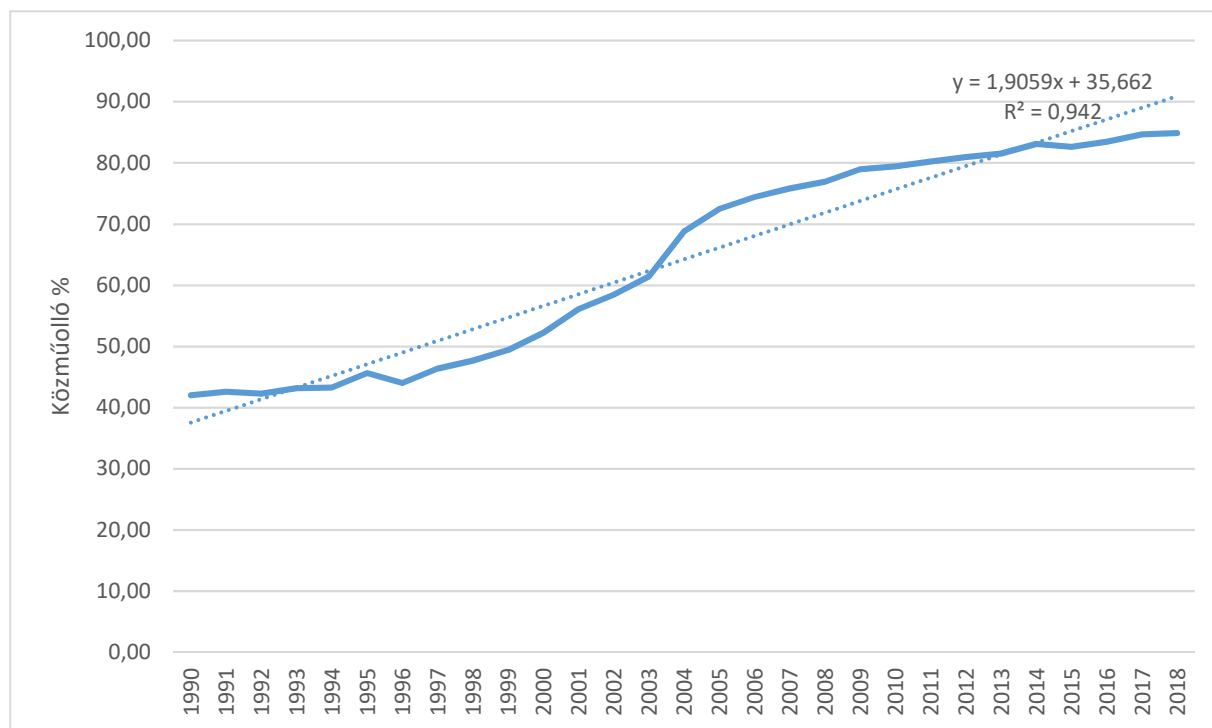

Adatok forrása: KSH - TeIR

A BKÜ kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése egyelőre csak részlegesen megoldott. Összesen 27 település esetében azonosíthatunk 0%-os értéket a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt, közüemi vízellátással bekapcsolt települések esetében a KSH adatok szerint. Fontos megjegyezni, hogy e településeken számos esetben találkozhatunk egyedi szennyvíztisztító berendezésekkel, tehát itt a keletkező szennyvizek jelentős része itt sem tisztítatlanul kerül a felszín alatti vízálózatba.

A közüemi ivóvíz-hálózatba és a közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, párhuzamban a közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszával és az elvezetett szennyvíz mennyiségével huszonnyolc éves periódusban lineáris függvény szerint szignifikáns emelkedő tendenciában mozog, ami összességében a közműolló szűkülését jelenti.

34. sz. ábra **A közműolló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2018 között (%)**

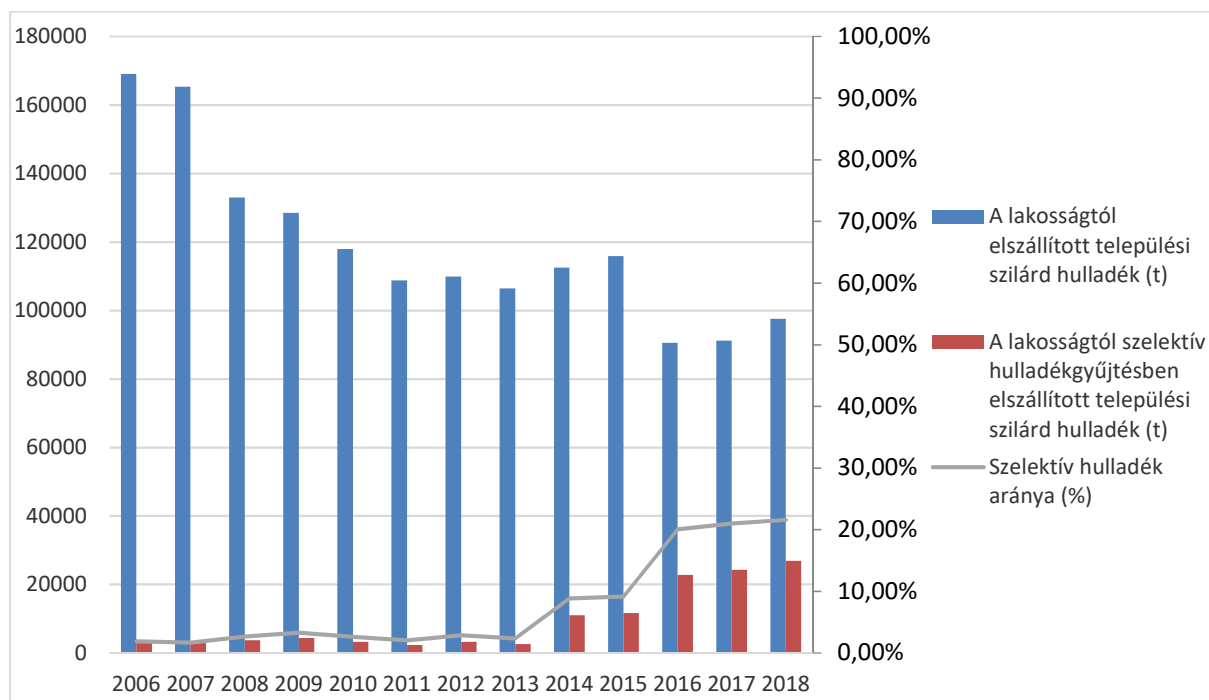

A tó és környezetének megóvása szempontjából különös jelentőséggel bír, hogy a keletkezett szennyvíz nagyrészt tisztításra kerül, amivel párhuzamban a szelektíven gyűjtött hulladék aránya a kiemelt térségek, üdülőkörzetek közül mára a BKÜ-ben a legjelentősebb.

A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége az Üdülőkörzet településein 2006-2013 között, tartós időtrendben mintegy 40%-kal csökkent. Az ezt követő három évben 2014-2017 között kezdetben növekedésnek indult az elszállított hulladék mennyisége, 2016-ban ismét csökkent, **a 2017-es és 2018-as adat viszont megint emelkedést jelez.** Rendkívül nagymértékben, több mint tízszeresére növekedett a lakosságtól szelektíven

elszállított hulladék mennyisége 2013 és 2018 között. A 2018-as adat szerint a kommunális hulladék több mint ötöde szelektált módon kerül elszállításra a lakosságtól a BKÜ településein, és ez az arány évről évre növekszik.

35. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének és arányának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2018)

Adatok forrása: KSH - TeIR

Vízminőség

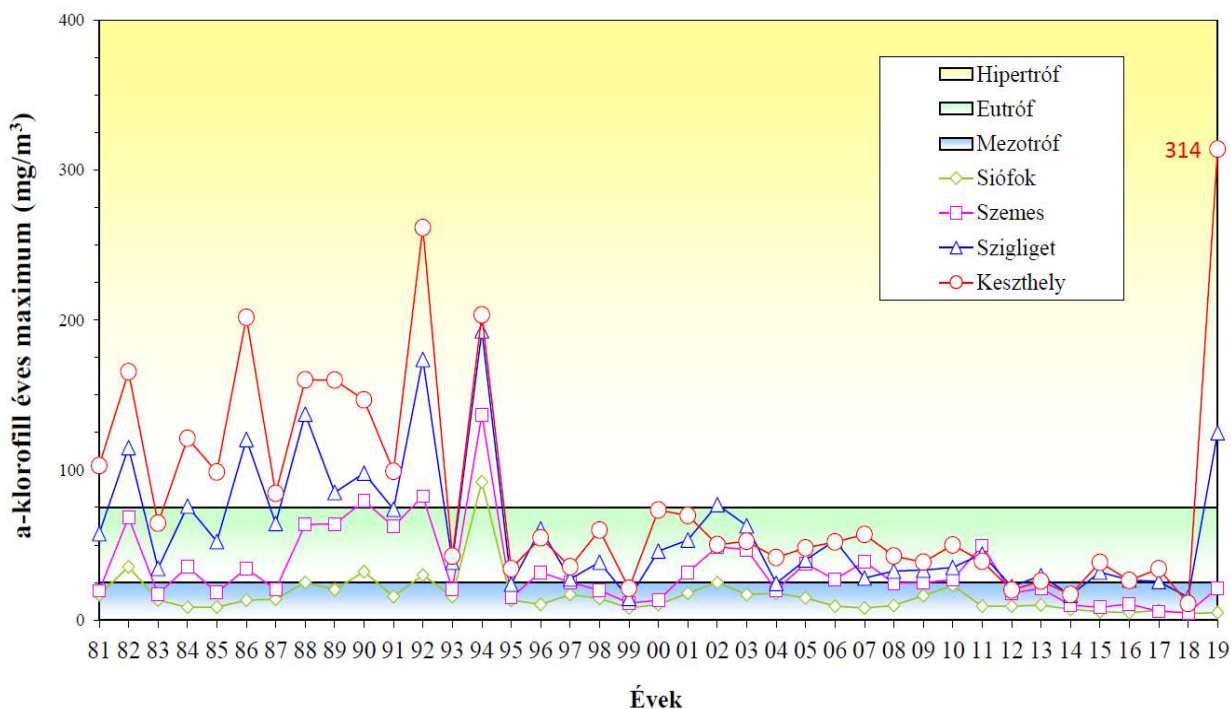
A tó vízminősége, a szinte teljesen problémamentes 1995-2018 időszak után, váratlanul kedvezőtlen irányt vett. 2019 nyár végétől újra nagy tömegben szaporodtak el az algák a tó nyugati területein. A Balaton vízminőségének alakulásában elsődleges szerepet játszanak az algák. A 80-as évek elejétől a 90-es évek közepéig gyakorlatilag minden nyár végén már fürdésre nem ajánlható vízminőség alakult ki. 1995-től, köszönhetően a vízminőség-védelmi célú beavatkozások hatásának, az algásodást sikerült visszaszorítani. Ezután egészen 2018-ig a tó vízminősége kedvezően alakult a rekreációs célú felhasználások szempontjából.

2019. augusztus végén, szerencsére már az üdülési szezon után, újra tömegesen lepték el az algák a Keszthelyi- és Szigligeti-medencét. A víz színe zöldre változott, kiterjedt foltokban lebegő alga csomók jelentek meg. Ezt a jelenséget nem a 80-as, 90-es években jellemző süveges kékmoszat (*Cylindrospermopsis raciborskii*) elszaporodása okozta, hanem két különböző alga. Egyrészt a páncélos ostorosok csoportjába tartozó fecskemoszatok, azon belül is a *Ceratium*

furcoides, és kisebb mennyiségben *Ceratium hirundinella*. Ezeket az algákat eddig a jó balatoni vízminőség indikátoraként tartottuk számon. A másik alga pedig az *Aphanizomenon flos-aquae* nevű fonalas kékalga. Az *Aphanizomenon* korábban is több alkalommal okozott kisebb, rövidebb ideig tartó felszíni vízvirágzást, de ilyen tömegű előfordulását, pláne hetekig tartó tömegprodukcióját, korábban nem jegyezték fel.

A tóközépen mért legmagasabb klorofill koncentráció meghaladta a mindenkor balatoni maximumot. Ez az állapot augusztus 22. és szeptember 10. között állt fenn. Méréseink alapján a klorofill koncentráció a négy medencéből kettőben is meghaladta a hipertróf határértéket. Ezt a kifogásolható állapotot jelentő 75 mg/m³-es értékhez képest a tóközépen mért klorofill koncentráció legmagasabb értékei medencénként: augusztus 27-én Siófok tóközépen 5,0 mg/m³, szeptember 5-én Balatonszemes tóközépen 21 mg/m³; szeptember 2-án Szigliget tóközépen: 125 mg/m³; szeptember 5-én Keszthely tóközépen 314 mg/m³ voltak, de még a medencéken belül is nagy különbségek lehettek. A tó maximum értékét Zala torkolatánál mértük, ami szeptember 5-én 618 mg/m³ volt.

36. sz. ábra A Balaton trofitásának alakulása az a-klorofill maximumok alapján 1981-2019

Forrás: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

A jelenség kialakulásának okai még nem teljesen tisztázottak. A kulcskérdés az, hogy az ilyen mértékű alga szaporulathoz szükséges foszfor miként került a tóba. Az okok kiderítéséhez, az ismétlődés esélyének csökkentéséhez átfogó kutatásra és megfelelő intézkedésekre lesz szükség.

A Sió belterületi szakaszának vízminősége

A Sió belterületi szakaszában az algásodás mértéke a sekély víz ellenére sem változott, bár a fajlagos terhelés lehet magasabb az erőteljes emberi jelenlétnek és a városias környezetnek köszönhetően. Itt azonban 2019-ben sem mértünk határértéket meghaladó értékeket, 20 mg/m³ alatti tartomány volt a jellemző. A legmagasabb értékek sem haladták meg az 50 mg/m³ koncentrációt.

Általános értékelés a Balaton vízminőségi helyzetéről

A Balaton vízminőségének alakulása évtizedek óta kedvező volt, jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is, egészen 2019-ig. Mint az a mellékelt grafikonon jól látható, a korábbi, kritikus mértékű alga túlszaporodások 1995-től 2018-ig, ha teljesen meg nem is szűntek, de erőteljesen visszaszorultak. Ahogy folyamatosan jeleztük, hogy a kéalgák elszaporodásának lehetősége továbbra is fennáll, 2019-ben ez be is következett. 2019-ben egyrészt nem a kéalgák voltak jelen nagyobb tömegben, hanem a fecskemoszatok, melyek korábban semmiféle problémát nem okoztak.

Egyéb szempontokból a Balaton vizének összetétele kedvező, és a 2020 tavaszán végzett felmérés alapján ugyanez elmondható a tó üledékéről is. A tó környezetében is kevés a szennyező forrás (veszélyes ipari vagy mezőgazdasági tevékenység nem jellemző a környéken), a tó tápanyag terhelését a különböző beavatkozásokkal hatásosan sikerült csökkenteni, a keletkező szennyvizet lehetőség szerint még a vízgyűjtőről is kivezették. A fürdőhelyek higiéniai állapota jó, az évtizedekkel ezelőtti túlterheltségét megszüntették.

Halpusztulást 2019 évben nem észleltünk, az esetlegesen szórványosan előforduló haltetekem vízminőségi problémát nem okoznak, a természetes szelekció része. Szintén inkább csak látványnak kellemetlen az árvaszúnyogok jelenléte, a vízben lebegő maradványaik, vagy a rajzásukkor észlelhető enyhe habosodás lehet zavaró látvány, de valójában ártalmatlan jelenség.

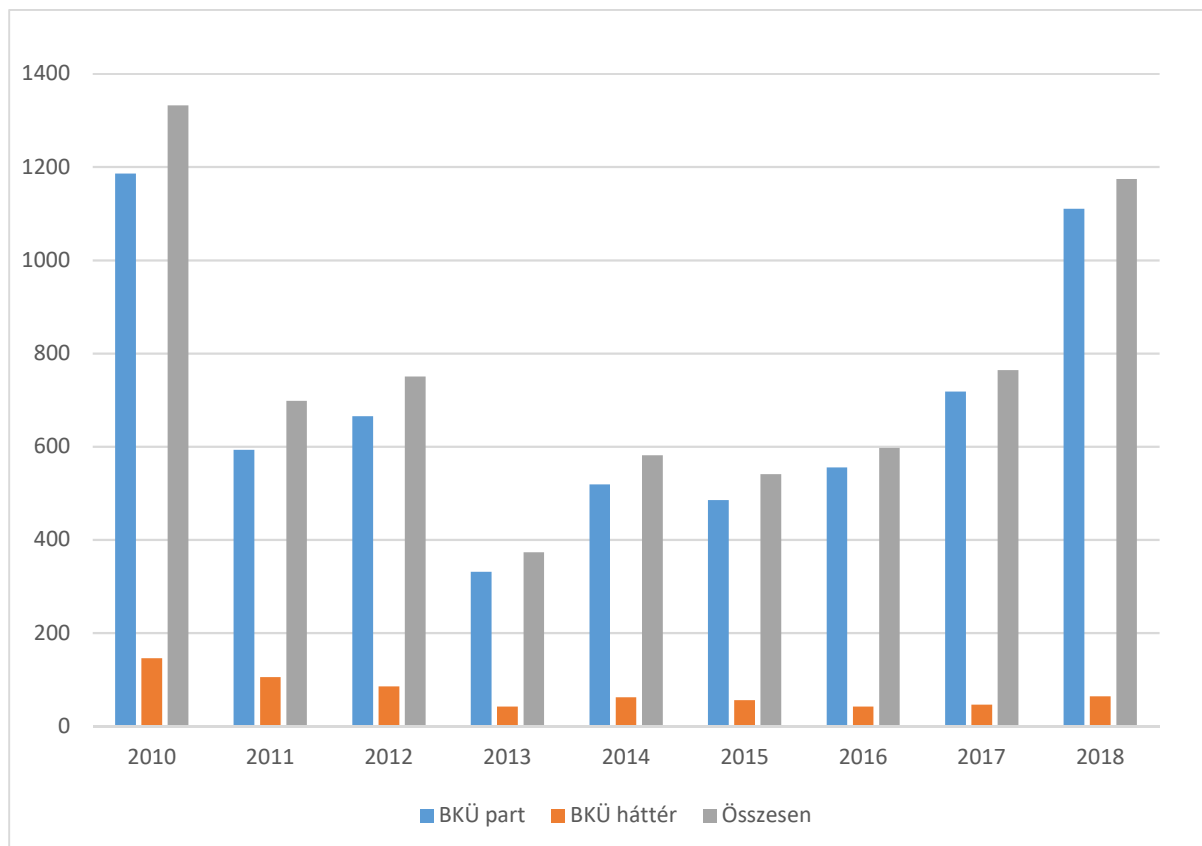
Lakásállomány, lakásépítés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egyik kurrens, legnagyobb társadalmi vitákat kiváltó, azonban a régióban manifesztálódó erős beruházási kedvet és gazdasági potenciál-növekedést demonstráló jelensége a tóparti ingatlan beruházások során megvalósuló lakás- és üdülőegység építési tevékenység. Bár a monitoring jelentések korábban nem tartalmaztak a térségi ingatlanállomány alakulására vonatkozó mutatókat, a fennálló körülmények miatt indokoltnak tartjuk a nyilvános központi statisztikai adatrendszerekben elérhető lakás- és üdülőépítéssel kapcsolatos alapvető mutatók ismertetését.

2010 óta a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén mintegy **6810 lakás és üdülőegység** épült a KSH adatai szerint. Ennek mindössze **tizede jött létre a háttértelepüléseken**, így a **parti településekre koncentrálódik az építések 90%-a, azon belül Siófokra a beruházások 28%-a**. Siófok kiugróan magas értéket képvisel (1967), hiszen a térségi rangsorban az öt követő Balatonlellén 580, Keszthelyen pedig 362 lakás- és üdülőegység építését rögzíthetjük 2010 óta. A második pozíciót elfoglaló Balatonlellén 2018-ban az egész régió legnagyobb lakás- és üdülőépítési volumenjét rögzíthettük. Sorrendben őket követi Zamárdi (294), Balatonfüred (292), Balatonalmádi (256), Hévíz (169), Balatonboglár (160), Cserszegtomaj (136). és Balatonfenyves (135).

Az építkezések időbeli dinamikája kapcsán figyelemre méltó tény, hogy a tárgyalt időszakban a legmagasabb építkezési aktivitás éppen 2010-hez köthető. A KSH adatai alapján általunk azonosított 6810 építkezés mintegy ötöde történt ebben az évben, viszont a **2018-as év adatai már megközelítették** ezt a szintet, egy 2017-hez képest azonosítható **ugrásszerű növekedés nyomán**. A 2013-as mélypontot követően alapvetően emelkedő tendenciát mutat az üdülőkörzeti építkezések száma, amivel párhuzamosan a part- és háttérterületi különbségek is folyamatosan nőnek.

37. sz. ábra **Épített lakások és üdülőegységek száma a BKÜ parti és háttértelepülésein (2010 – 2017)**

Összegzés

A 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak FAIR adatbázisban rögzített operatív programok metszetében rendszeresen nyomon követett adatok tanúsága szerint a forrásigények, támogatások és kifizetések továbbra is intenzíven zajlanak.

A FAIR adatbázisban történt 2014. novemberi első adatbevitel óta eltelt több mint fél évtized alatt 2020 március elejéig összesen 66385 db adatrögzítés történt, a pályázatokban igényelt forrás 11.849,4 Mrd Ft. Az összes projekt abszolút többsége, 57,3 %-a részesült megítélt támogatásban, amelynek összege 8.810,3 Mrd Ft. A kifizetések is dinamikusan növekednek, a megítélt támogatásban részesült projektek 85,8 %-a esetében jelentkezik kifizetés, vagyis léptek megvalósulási szakaszba a támogatott projekttervek. A kifizetések teljes összege 2020 március elejére elérte 6.842,5 Mrd Ft-ot.

Az üdülőkörzethez csoportosítható pályázatok száma 2020 március elején közel 2600 db volt. A FAIR nomenklatúrában rögzített adatok alapján, az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek részesedési aránya az országosból hét különböző mérési időpont átlagában 3,84 %. Az igényelt források aránya az országoshoz képest 2017 januárja és 2020 márciusa között hét mérési időpont alapján 3,9 – 4,2 % közöttiek, átlagban 4,1 %, a megítélt források 3,8 – 4,1 % közötti sávban mozognak, átlagban 4 %, a kifizetések 4,3 – 5,9 % sávon belül állnak, átlagban 5,1 %-on alakulnak.

FAIR adatok szerint a vizsgált időintervallum alatt megvalósulási hely alapján a BKÜ területéhez csoportosítható pályázatokban igényelt forrás mintegy 483,2 Mrd Ft, amelyből 357,3 Mrd Ft a megítélt, illetve 359,1 Mrd Ft a kifizetett összeg, ez utóbbi 1193 db ténylegesen megvalósítási fázisba lépett, vagy már megvalósult, lezárult projektet jelent. A kifizetések megítélt támogatásokhoz képest azonosított magasabb összecsúszása látszólagos anomália, mivel a kifizetések az igényelt összköltség mezsgyéjén haladva az elfogadott összköltség keresztmetszetében a szerződéses összköltség összege felé tartanak, ami kifizetésre kerül, adott esetben meghaladva így az igénylések mentén keletkezett megítélt támogatások főösszegét.

FAIR szerint a forrásigények, a támogatások és a kifizetések elsősorban többsége parti és partközeli településekhez csoportosítható. Az igénylések 75,5 %-a, a megítélt összeg 76,6 %-a, a kifizetések 65,1 %-át aggregálják a parti és partközeli települések. A legtöbb forrásigény a térség Somogy megyei részén generálódott, közel 248 Mrd Ft, itt a legmagasabb a megítélt és a kifizetett összeg is. Az igénylés, a támogatás és a kifizetés metszetei szerint az üdülőkörzet Veszprém megyei területrésze rendre a második, Zala a harmadik. A forrásigény a térség Veszprém megyei részén közel 189 Mrd Ft, a megítélt támogatás 116 Mrd Ft, a kifizetések 81,3 Mrd Ft-os összegben állnak. A zalai területrészen a forrásigény 46,4 Mrd Ft, a megítélt támogatás 31,4 Mrd Ft, a kifizetett összeg 23,6 Mrd Ft.

Az üdülőkörzeten belül az előző, 2019 októberi adatleválogatás óta az IKOP és a KÖFOP keresztmetszetekben továbbra sem mutatkozott pályázati aktivitás, nem volt elmozdulás, ugyanakkor a KEHOP, a MAHOP és az EFOP struktúrában is csak néhány pályázattal került

több a regiszterbe, vagy területi átvezetésre, visszavezetésre más térségből. A jelenlegi pályázati aktivitás döntő hányada FAIR szerint továbbra is a GINOP és a TOP vetületében zajlik.

Az üdülőkörzeti pályázók abszolút többsége vállalkozás, ezen belül zömében egyéni, mikro-vállalkozások. A pályázók gazdálkodási minősítés szerinti besorolásának második helyén a költségvetési szervek helyezkednek el, a harmadik helyet a nonprofit szektor szervezetei foglalják el.

FAIR nomenklátúra alapján monitorozhatók a NUTS területi szintek, ezek összehasonlításában az egy lakosra vetített forrásigények, megítélt támogatási összegek és a kifizetések metszeteiben is, amennyiben magyarországi értéket 100 %-nak tekintjük, markáns BKÜ felülreprezentáltság mutatható ki.

A FAIR-ban rögzített forrásigények egy BKÜ lakosra vetített összege 1,77 millió Ft az üdülőkörzetben, országosan 1,18 millió Ft, ez az országos érték 150 %-a. Nincs egyetlen NUTS-I-II-III szint, ami ezt meghaladná. Nem kevésbé kedvező a támogatási összegek összevetése sem, ebben az esetben az egy lakosra jutó forrásösszeg mintegy 1,31 millió Ft, míg országosan közel 881 ezer Ft, a különbség ebben az esetben is csaknem másfélszeres az üdülőkörzet javára. De igazán a kifizetések metszetében pozicionálódik legkedvezőbb helyzetben a Balaton, az egy lakosra jutó kifizetett összeg meghaladja az 1,32 millió Ft-ot, míg országosan mintegy 684 ezer Ft, vagyis csaknem kettes szorzó érvényesülésével számolhatunk, az üdülőkörzeti érték mintegy 193,1 %-a az országosnak.

Mivel a nagyszabású infrastruktúrafejlesztési projektek (vasút és autópálya fejlesztések) forrásösszegei számottevő hányadát alkotják a térségben megjelent támogatási forrásoknak, megvizsgáltuk ezek hatásai nélkül is az egy lakosra jutó támogatások alakulását. Ha az IKOP projektek megítélt forrásait nem vesszük figyelembe, és az országossal összehasonlítható, FAIR-ban rögzített operatív programok forrásösszegeit vesszük alapul, az üdülőkörzet akkor is tartja az országoshoz képest kedvező helyzetét, ebben az esetben az egy lakosra jutó forrás országosan mintegy 699 ezer Ft, az üdülőkörzeti csaknem 745 ezer Ft, az országos szint 106,53 %-a.

Jelen helyzet alapján, több mint fél évtizeddel a jelenlegi uniós fejlesztési program megnyitása után egyértelműen kijelenthető, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet –a korábbi programozási ciklusokkal ellentétben- nyertese a 2014-2020 közötti fejlesztési időszak forrásallokációjának. Mind a statisztikai nagyrégiók, mind a régiók, mind pedig a megyék rangsorát vezeti, messze megelőzve Budapestet is. Kevés települési kivételtől eltekintve számottevő pályázati aktivitás, forrásigény és forrástámogatás, valamint a kifizetések dinamikus kibontakozása jellemzi.

A hatályos, 1861/2016 (XII.27) sz. Kormányhatározat hét különböző fejlesztés stratégiai prioritás megvalósíthatósága érdekében dedikált forrásokat rendelt a térséghez. A Kormányhatározatban foglalt adatok tárgyalása során fontos leszögezni, hogy az üdülőkörzetben megjelent pályázati gyakoriság, forrásigény, támogatás és kifizetés nem a

térségben jelentkező összes pályázatot, forrásigényt, támogatást és kifizetést jelenti, hanem annak csak egy részét. Ez a részegység a FAIR-ban monitorozható operatív programok közös metszetében rendkívül magas, a pályázatok mintegy 92 %-át jelenti, amivel arányosan az igények, a támogatások és a kifizetések metszetei szerint is elsöprő, az igények és a támogatások 87-88 %-át elérő, illetve a kifizetések közel háromnegyedét kitevő mértékűek.

Amennyiben a 2020. március eleji állás szerint a FAIR nomenklatúrában monitorozható operatív programok Kormányhatározatban nevesített GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP forrásigényeire szűkítjük a vizsgálati keresztmetszetet, a Kormányhatározatban ezekre a célokra dedikált keretösszeghez képest a forrásigények $428,5 \text{ Mrd Ft} / 246,9 \text{ Mrd Ft} * 100 = 173,6 \%$ -os nagyságrendet tesznek ki, közel 1,74 szeres túligénnyel kell számolnunk.

A megítélt támogatások GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP főösszege 312,3 Mrd Ft, a Kormányhatározatban ezekre a célokra dedikált támogatások legfrissebb állás szerint $312,3 \text{ Mrd Ft} / 246,9 \text{ Mrd Ft} * 100 = 126,5 \%$ -os értéken állnak. Több mint negyedével haladják meg a tervezett keretösszeget.

A megítélt uniós támogatások alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint egyre kevésbé rendelkeznek tartalékokkal, ezzel együtt egyre nagyobb mértékűvé válik a kerettúllépés. A FAIR nomenklatúra dimenziói szerint egyedül már csak a közlekedés területén maradt mintegy 1,6 Mrd Ft-os támogatási keretösszeg mozgástér, a többi operatív program vetületében már dedikált uniós keretösszeg fölé nyújtóznak a megítélt támogatások. Természetesen, mivel felülről nyitott támogatási struktúráról beszélünk, a keretrendszer nincs feltétlenül túlterhelve.

Az idő előrehaladtával az egyre kevesebb forrásra adekvátan kevesebb pályázat is várható, ami életszerűen hűti a pályázati aktivitást, miközben a befogadott, kifizetési fázisba lépő pályázatok számának emelkedése fűti, hiszen a forrásokat az elosztó kihelyezi, amit követően a kifizetések is megtörténnek. A pályázati aktivitásban tapasztalható mozgásokat nyilvánvalóan befolyásolhatják maradványösszegek, forrásátcsoportosítások, amelyek lehetőség szerint maximális mértékben igazodnak a pályázók igényeihez. A fejlesztési időszak előrehaladtával a kifizetések egyre jelentősebb növekményeket mutatnak, átveszik a támogatási szándék szerinti összegek korábbi, tervezés-stratégiai szempontok szerinti priori helyét, és irányadóvá válnak.

A kifizetett támogatások GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP főösszege 265 Mrd Ft, a Kormányhatározatban ezekre a célokra dedikált támogatások $265 \text{ Mrd Ft} / 246,9 \text{ Mrd Ft} * 100 = 107,3 \%$ -os értéken állnak, 2019 októbere óta 100 %-os értékszint feletti. A kifizetések metszetében még számottevő mozgástér mutatkozik a vízminőség és biztonság, valamint a turizmusfejlesztés területén.

A kifizetésekben a közeljövő során további, jelentős növekedés várható.

A Balaton üdülőtérületén azonosítható a magyarországi kereskedelmi szállásférőhelyek mintegy harmada. Ezzel párhuzamban a vendégek közel hetede az összes regisztrált

kereskedelmi vendégéjszaka mintegy ötödét tölti a magyar tengernél. 2019 év során a belföldi vendégkör 21,8 %-át, a belföldi vendégéjszakák 25,4 %-át, illetve a külföldi vendégek 7,2 %-át, és a külföldi vendégéjszakák 12,2 %-át regisztrálták a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. Mindez összesen 1,88 millió vendéget, és 5,873 millió vendégéjszakát jelent az üdülőkörzetben. A belföldi vendégek száma 2019-ben a kereskedelmi szálláshelyeken 1,446 millió fő, akik 3,958 millió vendégéjszakát töltek el a térség kereskedelmi szálláshelyein. Ezzel szemben a külföldi vendégek száma 442 ezer fő, míg az általuk eltöltött vendégéjszakák 1,915 milliót tesznek ki. Az évek óta tartó vendégforgalmi bővülés tényét árnyalja, hogy bár a külföldi vendégek száma az előző naptári évhez képest tovább növekedett, az általuk eltöltött vendégéjszaka-szám csökkent. A turizmus jó térségi teljesítményét ugyanakkor alátámasztja, hogy a szoba- és férőhelykapacitás-kihasználtsági értékek tovább emelkedtek az előző évi adatokhoz képest, valamint az idegenforgalom jövedelmezőségét jelző mutatószám a REVPAR is folyamatosan emelkedik a BKÜ területén. 2019-ben ismét csökkent a vendégek átlagos tartózkodási ideje: 2018-ban ez 3,18 nap volt, 2019-ben 3,11 nap. A főszezon népszerűsége töretlen, a szezonális oldódását az idegenforgalmi mutatók időbeli alakulása nem támasztja alá. A megfigyelt adatok alapján kijelenthető, hogy a főváros mellett térségi szinten a Balaton üdülőtérülete továbbra is az egyik legdominánsabb vendégvonzó desztináció az országban.

Akár országos, akár Balaton térségi vetületben az első kéthavi vendégforgalmi mutatók alapján 2020-ra további jelentős forgalomművekedés, egyben nagyon jelentős kereskedelmi árbevétel növekedés volt prognosztizálható, amelyet azonban a kialakult járványügyi helyzet, megbénítva a vendégforgalmat, alapjaiban befolyásolt. A kialakult járványügyi vészhelyzettel párhuzamban elrendelt korlátozások hatására gyakorlatilag nullára redukálódott a belföldi és külföldi vendégforgalom, ugyan a szálláshelyfoglalások lemondása, illetve a kínai turisták érkezésének elmaradása már február hónapban is megfigyelhető, az eddig példátlan, extrém idegenforgalmi jelenségek bekövetkezése 2020 márciusától várható.

A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ingadozásait a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki, szezonális foglalkoztatási csúcsokat okozva. Az üdülőkörzet foglalkoztatottsági, munkanélküliségi helyzetét, ahogyan azt országosan is, az elmúlt évben működésbe lépett közmunka-közfoglalkoztatási program pozitív irányában befolyásolja, ami által a munkanélküliségi-foglalkoztatottsági ingadozások negatív maximum értékei jelentősen mérséklődnek. A térség munkaerőpiaci helyzetképe a foglalkoztatottsági adatok tükrében kedvezőnek mondható, a munkanélküliségi ráta lényegében minimális, kisebb területi különbségekkel, melyek a megyeterületek és a part-háttér vetületben is kimutathatók. Vélhetően az ország javuló gazdasági teljesítményének hatására is 2018 évben 3,81 %-ra mérséklődött a BKÜ éves átlagos munkanélküliségi rátája, mely egy hét éves tartós csökkenési trend eredménye. Jelentősen csökkent a közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma is, ami, a munkanélküliségi ráta további csökkenésével együtt vélhetően annak köszönhető, hogy a közfoglalkoztatásban résztvevőket részben képes felvenni a munkaerőpiac. Az előző évvel ellentétben ismét csökkent a pályakezdekők munkanélküliségi rátája a térségben, így továbbra is meglehetősen alacsony (1,47%), és a 2017. évi eredmény nem számított trendfordulónak.

A 2020 elején világszerte kibontakozó SARS CoV2 (COVID-19) vírusjárvány által okozott gazdasági, pénzügyi és társadalmi jelenségek magyar munkaerőpiacra, foglalkoztatásra, munkanélküliségre gyakorolt hatásai folyamatosan változó kép mellett jelenleg is felmérés alatt állnak. A változások monitorozása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén is kiemelt cél és feladat. A rendelkezésre álló 2020 január-márciusi üdülőkörzeti adatok alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a járványhelyzet által indukált válságjelenségek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben elsőként inkább a háttértelepüléseken élőket sújtották, amely hatások a gazdaság üzemelési szükséghelyzetre való átállásával április-májusban tovább súlyosbodhattak. ezzel párhuzamban az idegenforgalomban bekövetkezett kényszerű leállás az 1989-90-es rendszerváltás óta eddig példátlan módon a parti és partközeli munkanélküliségi rátát is drasztikusan, gyors ütemben megnövelhette. Egyelőre azonban a márciusánál frissebb információ közlések híján ez utóbbi jelenség előjeleit olvashatjuk csak az adatokban.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. A népesség élve születés és halálozás (természetes népességváltozás) egyenlege a lakosság nagymértékű öregedésével társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összhatásában pozitív egyenlegével magyarázható. A 2018 évi adatok alapján a kiemelt üdülőkörzet állandó népessége 271 117 fő, a lakónépesség száma pedig 256 386 fő. 2018-ban a XXI. század eddigi legmagasabb természetes fogyás indexe rögzíthető a térségben. Az élveszületések és halálozások 1000 lakosra vetített egyenlege -6,55. Ugyanakkor 2016-2018 között a lakónépességet és az állandó népességet is tekintve magasan pozitív volt a térség vándorlási egyenlege. A pozitív vándorlási egyenleggel összefüggésbe hozható ugyanakkor a térségi népesség előregedése is. A térség öregedési indexe 2018-ra elérte a 2,44-es értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy minden száz 15 évesnél fiatalabb lakosra 244 60 + éves állampolgár jut. Az érték évtizedes távlatban egyenletesen növekszik. Az eltartott népesség rátaértéke a népességfogyatkozás és az öregedés kumulatív hatásai alapján fokozatosan emelkedik a térségben, 2005-ben 43,1 %, 2010-ben 44,8 %, 2015-ben 49,5 %, 2018-ban 53,8 %-os értéken állt. Jelen állás szerint lényegében két aktív korú személy tart el egy inaktív személyt. Nagyon lényeges, hogy az eltartottak java részben az időskorúakból állnak, miközben a gyermekkorú népesség száma, így eltartottsági rátája sem emelkedik érdemben, ami összességében a teljes eltartott népesség rátaindexének további, erőteljes növekedését eredményezi.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlott le. Ezzel együtt azonban a főváros valamint a megyeszékhelyek BKÜ településeitől mért átlagos közúti elérhetőségi időértékei az elmúlt években kismértékben növekedtek. A térségi közlekedés kiemelt jármódja a vízi közlekedés, melynek forgalomműködése elsősorban a komp közlekedésben azonosítható dinamikus növekedés képében érhető tetten. A személyhajók forgalma inkább stagnál.

A bűnözési statisztikák szerint a kiemelt üdülőkörzet közbiztonsága jelentős javuláson ment keresztül az elmúlt évtizedben. Különösen – a kedvezőtlen bázisról induló – Somogy megyei parti települések helyzet javult e tekintetben szignifikánsan. A térség civil aktivitása továbbra is erőteljes – azonban ma már főként a parti településekről mondható ez el. A háttértelepülések civil szervezeteinek lakosságszámhoz viszonyított aránya kicsivel az országos átlag alá csökkent. Az épített környezet tekintetében jelentős változások zajlanak le a térségben. 2010 óta a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén mintegy 6800 lakás és üdülőegység épült a KSH adatai szerint. Ennek mindössze tizede jött létre a háttértelepüléseken, így a parti településekre koncentrálódik az építések 90%-a, azon belül Siófokra a beruházások közel 30%-a. A lakó- és üdülőingatlanokkal kapcsolatos építési kedv dinamikusan növekvő pályát írt le 2018-ig.

Az üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája alapvetően rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüzemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése, bár az ezzel kapcsolatos környezeti indikátorok folyamatosan javuló értéket mutatnak, továbbra is részlegesen megoldott kérdés.

A tó vízminősége, a szinte teljesen problémamentes 1995-2018 időszak után, váratlanul kedvezőtlen irányt vett. 2019 nyár végétől újra nagy tömegben szaporodtak el az algák a tó nyugati területein. 2019. augusztus végén, az üdülési szezon után, újra tömegesen lepték el az algák a Keszthelyi- és Szigligeti-medencét. A víz színe zöldre változott, kiterjedt foltokban lebegő alga csomók jelentek meg. A tóközépen mért legmagasabb klorofill koncentráció meghaladta a mindenkor balatoni maximumot. Ez az állapot augusztus 22. és szeptember 10. között állt fenn. A jelenség kialakulásának okai még nem teljesen tisztázottak. A kulcskérdés az, hogy az ilyen mértékű alga szaporulathoz szükséges foszfor miként került a tóba. Az okok kiderítéséhez, az ismétlődés esélyének csökkentéséhez átfogó kutatásra és megfelelő intézkedésekre lesz szükség.